

TC
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ BÖLÜMÜ

ERGENLİK DÖNEMİNDE BULUNAN (12–15 YAŞ) ÖĞRENCİLERİN
AKADEMİK BAŞARILARINDA OKULUN ROLÜ

— Batman İli Örneği -

Yasemin TAŞÇI

TEZ DANIŞMANI

Prof. Dr. Dolunay ŞENOL

Kırıkkale–2013

ÖNSÖZ

Bilgi çağını yaşayan günümüz toplumunda her kurum verimli ve başarılı bir örgütlenme içerisinde ancak varlığını idame ettirebilmektedir. Eğitim sistemi içinde yer alan en önemli örgüt ise eğitim sisteminin var oluş nedeni olan okullardır. Bu nedenle okulların olabildiğince geliştirilmesi gerekmektedir. Okulların geliştirilmesi eğitim sisteminin de gelişmesini sağlayacaktır. Okulların geliştirilmesi için ise okullarda olumlu bir örgütsel iklimin yaratılması temel şart olarak görülmektedir.

Olumlu bir örgütsel iklim oluşturulmasında çeşitli değişkenlerin etkisinin olduğu kabul edilmektedir. Bunların arasında özellikle öğretmen ve idarecilerin tutumlarının, eğitim kalitesinin ve okulun olanaklarının önemli bir yerinin olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Dolayısıyla, geleceğe güvenle bakan, sağlıklı bir toplum olabilmemiz için okul iklimini ve öğrencinin akademik başarısını olumlu etkileyecek tedbirler alınarak, olumsuz koşullar ortadan kaldırılmalıdır.

Bu çalışma ile Ergenlik döneminde bulunan 12–15 yaş arası İlköğretim ikinci kademedeki okuyan öğrencilerin akademik başarılarında okulun rolü belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmanın teorik kısmında derinlemesine kaynak taraması yapılmış, alan çalışması kısmında da anketten faydalanılmıştır. Anket çalışmasından elde edilen verilerle Batman merkezde bulunan üç okulun sahip olduğu olanakların ve eğitim anlayışının, ikinci kademedeki okuyan 630 öğrencinin akademik başarısında nasıl bir etkide bulunduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Bu çalışma, hiç şüphesiz birçok insanın desteği ve yol göstermesiyle şekillenmiştir. Bu bağlamda öncelikle araştırmanın en başından beri enjin bilimsel tecrübelerini benden esirgemeyen ve sonsuz destek olan sayın danışman hocam Prof.Dr.Dolunay ŞENOL'a, analizlerin yapılmasında yardımlarını esirgemeyen arkadaşım İnönü Üniversitesi Araştırma Görevlisi Esra CANPOLAT'a, uygulamalarda gerekli kolaylığı gösteren Batman İl Milli Eğitim Müdürlüğüne, Müdür yardımcım İdris GÜNDÜZ'e ve bu süreçte bana en büyük desteği sağlayan tecrübelerinden faydalandığım eşim Kenan TAŞCI'ya, bu zorlu süreçte varlığıyla destek olan bitanem kızım Azra Elvin TAŞCI'ya ve manevi destekleriyle beni her zaman yüreklendiren ve daima yanımda olan canım aileme yürekten teşekkürü bir borç bilirim.

ÖZET

Ergenlik dönemi gibi hızlı değişimlerin yaşandığı, inişli çıkışlı bir dönemde, ergen bazen kendisi bile kendisini tanımakta zorlanabilmektedir. Bu dönemde soyut düşünce gelişir. Sosyal hayat çok önemsenir. Aile ikinci planda kalır, arkadaşlıklar onun için çok daha önemlidir. Anne babayla çatışmalar başlamıştır. Ergen kendi kimliğini ortaya koyma çabası içerisinde. İşte böylesine hızlı değişimlerin yaşandığı bir dönemde ergenin okul başarısı da bu durumdan etkilenebilmektedir. Ailenin ve Okulun yaklaşımları bu aşamada önemli rol oynamaktadır. Nitekim birçok araştırma, okulun sahip olduğu fiziksel, sosyal olanakların, öğretmen ve idarecilerin tutumlarının, uygulanan disiplin anlayışının öğrencilerin akademik başarısında önemli etkiye sahip olduğunu vurgulamaktadır. Bir okulun olumlu bir okul ikliminin, örgütsel kültürünün oluşturulması ve bunların yönetici ve öğretmenlerce kabul alanına alınması, okulun başarısının artmasına ve öğretmen performansının olumlu olarak şekillenmesine yardımcı olacağı yadsınamaz bir gerçektir.

Araştırmamız, Ergenlik döneminde bulunan ilköğretim ikinci kademe öğrencilerin akademik başarısında okulun rolünü belirlemeye yönelik yapılmıştır. Bu bağlamda; Ergenlik, Ergenlik Dönemin özellikleri, Ergenlik Kuramları, Akademik başarı, Akademik Başarıyı etkileyen faktörler, Aileden, Öğrenciden, Okuldan ve sosyal çevreden kaynaklanan nedenler literatür taramasıyla derinlemesine analiz edilmiştir. Çalışma evrenini, Batman merkezdeki üç ilköğretim okulundaki 6, 7 ve 8. sınıfta okuyan toplam 630 öğrenci oluşturmuştur. Örneklem grubuna konuyla ilgili hazırlanan anket uygulanmıştır.

Anketimiz iki bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde demografik sorular, ikinci bölümde okul iklimini ölçmeye yönelik likert ölçekli sorular yer almıştır. Okul iklimini ölçmeye yönelik hipotezlerimiz; Öğretmenin etkisi, etkisi, Okul olanaklarının etkisi, Aile, Arkadaş ve sosyal çevrenin etkisi, Rehber öğretmenlerin etkisi olarak beş grupta toplanmıştır. Değerlendirmemizde üç okulda da akademik başarıda en büyük etkiyi okulun sahip olduğu fiziksel ve sosyal olanakların oluşturduğu görülmüştür. İkinci etkiyi öğretmenlerin tutum ve davranışlarının belirlediği, üçüncü etkiyi Aile, Arkadaş ve sosyal çevrenin oluşturduğu, dördüncü sıradaki etkiyi İdarecilerin oluşturdu en az etkiye ise Rehber öğretmenlerin sahip olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ergenlik, Akademik Başarı, Ortaokul öğrencileri.

THE ROLE OF THE SCHOOL IN THE ACADEMIC ACHIEVEMENT OF STUDENTS WHO ARE IN ADOLESCENT PERIOD (12-15 YEARS)

-The case in the city of Batman-

ABSTRACT

In a period of ups and downs, such as adolescence, experiencing rapid changes, adolescents sometimes have trouble recognizing themselves. During this period, they develop abstract thinking. They really care about their social life. Parents are of secondary importance. Their friends are more important to them. They try to prove their own identities.

In a period of experiencing such rapid changes, the adolescent's school performance is affected by this situation. How the parents and the school approach the situation plays a major role at this stage. Indeed, many research emphasize that the school's physical, social facilities, the attitudes of teachers and administrators, and disciplinary have significant influence on students' academic success. It is an undeniable fact that creating a positive school climate, organizational culture, and that administrators and teachers accept these help increase school's success, and shape teacher's performance positively.

Our research has been made to determine the role of the school in adolescent secondary school students' academic success. In this context, puberty, adolescence period characteristics, theories of adolescence, academic achievement, and factors affecting academic achievement, reasons arising from the parents, student, school and social environment were analyzed in depth by literature review. Target population of the study is a total of 630 students in 6, 7 and 8 grades in three primary schools in the center of Batman. A questionnaire on the subject has been applied to the sample group and the results have been evaluated.

Keywords: Adolescence, Academic success, Secondary school students.

KİŞİSEL KABUL

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım “Ergenlik döneminde bulunan (12–15 yaş) öğrencilerin akademik başarılarında okulun rolü” adlı çalışmamı, ilmi ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazdığımı ve faydalandığım eserlerin bibliyografyada gösterdiklerimden ibaret olduğunu, bunlara atıf yaparak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu şeref ve haysiyetimle doğrularım.

Tarih: 05.09.2013

Adı – Soyad: Yasemin TAŞCI

İmza:

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT	iv
KİŞİSEL KABUL	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ.....	x
GİRİŞ	1

BÖLÜM I

ERGENLİK DÖNEMİNE İLİŞKİN KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1.ERGENLİK.....	5
1.1.1.Ergenlik Tanımları	5
1.1.2. Ergenlik Kuramları.....	7
1.1.2.1. G.Stanley Hall (Özünü Yineleme Kuramı) Ve Ergenlik	7
1.1.2.2. Sigmund Freud Ve Anna Freud'a Göre Ergenlik	9
1.1.2.3. Mc. Candless'e Göre Ergenlik.....	13
1.1.2.4. Kurt Lewin Ve Ergenlik	14
1.2. ERGENLİK DÖNEMİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ.....	15
1.2.1. Ergenlikte Bedensel Ve Cinsel Gelişim	16
1.2.2. Ergenlikte Bilişsel Gelişim.....	19
1.2.3. Sosyal Gelişim.....	21
1.2.3.1. Aile.....	22
1.2.3.2. Kardeşlerle İlişkiler.....	25

1.2.3.3. Akranlarla ilişkiler	27
1.2.4. Ahlaki Gelişim	29
1.2.5. Kişisel Gelişim	32

BÖLÜM II

ERGENLİK VE AKADEMİK BAŞARI ARASINDAKİ İLİŞKİ

2.1. AKADEMİK BAŞARI	35
2.1.1. Akademik Başarıyı Etkileyen Faktörler	35
2.1.1.1. Aileden Kaynaklanan Nedenler	36
2.1.1.2. Öğrenciden Kaynaklanan Nedenler	41
2.1.1.3. Okuldan Kaynaklanan Nedenler	42
2.1.1.3.1. Okulun Fiziksel Durumu Ve Sosyal İmkânları	44
2.1.1.3.1.1. Öğrenci sayısı	45
2.1.1.3.1.2. Isı ve ışık	46
2.1.1.3.1.3. Renk	47
2.1.1.3.1.4. Gürültü	47
2.1.1.3.1.5. Temizlik	48
2.1.1.3.1.6. Yerleşim Düzeni	48
2.1.1.3.2. Öğretmen Tutumları	50
2.1.1.3.3. Okulun Eğitim Kalitesi	56
2.1.1.4. Arkadaş Grubundan ve Okulun Sosyal Çevresinden Kaynaklanan Nedenler	62
2.2. ERGENLİK DÖNEMİNİN OKUL BAŞARISINA ETKİSİ	64

BÖLÜM III

ERGENLİK DÖNEMİNDEKİ ÖĞRENCİLERİN AKADEMİK BAŞARISINDA OKULUN ROLÜNE İLİŞKİN ANALİZ

3.1. METODOLOJİ	68
3.1.1. Araştırmanın Konusu	68
3.1.2. Araştırmanın Amacı	68
3.1.3. Araştırmanın Önemi	68
3.1.4. Araştırmanın Hipotezleri	69
3.1.5. Tanımlar	69
3.1.6. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	70
3.1.7. Araştırmanın Yöntemi	70
3.1.8. Veri Toplama Aracı	70
3.2. BULGULAR VE YORUMLAR	71
3.2.1. Demografik Veriler ve Yorumlar	71
3.2.2.1. Öğretmenlerin Etkisi	86
3.2.2.2. İdarecilerin Etkisi	96
3.2.2.3. Rehber Öğretmenlerin Etkisi	99
3.2.2.4. Okulun Olanaklarının Etkisi	103
3.2.2.5. Aile, Arkadaş Ve Diğer Çevresel Etkinlerin Etkisi	114
3.2.3. Okul İklimi Hipotezleri İçin Yapılan Genel Karşılaştırma	118
3.2.3.1. İdarecilerin Etkisi	118
3.2.3.2. Öğretmenlerin Etkisi	119
3.2.3.3. Rehber Öğretmenlerin Etkisi	119
3.2.3.4. Okul Olanaklarının Etkisi	120

3.2.3.5. Aile Arkadaş Ve Çevresel Etmenlerin Etkisi	120
SONUÇ	122
Sonuç ve Değerlendirme	122
Öneriler	128
KAYNAKLAR	130
EKLER	137
EK-1. Anket Soru Formu	137
EK-2. Anket İzin Belgesi.....	141

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Sınıf Dağılımı Frekans ve Yüzde Değerleri

Tablo 2: Cinsiyet Dağılımı Frekans ve Yüzde Değerleri

Tablo 3: Kardeş Sayısı Frekans ve Yüzde Değerleri

Tablo 4: Annenin Eğitim Durumu Frekans ve Yüzde Değerleri

Tablo 5: Babanın Eğitim Durumu Frekans ve Yüzde Değerleri

Tablo 6: Annenin İş Durumu Frekans ve Yüzde Değerleri

Tablo 7: Babanın İş Durumu Frekans ve Yüzde Değerleri

Tablo 8: Ailenin Ortalama Geliri Frekans ve Yüzde Değerleri

Tablo 9: İkamet edilen Yer Frekans ve Yüzde Değerleri

Tablo 10: Kendilerine Ait bir odanın varlığı Frekans ve Yüzde Değerleri

Tablo 11: Okuldaki Eğitimin Yeterliliği Frekans ve Yüzde Değerleri

Tablo 12: Dershaneye gitme ve Özel ders alma Durumları Frekans ve Yüzde Değerleri

Tablo 13: Sınıf mevcudu Frekans ve Yüzde Değerleri

Tablo 14: Okulların İmkânları Hakkındaki Kanaatler Frekans ve Yüzde Değerleri

Tablo 15: Okullarını Tercih Etme Nedenleri Frekans ve Yüzde Değerleri

Tablo 16: Okul Türü Tercihleri Frekans ve Yüzde Değerleri

Tablo 17: Üniversiteyi Kazanmak Yönündeki Kanaatleri Frekans ve Yüzde Değerleri

Tablo 18: Fiziksel Özelliklerini Değerlendirmeleri Frekans ve Yüzde Değerleri

Tablo 19: Arkadaş Seçimi Frekans ve Yüzde Değerleri

Tablo 20: Karşı Cinsten Özel bir arkadaşın varlığı Frekans ve Yüzde Değerleri

Tablo 21: Ailelerin Okul Durumları ile ilgisi Frekans ve Yüzde Değerleri

Tablo 22: Ailede Okul Durumuyla Kimin İlgilendiği Frekans ve Yüzde Değerleri

Tablo 23: Ailenin Genel Tavrı Frekans ve Yüzde Değerleri

- Tablo 24:** H-01 “Öğretmenlerimiz bize karşı anlayışlı ve kibardır” hipotezi varyans analizi.
- Tablo 25:** H-02 “Öğretmenler, bir öğrencinin öğrenme sorunu olduğunda sabırlıdır.” hipotezi varyans analizi.
- Tablo 26:** H-04 “Öğretmenlerimiz bizim derse aktif katılmamızı sağlar ve ödüllendirir.” hipotezi varyans analizi.
- Tablo 27:** H-17 “Öğretmenlerimiz Merak uyandırıcı ilginç sorularıyla öğrencileri motive ederek derse katılmaya ve öğrenmeye teşvik ediyorlar.” hipotezi varyans analizi.
- Tablo 28:** H-18 “Öğretmenlerimin bana karşı Olumlu yaklaşımları başarıyı artırır.” hipotezi varyans analizi.
- Tablo 29:** H-20 “Okul başarıyı öğretmenime karşı olan tutumum etkiler.” hipotezi varyans analizi.
- Tablo 30:** H-23 “Öğretmenlerimin derste bilgileri Anlaşılır biçimde aktarması başarıyı Arttırır.” hipotezi varyans analizi.
- Tablo 31:** H-24 “Öğretmenlerimin bana karşı sevgi duyması başarıyı artırır.” hipotezi varyans analizi.
- Tablo 32:** Hata Varyans Eşitliği Levene Testi
- Tablo 33:** Öğretmenlerin Etkisi Karşılaştırmalı Tablo
- Tablo 34:** H-03 “Bu okuldaki idareciler öğrencilerin şikâyetlerini duymaya isteklidir ve anlayışlıdır.” hipotezi varyans analizi
- Tablo 35:** H-08 “Bu okuldaki öğrencilerin uyması gereken kurallar anlaşılır ve olumludur.” hipotezi varyans analizi
- Tablo 36:** H-19 “Okul idarecilerimiz davranışları başarılarımızın artmasında katkı sağlıyor” hipotezi varyans analizi
- Tablo 37:** Hata Varyans Eşitliği Levene Testi
- Tablo 38:** Okullarda İdarecilerin Etkisi Karşılaştırmalı Tablo
- Tablo 39:** H-14 “Rehber öğretmenlerden faydalanmak için rehberlik servisine gidiyorum.” hipotezi varyans analizi

- Tablo 40:** H-15 “Rehber öğretmeninde ancak sınıf öğretmenimiz yönlendirirse yararlanabiliyoruz.” hipotezi varyans analizi
- Tablo 41:** H-16 “Rehber öğretmenimiz bizim sorunlarımız ile ilgilenmektedir.” hipotezi varyans analizi
- Tablo 42:** Hata Varyans Eşitliği Levene Testi
- Tablo 43:** Rehber Öğretmenlerinin Etkisi Karşılaştırmalı Tablo
- Tablo 44:** H-05 “Okul binasında kendimi güvende ve huzurda hissediyorum” hipotezi varyans analizi
- Tablo 45:** H-06 “Sınıflar genellikle temiz ve düzenlidir.” hipotezi varyans analizi
- Tablo 46:** H-07 “Okul bahçesi temiz ve düzenlidir.” hipotezi varyans analizi
- Tablo 47:** H-10 “İlgilendiğim istediğim okul faaliyetinde yer alabiliyorum.” hipotezi varyans analizi
- Tablo 48:** H-11 “Okulda her türlü sanatsal ve sportif faaliyetler düzenlenir.” hipotezi varyans analizi
- Tablo 49:** H-12 “Okulumuz bahçesinde bir güvenlik görevlisine ihtiyacımız olduğunu düşünüyorum.” hipotezi varyans analizi
- Tablo 50:** H-13 “Okulda bilişim teknolojileri sınıfını yeterince kullanıyoruz.” hipotezi varyans analizi
- Tablo 51:** H-21 “Okul atölyelerindeki araç gerecin yeterli olması öğrenci başarısını artırır.” hipotezi varyans analizi
- Tablo 52:** H-22 “Sınıf mevcudunun kalabalık olması başarıyı azaltır.” hipotezi varyans analizi
- Tablo 53:** Hata Varyans Eşitliği Levene Testi
- Tablo 54:** Okulun Olanakları Karşılaştırmalı Tablo
- Tablo 55:** H-09 “Ailem okuldaki toplantılara ve diğer faaliyetlere genelde katılır.” hipotezi varyans analizi
- Tablo 56:** H-25 “Annemin ve Babamın benimle ve derslerinle ilgilenmesi başarıyı artırır.” hipotezi varyans analizi

Tablo 57: H-26 “Sosyal ve Kültürel etkinliklere katılmak başarımı arttırır.” hipotezi varyans analizi

Tablo 58: H-27 “Arkadaş evresi okul başarısını olumsuz etkiler.” hipotezi varyans analizi

Tablo 59: Hata Varyans Eşitliği Levene Testi

Tablo 60: Aile, Arkadaş Ve Diğer evresel Etmnlerin Etkisi Karşılaştırmalı Tablo

Tablo 61: İdarecilerin Etkisi Kısmi anlamlılık Değeri

Tablo 62: Öğretmenlerin Etkisi Kısmi anlamlılık Değeri

Tablo 63: Rehber Öğretmenlerin Etkisi Kısmi anlamlılık Değeri

Tablo 64: Üç Okulda Okul Olanaklarının Etkisi Kısmi anlamlılık Değeri

Tablo 65: Üç Okulda Aile Arkadaş Ve evresel Etmnlerin Etkisi Kısmi anlamlılık Değeri

GİRİŞ

Ergenlik dönemi 11–21 yaşları arasında fizyolojik değişimlerin yoğun yaşandığı ve psikolojik dalgalanmaların en fazla görüldüğü, yaşamın yeniden düzenlendiği fırtınalı, stresli ve çalkantılı bir dönemdir. Ayrıca Ergenlik bireyde çocuksu tutum ve davranışlarının yerini yetişkinlik tutum ve davranışlarının aldığı, cinsiyet yetilerinin kazanıldığı, bireyin erişkin rolüne biyolojik ve psikolojik olarak hazırlandığı dönemdir. Bu süreç iç salgı bezlerinden salgılanan hormonlar tarafından başlatılır ve sürdürülür.

Testis ve yumurtalık gibi cinsiyet organlarının ve cinse özgü dış görünüm özelliklerinin gelişmesi, büyüme ve kemik olgunlaşmasında belirgin hızlanma, vücut oranlarında ve bedensel yapıda değişiklik, ergenlik sürecinin özelliklerini oluşturur. Vücut hormonlarından cinsiyet ile ilgili olan östrojen veya androjenlerin üretimi bu dönemde tavan yaptığından ergen adayının psikolojisi sebepsiz değişimler gösterir. Bu yıllarda gençlerde temel yoğunluk ve ilgi alanlarının sosyal yaşama kayması, genci geçici bir süre derslerinden uzaklaştırabilmektedir.

Bu dönemlerde Psikolojik Danışma ve Rehberlik servisine başvuranların büyük çoğunluğunu da “Okul Başarısızlığı” oluşturmaktadır. Genelde eğitimdeki başarısızlık zihinsel nedenlere dayandırılarak açıklanmaya çalışsa da en son yapılan araştırmalar akademik başarıda zihinsel olmayan nedenlerin önemini vurgulamaktadır.

Konu ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde, değişkenlerin öğrenciden, öğretmenden, aileden, çevreden, okuldan kaynaklanan faktörler üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Özellikle çocuğun ailesinden sonra ilk sosyalleştiği ve eğitim, öğretim gördüğü okul’un akademik başarıdaki etkisi, araştırmacıların önemle üzerinde durduğu bir konu olmuştur.

Bu çalışma ile Ergenlik dönemindeki 12–15 yaş arası İlköğretim ikinci kademedeki eğitim alan öğrencilerin akademik başarılarında okulun rolünü belirlemeye yönelik betimsel bir araştırma ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın örneklemini, Batman merkezde bulunan farklı sosyo-ekonomik seviyedeki KÜLTÜR, GAP ve İMKB ilköğretim okullarında eğitimlerine devam eden 6, 7, ve 8. Sınıflardaki 330 kız, 300 erkek olmak üzere toplam 630 öğrenci oluşturmaktadır.

Araştırmamızın amacı, zihinsel olmayan değişkenler içinde okulun olanaklarının, eğitim kalitesinin, öğretmen ve idarecilerin tutumlarının önemini ortaya koyarak durum tespitinin yapılması ve başarıyı arttıracak önlemlerin alınmasına yardımcı olmak, bu konuda yapılacak diğer çalışmalara ışık tutmaktır. Ayrıca, Ülkemizdeki ilköğretim okullarında toplam kalite çalışmalarının etkinliğini arttırmak için gerekli önlemlere dikkat çekmektir. Batman ilinde yapılmış benzer nitelikli bir araştırma olmadığından dolayı da bu araştırmanın Türk sosyoloji literatürüne ve İlin yerel yöneticilerine de katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın teorik kısmında kaynak taraması yapılmış, alan çalışması kısmında da anket çalışmasından faydalanılmıştır. Anketimizde demografik soruların yanında, okul iklimini ölçmeye yönelik Likert ölçekli sorulardan da faydalanılmıştır.

Yapmış olduğumuz anket çalışmasının verileri ile okulların sosyal-fiziksel imkânlarının, eğitim kalitesinin, öğretmen ve idarecilerin tutumlarının, okulun bulunduğu çevrenin ilköğretim ikinci kademedeki eğitim alan ergenlik dönemindeki öğrencilerin başarısında nasıl bir etkide bulunduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır. Ayrıca demografik sorularla da öğrencilerin ailelerinin eğitim ve iş durumu, sosyo-ekonomik yapıları hakkında gerekli bilgiler elde edilmiştir.

Bu zamana kadar birçok araştırmacı Ergenlik Dönemi ve Akademik başarı üzerine çalışmış olsa da genelde ya teorik açıdan ele alınmış ya da batıdaki büyük şehirler incelenmiştir. İlk defa doğuda yaşayıp, öğrenim gören ergenlik döneminde bulunan ikinci kademe öğrencileri incelenmiştir.

Bu çalışmayı özel kılan nokta 2011–2012 eğitim –öğretim yılı içerisinde Batman merkezdeki İMKB İlköğretim okulunda Psikolojik danışman ve rehber öğretmen olarak bizzat görev yapmış olmam sebebiyle bölgeyi, öğrenci yapısını, okulların fiziki ve sosyal yapısını, veli profillerini iyi tanıyor olmamdır.

Araştırmamızın yapıldığı Batman ili, Cumhuriyetin ilk yıllarında İluh adlı bir bucak merkezi olarak Siirt iline bağlı iken 1957’de Batman adıyla ilçe, 1990 da aynı adla il olmuştur. Yerleşmenin yoğun olmasının en önemli nedeni petrol çıkarımı ve arıtımıdır. Yüzölçümü 4649 km² olan ilde, 2000 Yılı Genel Nüfus Sayımı geçici sonuçlarına göre 446719 kişi yaşamaktadır. Cumhuriyet döneminde kurulmuş olan bu kentimiz petrol sanayi sayesinde hızla gelişmiştir. Raman Dağı ve Garzan Bölgesi’nde üretilen petrolü arıtmak için kurulan modern Batman Rafinerisi 1955’te işletmeye

açılmış ve daha sonraki yıllarda genişletilmiştir. On bin yıllık bir kültür birikimine sahip Batman'da kurulu bulunan petrol sanayi ve tesislerine paralel olarak artan yatırımlar, insanların buraya göç etmesine neden olmuştur. Batman'a yapılan bu göç, farklı bir kültürü de beraberinde getirmiştir. Bu sosyal ve kültürel doku ile geleneksel yaşam tarzı, bir laboratuarda birbiriyle karıştırılmış gibi Batman'da kendini göstermektedir. Her alanda kendini gösteren bu zengin kültürel potansiyelin varlığı, Batman için bir şans olarak kabul edilmesi gerekir. Son yıllarda Batman'a yapılan yatırımlar ve sanayinin gelişmesiyle şehir, hızlı bir değişim ve gelişim göstermiştir. Özellikle inşaat sektörünün gelişmesi Batman ilini büyük ölçekte geliştirmiştir. Araştırmamızın temel noktasını oluşturan üç okulumuzun bulunduğu mahalleler de batmanın kozmopolit yapısını yansıtan niteliktedir. Örneğin İMKB ortaokulunun bulunduğu Petrol kent mahallesi batmana çevre illerin köylerinden iş için gelmiş ekonomik olarak düşük gelir seviyesine sahip ailelerin çoğunlukla yaşadığı bir mahalle iken GAP ortaokulunun bulunduğu GAP Mahallesi ise genelde yerli halkın ikamet ettiği işçi ve memur kesimin karışık olarak yaşadığı orta düzeyde gelir seviyesine sahip bir mahalledir. KÜLTÜR ortaokulunun bulunduğu Kültür Mahallesi ise Batman ilinin gelir seviyeleri daha yüksek ve çoğunluğu memur ailelerin ikamet ettiği nezih semtlerinden biridir.

Saha çalışması sırasında araştırmamıza konu olan üç okula bizzat gidip okul idaresi ve rehber öğretmenlerden sınıflar hakkında ön bilgi alınıp örneklem grubu özenle seçilmiştir. Anket çalışması esnasında sınıflarda öğrencilerin soruları da araştırmacı tarafından yanıtlanmış yanlış anlaşılmalara meydan verilmemiştir. Araştırmamızın bir diğer önemli noktası da Doğu Anadolu'daki öğrenciler, okullar ve okulların sahip olduğu olanaklar hakkında detaylı bilgiler sunarak literatürdeki boşluğu doldurmuş olmasıdır.

Çalışmamız üç bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde Ergenlik Dönemine İlişkin Kuramsal çerçeve oluşturulmuş, bu bağlamda ilk olarak Ergenlikle ilgili tanımlara yer verilmiş, ardından Stanley Hall, Sigmund Freud, Anna Freud, Candless ve Lewin'in Ergenlik Kuramlarına değinilmiş, Ergenlik döneminin genel özellikleri, Ergenlikteki Bedensel, Cinsel, Bilişsel, Sosyal, Ahlaki ve Kişisel Gelişim boyutları derinlemesine analiz edilmiştir. Araştırmamızın temel çıkış noktasını Ergenlik dönemindeki öğrenciler oluşturduğu için birinci bölümdeki literatür taraması konunun daha iyi analiz edilebilmesi adına önem taşımaktadır.

İkinci bölümde Ergenlik ve Akademik Başarı arasındaki ilişki ele alınmış bu çerçevede Akademik Başarı ve Akademik Başarıyı etkileyen Aileden, Öğrenciden, Okuldan, Arkadaş grubundan ve Okulun sosyal çevresinden kaynaklanan nedenlere değinilmiş Ergenlik döneminin Okul başarısına etkisine ise ayrı bir başlık altında ayrıntılı olarak değinilmiştir. Çalışmamızın temel noktası olması sebebiyle okulun sahip olduğu fiziki olanakları (Isı, ışık, renk, temizlik, öğrenci sayısı, yerleşim düzeni, gürültü), sosyal çevresi, verilen eğitimin kalitesi, idareci ve öğretmenlerin tutumlarının önemi ve daha önce yapılmış çalışmalardan alınan veriler tüm detaylarıyla ikinci bölümde ele alınmıştır.

Son bölümde Araştırmanın konusu, amacı, önemi, hipotezleri, Yöntemi ve Veri toplama aracına değinilmiş, Ergenlik Dönemindeki Öğrencilerin Akademik başarısında Okulun Rolüne ilişkin Analizlere yer verilmiş ortaya çıkan durum yorumlanmıştır. Ayrıca Okul iklimi hipotezleri için genel bir karşılaştırma yapılmış en fazla hangi değişkenin etkisi olduğu ayrıntılarıyla değerlendirilmiştir. Sonuç bölümünde elde edilen veriler yorumlanmış ve çıkan sonuç neticesinde bir takım öneriler sunulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

ERGENLİK DÖNEMİNE İLİŞKİN KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1.ERGENLİK

1.1.1.Ergenlik Tanımları

Ergen sözcüğü batı literatüründeki “adolescent” karşılığı olarak kullanılmıştır. Latince “adolescere” fiil kökünden gelmekte olan bu sözcük, yapısı gereği bir durumu değil, bir süreci belirtmektedir (Yavuzer, 1993: 12). Ergenlik dönemi, fiziksel ve duygusal süreçlerin yol açtığı cinsel ve psiko-sosyal olgunlaşmayla başlayan ve bireyin bağımsızlığını, kimlik duygusunu ve sosyal üretkenliğini kazandığı zaman sona eren bir dönemdir (Derman, 2008: 19).

Ergenlik, birçok kuramcı tarafından ele alınan ve tanımı yapılan bir kavramdır: Şöyle ki; Havighurst ve taba(1959) “Yetişkinliğe özgü bir seri önemli gelişim görevlerini başarma çağı”; Yörükoğlu(1981), “Kişinin bağımsızlık savaşını verdiği çağ”; Gençtan(1978) “Zorlanmalı yaşam dönemlerinden ilki olarak nitelenmektedir.”(Kılıçcı, 2006: 43).

Kulaksızoğlu'nun (1998) tanımına göre, ergenlik; “İnsanda bedence büyümenin, hormonal, cinsel, sosyal, duygusal, kişisel ve zihinsel değişme ve gelişmelerin olduğu, buluşla başlayan ve bedence büyümenin sona ermesiyle sonlandığı düşünülen özel bir evredir.”(Kulaksızoğlu, 1998: 8–9). Atabek'e göre (2002) ise, “Ergen olmak, çocuk olmaktan, çocuk yapabilir olmaya geçiş dönemidir.” Psikolojik açıdan yapılan başka bir ergenlik tanımı da; kişinin davranışlarında ve bilişsel yeteneklerinde meydana gelen değişiklikler dönemidir

UNESCO'nun tanımına göre genç, “Öğrenim yapan ve hayatını kazanmak için çalışmayan ve evi olmayan insandır.” Gençlik çağının başlangıcı ve sonu ileri sürülen yas sınırlamaları da birbirinden farklıdır. UNESCO'nun tanımlamasında gençlik çağı, 15–25 yaşları arasında gösterilmektedir. Birleşmiş Milletler Örgütü'ne göre ise gençlik çağı 12–25 yaşları arasındadır (Kulaksızoğlu, 1998: 15).

Milli Eğitim Bakanlığı'na göre gençlik, “Buluş çağına girme ile başlayan biyo-psikolojik açıdan çocukluğun sona erdiği ve toplum hayatında sorumluluk alma dönemi olan, genç yetişkinliğin başladığı dönem olarak nitelendirilen 12–24 yaşları arasındaki gruptur” (Tolan vd, 1986: 28).

Genel manada Ergenlik dönemi, çocuklukla olgunluk, yetişkinlik, erişkinlik arasında bir dönemde yer alır.12 yaşından 21 yaşına dek uzanan ve toplamda 8–10 yıl süren bu çağ biyolojik ve ruhsal alanda önemli değişikliklerin belirdiği, hızlı bir büyüme ve olgunlaşma çağıdır.

Ergenlik biyolojik, ruhsal, sosyal bir kavram olup evrenseldir. Pek çok sosyal bilimci ergenlik yıllarını tek bir evre yerine bir evre dizisi olarak görmenin daha anlamlı olacağını öne sürer. Bunun için Ergenlik genel olarak üç dönemde incelenmektedir (Şentürk, 2011: 1) :

1. 12–15 yaş ilk(Erken) ergenlik dönemi
2. 15–21 yaş asıl(Orta) ergenlik dönemi
3. 21–25 yaş uzamış(Geç) ergenlik dönemi

İlgileri hip hop, cebir ve futbol etrafında toplanan 13 yaşındaki bir ergenin evliliği aşığlayan, iş baskılarından kaygılanan ve üniversite kariyerine başlayan 18 yaşındaki bir ergenle çok az ortak şeyi vardır (Steinberg, 2007: 22).

Erken(İlk) ergenlik döneminde ergenlerin en büyük uğraşları bedenleridir ve bu dönemdeki ergenlerde hızlı fiziksel gelişime uyum ve bu değişiklikler ile baş etme çabaları görülür. Bu dönemde yakın arkadaşlıklar önem kazanmaya başlar, daha çok aynı cinsiyetten arkadaş ve grup aktiviteleri tercih edilir ve arkadaş grupları ergenin ilgi alanlarını, giyimini etkiler. Aynı zamanda soyut düşünme oluşmaya başlar ve din, felsefe, politika kavramları üzerine düşünmeye başlarlar(Derman, 2008: 30).

Orta Ergenlik döneminde, anne babadan ayrışma, farklı bir birey olma ve bu durumu da anne babaya kabul ettirme çabaları yoğundur. Bu dönemde çok yakın ilişkiler bağımsızlığı kaybetme tehdidi içerdiğinden, ilişkilerdeki sınır bu yaş grubundaki ergenler için önemli kaygı kaynağıdır (Derman, 2008: 20–21).

- Geç ergenlik dönemi ise 21 yaşından sonra başlar ve kimlik duygusunun bütünleşmesiyle sona erer. Bu dönemde, kimlik duygusu edinebilmiş gençlerde yakın ilişkiler kurma ve bu ilişkileri sürdürme, iş ve eş seçebilme, toplum içinde erişkin rollerini üstlenebilecek sorumluluğa sahip olma becerisi gelişir. Tüm bunların yanı sıra, ergenliğe girişte, kalıtım, sosyal çevre, yaşanılan coğrafya, beslenme, çocuğun sağlık durumu, beden kütlesi gibi birçok faktör de etkilidir. Onun içindir ki bu da ergenliğin başlangıç yaşı ve bitiş yaşında farklılıklara ve

belirsizliklere neden olmaktadır. Ergenlik dönemi yaş sınırları cinsiyete göre de farklılıklar arz etmektedir (Şentürk, 2011: 12):

- Ergenliğin başları 11–14 yaş kız,13–15 yaş erkek
- Ergenliğin ortaları 14–16 yaş kız,15–17 yaş erkek
- Ergenliğin sonları 16–21 yaş kız,17–21 yaş erkek

Bu demografik özelliklere baktığımızda ergenlik döneminin(adı üstünde “dönem” başlangıcı ve sonu olan sınırlı bir süre)geçici bir süreç olduğu görülmektedir. Bu dönemde ailelere düşen birtakım görevler vardır. Ergen her şeyden önce anlaşılma ve değer görme duygusunu yaşamalıdır. Bu nedenle ebeveynin bu duyguları yaşatma adına söz ve davranışları konusunda hassas olması gerekir. Aksi takdirde ergen bu duygularını tatmin adına farklı çevrelere ihtiyaç duyacaktır. Ergenle fikir alışverişleri yapılmalı; ergen, aile konuları dışında tutulmamalıdır. Çeşitli sorun ve konularda ergen objektif bir biçimde saygıyla dinlenmeli ve ortak paydalar bulunmaya çalışılmalıdır. Bu dönemde nasihatler genellikle işe yaramaz, sadece ergenin o an ebeveyni dinlemesini sağlar, uzun vadede çözüm değildir. Sevgi eksik edilmemelidir. Evdeki genel ortamın gergin olmamasına dikkat edilmelidir. Ergenlik dönemi çatışmalı ve gergin geçiyorsa bir uzmandan destek alınmalıdır.

1.1.2. ERGENLİK KURAMLARI

1.1.2.1. G.Stanley Hall (Özünü Yineleme Kuramı) Ve Ergenlik

Amerikalı psikolog G.S. Hall öğrenimini Almanya’da Wilhelm Wundt’la (Leipzig’deki ilk deneysel Psikoloji laboratuvarının kurucusu) ve Amerika’da William James ile (İlk Amerikan Psikologu sayılır) yapmıştır. G.S. Hall modern psikoloji’nin gerçek bir öncüsü oldu; önemli bir kuramsal etki yarattı, aynı zamanda bugün hala çok etkin olan kurumların temellerinin atılmasında da katkısı oldu. “Amerikan Psikoloji Derneği”ni örgütleyenlerden biridir, Amerikan Psikoloji Dergisi’nin de kurucusudur. (Cloutier, 1982: 878) G.S. Hall ergen psikolojisi’nin babası olarak bilinir. Hall’ın kuramı biyolojik temelli olarak sınıflandırılmıştır, çevre faktörüne pek değinilmemiştir (Çelen, 2011: 22–23). Stanley Hall 1904’te ergenlik hakkında iki ciltlik bir çalışma yayınlamıştır. Kitabında “Boy ve Kilodaki artış”, “Cinsel Gelişim”, “Ergenlik Aşkısı”,

“Sosyal Dürtüler ve Kurumlar”, “Zihinsel Gelişim ve Eğitim”, “Gençlik Yanlıları, Erdemsizlikleri ve Suçları”, “Zihinsel ve Bedensel Hastalıklar” başlıkları bulunmaktadır (Kulaksızoğlu, 1998: 18–19).

Özünü Yenileme Kuramı olarak tanımlanan kuramında Hall, C.Darwin’den etkilenmiştir. Bireyin gelişimini insan türlerinin gelişimi ile ilişkilendirerek çocukluk ve ergenlik dönemlerini açıklamıştır (Steinberg, 2007: 21). Hall’ın düşüncesine göre, çocukluğun çeşitli evreleri insan gelişiminin çeşitli evrelerine denk gelir. Her bir insanın yaşam sürecindeki gelişmesi, türün evrim içindeki gelişiminin bir tekrarıdır, bu durum ergenlik için de geçerlidir.

Ergenliğin insanın yaşam döngüsünde önemli bir dönem olduğu sonucuna varan Hall’a göre, insan bencil güdeleri, ihtiyaçları ve hayatta kalma kaygılarıyla hayvanlar aleminin bir üyesi olarak doğar. Ergenlik sırasında ise sosyal sorumlulukları ve hakları ve başkalarıyla ilgili endişeleriyle, medeni bir ırkın üyesi olarak “yeniden doğar”. Hall’a göre ergenlik, insan evrimindeki ilkelikten uygarlığa geçişi simgelemektedir (Adams, 1995: 40).

Hall, ergenlikteki şiddetli ruh hali değişimleri olduğunu vurgulamıştır. Ergenin, enerji ve coşkuya karşı, kayıtsızlık ve sıkılma; neşe ve kahkaha ya karşı, hüznün ve melankoli, kibirlilik ve övünmeye karşı, aşağılanma ve utangaçlık; duyarlılığa karşı, vurdumduymazlık; şefkatliliğe karşı, acımasızlık gibi çelişkili eğilimler sergilediğini belirtmiş ve bunun önemi üzerinde durmuştur.

Hall’ın ergenlik dönemine ilişkin en önemli katkısı, ergenliği bireyselliğin geliştirildiği bir dönem olarak görmesiydi. Ona göre yeniyetmelik yılları, fırtınalı ve stresli olabilir, ancak bunlar bireyin yeniden yapılanmasını sağlamaya da yardım eder (Steinberg, 2002: 37). Aynı zamanda Hall ergenlerin arkadaş gruplarından etkilenmelerinin de hayatın hiçbir döneminde olmadığı kadar güçlü olduğuna dikkat çekmiştir (Çelen, 2011: 23). Gencin otoriteye baş kaldırmasını vurgulayan düşünürlerdendir.

Bugün psikologların çoğu bu kuramda insanın sosyal gelişiminin; yanlış, ama ilginç bir resmi olduğu ve ergenliğin resmini doğru yansıtmadığı görüşündedir. Hall sadece Amerikan kültürüne baktığı ve kültür içinde yaşayan bireylerin çoğu aynı şekilde geliştiği için, bu benzerlikten genlerin sorumlu olduğuna dair hatalı bir görüş

geliştirmiştir. Daha sonra başka kültürlerde yapılan çalışmalar, gelişimsel örüntüler arasında büyük farklar olduğunu göstermiştir.

1.1.2.2. Sigmund Freud Ve Anna Freud'a Göre Ergenlik

İnsan gelişimine ilişkin psiko-dinamik yaklaşımın başta gelen kavramcısı, hiç kuşkusuz, psikanaliz'in babası olan Sigmund Freud'tur(1856–1939) Freud'a göre zihinsel etkinlik ve davranış, ruhsal gelişimden sorumlu olan libidinal enerji tarafından denetlenir (Cloutier, 1982). Psişizm, gelişim boyunca oluşan üç yapıya göre eklenir:

a) İd: İd kişiliğin en ilkel boyutunu oluşturur. Ayrıca id, temel biyolojik itkilerden(açlık, susuzluk, cinsellik, acıdan kaçma, hazza yönelme)oluştugu için, kişiliğin en erken gelişen bölümüdür. Dolayısıyla id kişiliğin temel sistemidir (Aydın, 2003: 93).Gerçek dışı ve mantık dışı istek ve arzularla bireyin içsel dürtülerinin her ne pahasına olursa olsun derhal doyurulması doğrultusunda bir işlevde bulunmaktadır. Tümünden bilinç dışıdır ve bilinç dışındaki kuralsızlık geçerlidir. Dış dünya ile bağlantısı yoktur ve yer zaman kavramı tanımaz. Fazla enerji Birikimine dayanmaz ve böyle bir durum organizmada gerilim yaratır(Altıntaş ve Gültekin,2005:7–8). Freud'a göre yaşamın ilk günlerinde büsbütün id'den oluşan ilkel yapı ayrımlaşarak ego ve süper egoyu oluşturmaktadır (Yeşilyaprak, 2006: 115).

b) Ego: İd'den sonra gelişen ve gerçeklik ilkesine göre çalışan kişilik boyutudur. Gerçeklik ilkesinin amacı, ihtiyaçların giderilmesi için uygun bir obje buluncaya kadar gerilimin boşalmasını ertelemektir (Altıntaş ve Gültekin, 2005: 8). Buna göre, id'den kaynaklanan ve hemen doyuma ulaşmayı amaçlayan itkileri, toplumsal, törel değerlere, uyumlu hale getirmek, ego'nun görevidir. Ego kişiliğin "yönetici" kesimini, "idare meclisini" oluşturur (Aydın, 2003: 93).

c) Süper Ego: Sosyal ilişkiler içinde diğer insanlar tarafından aktarılan geleneksel değerler ile toplumsal, törel, kültürel alışkanlık ve kuralların içselleştirilmiş şeklidir. Kişiliğin Ahlaki yönünü temsil eder. Süper ego'da id gibi gerçeklik ilkesine göre hareket etmez, tüm kararlarında ahlak ilkesinden yola çıkarak, katı ahlaki kurallar çerçevesinde özellikle de id'in cinsellik ve saldırganlıkla ilişkili isteklerini ahlaka uygunluğu açısından denetleyerek, kabul edilmesi mümkün olmayan aşırı istek ve taleplerin karşılanmasına karşı çıkar. Sağlıklı gelişmiş bir süper ego, mükemmeliyet

ilkesine göre çalışır ve egoyu gerçekçi amaçlara yöneltir. Çünkü süper ego'nun temel işlevi kişiliğin kusursuz olmasını sağlamaktır (Yeşilyaprak, 2006: 116).

Psikanaltik Kuram, temel olarak insanın çocukluk dönemini ele alıp ergenliğe ikinci derecede önem vermiştir. Onlara göre ergenin çatışmalarının nedeni erken çocukluk çatışmalarının tekrar ortaya çıkmasıdır. Ergenliğe eşlik eden fizyolojik değişimler ergenlerin kendi cinselliklerine karşı yükselttikleri savunmaları zorlar ve büyük bir fırtına ve stres yaratır (Kulaksızoğlu, 1998). Psikanalitik Kuramın gelişimsel aşamaları:

1) Oral Dönem(1–1,5yaş): Freud'a göre bu dönemde çocuğun kendi dışındaki dünyayı algılaması, kendini ifade etme biçimi ve gereksinimlerini karşılaması ağız ve ağız çevresindeki organlarıyla gerçekleşmektedir. Bu nedenle Freud bu dönem için, Latince ağız anlamına gelen oral sözcüğünü kullanmıştır. Oral dönemde ilk zevk merkezi ağız bölgesidir. Emme, çiğneme, ısırma gibi eylemleri onun için başlıca zevk kaynaklarıdır (Yeşilyaprak, 2006: 117). Ağza alma ve ısırma gibi bu oral etkinlikler sonraki kişilik özelliklerinin temelini oluşturur.

Özellikle bu aşamada, ebeveyne veya bakıcıya güven dolu bağıllığın kurulması, oral isteklerin aşırı derecede çatışma olmadan doyumunun sağlanması önemlidir. Doyum sağlayan bebek dış dünyaya karşı güven duygusu geliştirmeye başlar ve güven verici ilişki yaşayan bebek yaşam boyu diğer insanlarla da benzer nitelikte ilişkiler kurar. Bu dönemde çocuğun memeden kesilmesi oldukça kritik bir süreç oluşturmaktadır.

Oral dönemin başarılı bir şekilde çözülmesi, ileri derecede bağımlı ve kıskanç olmadan, diğer insanlara güven duygusu duyarak ve aynı zamanda kendilik güveni ve önemi duygusunun gelişmesini sağlar. Bebek, oral dönemi başarı ile atlatırsa anal döneme geçer (Köksal, 2003: 125–133).

2) Anal Dönem(1,5-3yaş): Bu dönemde çocuk anüs ve anüsle ilişkili olan eylemlerinden doyum sağlar. Freud, anal dönemde çocuğun dışkı çıkarmaktan ve bunu denetim altına almaktan zevk aldığını belirtir.

Bu evre gelişimin kritik ögesi, tuvalet eğitimi ile ilgilidir. Tuvalet eğitiminde anne-baba'nın tutumu önemli bir faktördür. Cezalandırıcı ve baskıcı tutumlar çocuğun özgüven duygusunu köreltir. Böylece çocukta gerileme veya davranış bozuklukları

ortaya çıkar. Çocuk bu evrede, çevrenin kendinden neler beklediğini ve bedensel tepkilerini nasıl denetleyebileceğini öğrenir. Zorlayıcı ve baskıcı yetişkin tutumları, çocuğun bedensel işlevlerine yabancılaşması ile sonuçlanabilir. Bu evreye takılan bireylerde ileride dar görüşlülük, aşırı titizlik, inatçılık gibi davranış bozuklukları görülebilir (Aydın, 2003: 96–97).

3) Fallik Dönem(3-6yaş): Haz bölgesi cinsel organlar ve etrafıdır. Cinselliğe karşı aşırı ilgi duyarlar. Cinsel organ uyarılmanın odağıdır. Çocuk bu aşamada aynı cinsten olan ebeveyn ile özdeşim kurarak cinsel kimliklerini kazanırlar. Bu dönem süper egonun gelişmesinin son aşamasıdır. Fallik dönem cinsel kimlik hissini, merak hissini, içsel süreçlerin ve dürtülerin denetim ve kontrolünün oluşmasını sağlar (Köksal, 2003: 125–133). Erkek çocuklardaki Oedipus Karmaşası ile Kız çocuklarda görülen Elektra Karmaşası bu dönemde yaşanan başlıca Psiko-Seksüel Karmaşalardır. Butür karmaşaların başarılı bir şekilde çözümlenebilmesi içinde çocuğun aynı cinsten ebeveynlerle özdeşim kurarak onun cinsel rolünü içselleştirmesi gerekir (Yeşilyaprak, 2006: 118–119).

Anne ve Babaların bu dönemdeki cinsellikle ilgili duyguların çocuğun doğasında var olan normal bir durum olduğunu kabul etmeleri gerekir. Çocuklarının bu türden sorunlarını da geçiştirmeden anlayabilecekleri bir söylem içinde, mantıklı yanıtlar vermelidirler.

4) Gizil (latent) Dönem (6-12yaş): Çocuk cinsel konulardan hoşlanmaz ve kendini daha çok oyuna verir. Sevgi gösterilerini ev dışında arkadaşlarına yöneltirler. Ergenlik fırtınası öncesindeki durgunluk dönemidir.

Çocuk bu dönemden başlayarak kendi cinsiyetiyle ilgili toplumsal rollerini giderek güçlendirmektedir. Anne Babası dışında öğretmenleri ve diğer yetişkinlerle de özdeşim kurmaya başlayan çocuğun ilgisi, sosyal ve entelektüel beceriler edinme üzerinde yoğunlaşır (Yeşilyaprak, 2006: 119–120).

5)Genital Dönem (12-18yaş): Ergenlik yıllarının başlaması ile birlikte başlayan bu dönem genç yetişkinlik yıllarını da içermektedir. Fırtınalar dönemi olarak ta tanımlanan bu evrede, hızlı fiziksel gelişimin yanı sıra, karşı cinse duyulan ilgi doruğa çıkar. Genital dönemde gencin cinsel ilgi odağı artık kendisi ve ailesi dışındaki bir diğer kişi olmuştur.

Doğal olarak bu devrede kazanılması gereken kritik davranış, fizyolojik, Psikolojik ve toplumsal olgunluğa erişmedir. Ancak hem hızlı bedensel değişim hem de artan toplumsal beklentiler nedeniyle ergenler rol çatışmalarının yol açtığı gerilimler yaşar. Bu tür gerilimler, içsel varoluşta da çok beğenilme, ait olma bağlamında yaşanırken ergenin dıştan gözlenen davranışları başkaldırı niteliğindedir (Aydın, 2003: 98–99).

Ergenlik döneminde çocuğun fizyolojik olgunluğa erişmesi ve bazı hormonların etkinliğinin artması ile cinsel nitelikli olanlar başta olmak üzere, çeşitli dürtülerin gücü artar. Bu yoğunlaşma önceki gelişim dönemlerindeki çatışmanın yeniden yaşanmasına neden olur (Gençtan, 1995: 30). Ergenin karşı karşıya kaldığı çatışmalarda, bu hormonal değişimlerin yanı sıra çocukluk dönemindeki aile içi deneyimler de önemlidir.

Ergenin bu dönemdeki en önemli çabalarından biri de toplumun onayladığı değer yargılarına uygun varsayımlar geliştirmektir. Bu dönemi sağlıklı olarak atlatan ergen yetişkinliğe sağlam bir adım atmış olur (Gençtan, 1995: 31).

Psikanaltik Kurama göre ergenlik geçici bir rol kararsızlığı dönemidir. Çeşitli roller, düşünceler, idealler ve değerler denenir, benimsenir, sonra terk edilir ve yenileri aranır. Bazen yıkıcılığa kadar varabilen kararlı bir bağımsızlık diğer bir an bebeksi bir bağımlılık gösteren ergen sürekli bir ileriye, bir geriye gider gelir. Bu dönemin çözülme problemi kimlik problemi olarak karşımıza çıkar.

Ergenlik dönemini birinci derecede ele alan, Sigmund Freud'un kızı Anna Freud'dur. Anna Freud babasından daha fazla ergenlik süreci ile ilgilenmiştir. A.Freud çocukluk döneminin önemini yadsımasa da erinliğin bazı ayarlamalara yön verdiğine inanır. Ona göre, yeniyetmelerin karşılaştığı sorunlar ve yaşadığı ikilemler çocuğun yaşadığından farklı ve kapsamlıdır. Örneğin; Çocuk oedipal içtepilerini bastırır devam ederse başına kötü şeyler geleceğinden korkar.

Ergenlikte ise erinlik sonu güçlenen süper ego ve zihinsel yapı bu duyguları yaşadığında bireyi daha fazla yorar. Sosyal bilişi gelişen birey kültürün beklentilerinin farkındadır ve çatışmalarını içselleştirir (Çelen, 2011: 26–27).A. Freud, erken çocuklukta geçirilen tecrübelerin ergenlikten çok yetişkin kişiliği üzerinde etken olduğuna inanmakla birlikte ergenliğin bazı uyum çabaları ile geçirilen çalkantılı bir dönem olduğunu düşünmektedir (Kulaksızoğlu, 1998: 19–20). Bu nedenle, A. Freud da Hall gibi, ergenliği “fırtına ve stres dönemi” olarak tanımlamıştır.

Ergenler bu dönemde son derece egoisttirler, diğer yandan ise kendilerini bir şey ya da bir insan için feda ederler. Seçtikleri bir lidere körü körüne bağlanmakla, otoriteye karşı çıkmak arasında gidip gelirler. Bazen yorulmak bilmeden çalışır, bazen de ilgisiz ve tembel olurlar (Ekşi, 1990; Kulaksızoğlu, 1998).

Anna Freud'a göre, Erinliğin yol açtığı cinsel enerji artışı kişisel deneyimi tehdit edebilir, id'in dürtüleri öylesine güçlenebilir ki ego uyum sağlama işlevinde geri kalabilir, dolayısıyla tepkisellik ve engellemeye dayanma eksikliği bireyde egemen işlevsel özellikler haline gelebilir. Sigmund Freud ve Anna Freud dinamik ergenlik betimlemelerinde daha çok dürtülere karşı savunma işlevi üzerinde dururlar. A.Freud ergenin özdeşleşme savunma mekanizmasını kullanarak cinsellik dürtülerine çözüm bulmaya çalıştığını söyler. Ona göre tüm bu karışıklıklar, gelişim sürecinde kaçınılmazdır ve A.Freud, ergenlik dönemini normalliğin anormalliği olarak tanımlar (Cloutier, 1982: 102)

1.1.2.3. Mc. Candless'e Göre Ergenlik

Mc.Candless, sosyal öğrenme kuramının esaslarını ergenliğe uyarlamaya çalışmıştır. Mc.Candless insan davranışının dürtüler tarafından yönlendirildiğine inanmakta, hayal kırıklığı, saldırganlık, endişe, merak ve bağımlılık gibi öğrenilmiş ve öğrenilmemiş dürtü ve isteklerin bireyi harekete geçirdiğini düşünmektedir (Kulaksızoğlu, 1998: 22).

Ergenin cinsellik ve bağımlılık dürtüleri, ergeni rahatsız etmektedir. Yoğun olarak yaşanan cinsellik dürtüsü yaşanan kültürün baskısı sonucu uygun çıkış yolu bulmakta zorlanır. Örneğin ergenler(özellikle erkek ergenler)ergenliğe eşlik eden biyolojik değişiklikler nedeniyle cinsel dürtüyü üst düzeyde yaşarlar.

Kültürel açıdan bu konuda yapılanlar toplumda farklı değerlendirilir kızlar erkeklerden daha baskı altındadırlar. Her iki cinsten gençler, evleninceye kadar cinsel etkinliklerden uzak kalma konusunda özendirilir. Aynı şekilde yetişkinlere ve otoriteye bağımlı olma kültür tarafından istenirken aynı zamanda ergenden bağımsız olması talep edilmektedir. Yaşanılan bu ikilem, genci kaygı ve strese sürüklemektedir (Cloutier, 1982: 148). Candless'e göre, ergenlik dönemindeki huzursuzluk, ergenin dürtülerini

doymaya ulaştıracak davranışlarının toplum ve kültürel değerler tarafından engellenmesinden kaynaklanır (Çelen, 2011: 34–35).

Candless'e göre birey, Deneme yanılma yolu ile hangi davranışının, hangi dürtüsünün sonucu olarak gerekleēeēini ve bu davranışının nasıl ve ne yönde devam edeceēini de ęrenmiē olur. Toplumsallaēma ve rol iki anahtar kavramdır. Gençlikte rol seçimine ve rollerin yorumuna iliēkin eēitlilik artar. Yeni iliēkilerin kurulması ile toplumsallaēma süreci hızlanır bu durumda ergenlik sürecinin yaēamın diğer yıllarına göre daha zorlu geçmesine neden olur(Çelen, 2011: 35). Bu dönemde ergenin rol çatışmasının yanı sıra rol uyumsuzluğu da yaēadıęı bilinir. Gencin rolleri bazen baēkaları tarafından ona uygunluğu tartışılmadan yüklenir. rneēin; ana babalar gençten gerçek olmayan yüksek beklentilere girerler ya da yeni yetmelerin ocuk rollerini benimsemesini isterler.

1.1.2.4. Kurt Lewin Ve Ergenlik

Kurt Lewin (1890 – 1947), Alman asıllı ABD'li psikologdur. Lewin'in alışmaları Gestalt yönelimlidir. Ancak Gestalt psikologları algı ve öğrenme üzerinde dururken; Lewin, ihtiyaçlar, kiēilik ve sosyal faktörler üzerinde durmuētur. Gestalt psikologları davranışı açıklamak amacıyla fizyolojik yapılar üzerinde dururken, Lewin psikolojiyi bir sosyal bilimden daha fazlası olarak grmētir.

Lewin'e göre davranış, kiēinin çevresiyle etkileēimi sonucu ortaya çıkar. Yaē, Zekâ, Cinsiyet, zel yetenek gibi bir dizi kiēisel, aile, arkadaēlar, yaēanılan evre gibi çevresel faktörler davranışa etki eder. Bütün bu faktörler “yaēam alanı” denilen kavramı oluēturur. Bireyin Yaēam Alanındaki kiēisel ve çevresel faktörler sürekli deęiēmektedir. Deęiēimlerin çok hızlı olduğu zamanlarda birey yoğun stresli bir dönem geçirir ve Lewin'e göre ergenlik de böyle bir dönemdir. Lewin ergenlik döneminde bu yaēam alanının bozulduğuna inanmaktadır (Kulaksızoğlu, 1998: 24–25).

Levine göre ergenler çocukluk ile yetiēkin dünyası arasında marjinal bir eleman gibi dururlar. Çocukluktaki davranışların birçoğunu bu dönemde göstermemesi beklenir. Ne surat asabilir, sızlanabilir, ne de sarılabilir. Nede yetiēkin gibi davranabilir. Yetiēkin değerlerini kabulde ve çocukluk değerlerini bırakmakta zorlanır ve ona göre bu durum strese yol açabilir.

1.2. ERGENLİK DÖNEMİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

Ergenlik döneminin genel özellikleri incelendiğinde, bu dönemde gencin ne olduğuyla ilgilenmeye başladığı görülür. Çünkü bir yandan büyümüşür, beden artık çocuk görünüşlü değildir, ancak henüz kendini yetişkin gibi de göremez. Bu nedenle yetişkin davranışı ile çocuksu davranışı çoğu kez karıştırır.

Bu dönem davranışların en aşırıya kaçtığı duyguların alt üst olduğu bir çağdır. Bu dönemde gözyaşları aniden kahaalara, kendine güven güvensizliğe dönüşür. Ergendeki bu dengesizliğin en büyük nedeni, hem kendi bedenindeki fizyolojik, psikolojik değişimler hem de kendinden değişen beklentiler içinde olan yetişkinlerin şaşırtıcı ve güven kaybettirici etkileridir.

Bir arayış ve geçiş döneminde olan genç, aileyle kurulan ilişkiyi sorgulamakta, bağımsız ve özerk kişilik kurmak için çeşitli çabalar sarf etmekte, toplumsal konulara ilgisini arttırmaktadır. Ayrıca, genç bu dönemde derin duygusal güdülenmeler yaşar çok uç hayalleri, uç hedefleri vardır. Plansız, programsız günleri yaşar hayatını bir düzene koyamadığından hiçbir zaman doyuma ulaşmaz ve hiç bir şeyden mutluluk duymaz ayrıca bu dönemde gençler daha çok alıngan olurlar (Temel ve Aksoy, 2001: 8).

Ergenlik döneminde ergenin yaşadığı duyguları genel manada şöyle özetleyebiliriz: Duygularda istikrarsızlık, duygu yoğunluğu, mahcubiyet ve çekingenlik, aşık olma, tedirginlik ve huzursuzluk, yalnız kalma isteği, çalışmaya karşı isteksizlik, çabuk heyecanlanma vb (Kulaksızoğlu, 2001: 66–67). Bununla birlikte gençlik dönemi hayranlıkların ve tutkuların da bol olduğu bir dönemdir.

Gençler bir yandan ana-baba etkisinden sıyrılırken, öte yandan kendilerine yeni örnekler seçerler. Bir öğretmen, bir sporcu, bir şarkıcı, bir yazar, bir sinema oyuncusu, genç bir siyasal önder, onların benzemek istedikleri kişiler olur. Genç bu dönemde hayran olduğu kişinin yeteneklerinden kusurlarına değin her şeyini beğenir. Bir süre sonra kendine yeni bir örnek seçer, onunla özdeşim kurar (Yörükoğlu, 2000: 41).

Sürekli değişen bu hayranlıklar ve beğeniler gencin ileride ne olmak istediğiyle ilgilidir. Genç bu dönemde karşısına çıkan beğendiği insanlardan seçmeler yaparak kendi benliğine bir şeyler katar. O yüzdendir ki ergenlik çağı, kendini, öz kimliğini arayış çağıdır diye nitelenmektedir.

Yeşilyaprak ergenlikteki gelişim görevlerini şu şekilde sınıflamıştır (2006: 72):

- Bedensel özelliklerini kabul etmek ve bedenini etkili biçimde kullanmak
- Eril ya da dişil bir toplumsal rol gerçekleştirmek
- Her iki cinsten yaşlılarıyla yeni ve daha olgun ilişkiler kurmak
- Ana babadan ve diğer yetişkinlerden duygusal bağımsızlığını gerçekleştirmek
- Ekonomik bir mesleğe hazırlanmak
- Evliliğe ve aile yaşamına hazırlanma
- Toplumsal bakımdan sorumlu bir davranışı istemek ve gerçekleştirmek
- Davranışın rehberi olarak bir dizi değer ve bir ahlaki sistemi kazanmak, bir İdeolojiyi gerçekleştirmek” Bu gelişim görevlerinin ergenlikte gerçekleştirilmesi beklenir.

1.2.1. Ergenlikte Bedensel Ve Cinsel Gelişim

Ergenlik dönemi, büyümenin yeniden hızlandığı biyolojik değişim ve olgunlaşmasının tamamlanarak çocuğun erişkin görünüşüne girdiği bir dönemdir. Ergenlik çağındaki değişiklikler cinsel salgı bezlerinin kana bol miktarda salgı bırakmalarıyla başlar. Devinsel gelişmenin eğitim açısından önemi, yalnız çocuğun gelişmesini bir bütün olarak etkilemesinden değil, bazı durumlarda kişilik gelişmesinde ya da meslek edinmede tek başına önemli bir rol oynayabileceği düşüncesinden kaynaklanmaktadır. (Yeşilyaprak, 2006: 69). Örneğin bazı çocuklar zihinsel alanda başarılı olamadıkları halde, devinsel etkinliklerde yetenekli olabilirler.

Ergenlik döneminde en göze çarpan değişiklikler, boy ve ağırlık artışı ile birlikte çocuğun cinsel olgunluğa ulaşmasıdır. Büyüme hızında ivmenin başlaması kızlarda erkeklerden yaklaşık iki sene önce olmaktadır. Bu devre ülkemizde kızlarda 10–12,erkeklerde 12–14 yaşlar arası başlar (Erwin, 2000: 82).

Ergenliğin başlangıcında kızlar genellikle erkeklerle aynı boyda, hatta daha uzundurlar. Ortaokulun sonlarına doğru erkekler bu farkı kapatıp, kızları geçerler. Ağırlık artışı da boy artışına benzer bir seyir gösterir. Ergenliğin başlamasıyla çocukların kilosunda da bir artış görülür.

Kızlar gene ergenliğin başında ağırlık itibariyle erkeklerden fazla olmalarına rağmen, orta son sınıf döneminde erkekler kiloları itibariyle kızlardan daha ağır olmaktadır (Ergin ve Köse, 2008: 31). Kız çocuk 11 ila 16 yaşlar arasında ortalama 19 kilo, erkek çocuk ortalama 25 kilo alır. Ergenlikte başlayan fiziksel değişikliklerin, boy ve kilo artışı ile sınırlı olmadığı bilinmektedir (Temel ve Aksoy, 2001: 5).

Erkek çocuklarda bu dönemde yaşanan değişiklikler şu sırayı izlemektedir (Aydın, 2005: 176):

- Cinsel organlarda büyüme ve kıllanma
- Ses değişikliği
- İlk ejakulasyon
- Büyümenin doruk noktaya ulaşması
- Koltuk altında kıllanma
- Ses değişikliğinin daha belirgin bir hal alması
- Sakal ve bıyığın çıkması

Erkek çocuklarda birincil ve ikincil cinsiyet özelliklerinin gelişimi kızlardakinden yaklaşık iki yıl daha uzun sürer. Cinsel olgunluğun ilk belirtileri genellikle on bir yaş dolaylarında ortaya çıkar, sperm salgılayan er bezleri ile erbezlerini içeren kese torbası olan erbezi torbasının büyümesi söz konusudur. Yaklaşık bir buçuk yıl sonra penisin boyu ve çevresi büyür ve bu 14–16 yaşına kadar sürer.

Erkeklerde cinsiyet organı kılları yaklaşık 12–14 yaşlarında, koltuk altı ve yüz kılları bir ya da iki yıl sonra ortaya çıkmaya başlar. Üreme organlarının olgunlaşmasıyla erkek çocuklar gece boşalmalarını yaşamaya başlarlar. Ancak bu boşalmalar bir yıl boyunca üretken değildir (Temel ve Aksoy, 2001: 6–7). Ayrıca bu dönemde özellikle yüzdeki yağ bezlerinin tıkanması ve iltihaplanması ile oluşan bir deri hastalığı olan sivilce görülmektedir. Araştırmalar bütün ergenlerin %85 kadarının bundan rahatsızlık duyduğunu ve bu durumu belirli bir ölçüde yaşadığını göstermektedir.

Kız çocuklarındaki değişikliklerde ise şu sırayı izlemektedir (Aydın, 2005: 176):

- Göğüslerde büyüme ve cinsel organda kıllanmalar
- Koltuk altında kıllanmalar

- Boy artışı ve kalçaların gelişimi
- Adet görmenin başlaması

Başlangıçta adet düzensizdir ve ilk senelerde yumurtlama olmayabilir. İlk adet görmenin 10–15 yaş arasında başlaması normal kabul edilir. Kızlar ilk adet kanamasından sonra bir süre düzensiz olarak kanama olurlar, bu aylar boyunca üreme yeteneği tam olarak kazanılmamıştır. Buna” ergen kısırlığı” denmektedir (Çok, 1988:192).

Ergenlik döneminde üreme organlarındaki bir takım değişiklikler esas cinsel gelişmeler içerisinde değerlendirilirken; Kız ve erkeklerdeki sesteki değişme, sivilcelerin artması, kıllanmalar, ter bezlerinin çalışmasındaki artış, gırtlakta kıkırdaklaşma, cinsel rüyaların artması da ilave cinsel değişiklikler olarak incelenir (Kulaksızoğlu, 2001: 46). Bunların yanında ergenliğe geçişle birlikte kız çocukların bedensel görünüşleri daha yuvarlaklaşır; erkekteki keskin vücut hatları, kızlarda tam tersi bir şekilde görülür. Kızlarda vücuttaki yağ miktarı artar, göğüs ve kalçalar büyür, göğüs uçları olgunlaşır. Kızlarda beden yağlarında meydana gelen bu hızlı artış, erken ergenlikte genç kızların kiloları ile aşırı ilgilenmeye başlamalarına yol açar (Neyzi ve Günöz, 1986: 26).

Bu Dönemde her iki cinsiyette de koltukaltı ve kasıklarda ve vücudun diğer yerlerinde, ter bezleri çocukluk döneminden daha fazla çalışır, ayrıca cinsel olgunlukla birlikte vücutta herkese has bir koku belirginleşir. Bu vücut kokusunun cinsel çekicilikle bir ilişkisinin var olduğu tespit edilmiştir (Kulaksızoğlu, 2001: 48). Ayrıca, ergenliğin başlangıcında, önce el ve ayaklar yetişkinen alacakları boya ulaşırlar. Kollar ve daha sonra bacaklar uzar.

Kolların vücuduna göre önce uzaması, kolla diğer organların boyları arasında orantısızlık yaratır. Kas ve kemiklerde aynı hızla ve zamanda gelişmediğinden beden kontrol edilmesi başlangıçta güç olabilir. Ergenlerin bu dönemde sakar ve beceriksiz olarak nitelenmeleri de bu durumdan kaynaklanmaktadır (Kulaksızoğlu, 2001: 40–41).

Bunun yanı sıra Bu dönemde uzun boylu olma ergeni kambur durmaya zorlayabilir. Büyümedeki çabukluk gencin duruşuna, hareketlerine ve bedenini istediği gibi kontrol etmesine engel olabilir. Ancak büyüme tamamlandığında, vücudun görünüşü ve organların vücutla orantıları normale döner

Ergenlik dönemindeki genç tüm bu hızlı ve ani beden değişimlerine karşı çeşitli tepkiler göstermektedir. Bir kız ya da erkek çocuk kendisini çok kısa ya da uzun boylu bulabilir. Herkes kendisine “ben normal miyim?” sorusunu sorar. Araştırmalar, erken olgunlaşan oğlanların daha fazla avantaja sahip olduğunu düşündürmektedir. Olduklarından daha büyük görünen bu çocuklar genellikle yetişkin muamelesi görmektedir. Yetişkinlerle ve kızlarla daha olgun düzeyde ilişkiye girmekte ve yaşlıları arasında liderliği üstlenmektedir.

Geç olgunlaşan oğlanlara ise yetişkinler ve arkadaşları çocuk gözüyle bakmaktadır. Bu çocuklar kendilerini güvensiz ve aşağı hissedebilirler. Erken olgunlaşan kızlar ise yaşlılarının hayranlığını çekebilmekte ve olumlu benlik kavramına sahip olabilmektedir. Geç olgunlaşan kızlar, geç olgunlaşan oğlanlarla benzer sorunları paylaşıyorlar ancak bunu çok kötü yaşamıyorlar; çünkü toplum erkeklerden ne beklediğini kesin biçimde tanımlıyor ve kızlardaki sapmalara daha fazla hoşgörü göstermektedir (Gander and Gardiner, 2010: 18–19)

Yavaş yavaş yetişkinler dünyasına adım atmaya hazırlanan gençte fiziksel birtakım gelişmeler olsa bile, ruhsal gelişme aynı oranda olmadığı için bir uyumsuzluk oluşuyor. Ruhsal donanımları fiziksel gelişimleriyle orantılı olmadığı için bu dönemde bir iç çatışma yaşanıyor.

Ergenlerin bu çalkantılı dönemi olumlu ve hasarsız atlatabilmesi için enerjisini olumlu bir biçimde kanalize edebileceği etkinliklere yönlendirilmelidir. Örneğin; Spor, müzik, resim gibi, zihin kas koordinasyonu gerektiren etkinlikleri yapabilmeleri için ergene uygun öğrenme- öğretim ortamları sağlanmalıdır (Senemoğlu, 1997: 62).

1.2.2. Ergenlikte Bilişsel Gelişim

Bedensel ve cinsel değişimlerle birlikte ergenler zihinsel yeteneklerde de değişimler yaşarlar. “Bilişsel gelişim olarak bilinen olgu, ergenlerin yalnız kendilerini, ailelerini, yaşlılarını, arkadaşlarını ve öğretmenlerini değil, dünyalarını görme biçimi üzerinde uzun süreli etkiler taşır. Ergenlerin tüm düşünme süreleri değişir; gittikçe artan biçimde geleceğe yönelik ve düşüncelerle ilgili olurlar” (Gander and Gardiner, 2001: 136).

Jean Piaget'ye göre, zihinsel gelişim birbirini izleyen dört dönem içinde ortaya çıkmaktadır: Duyusal-Motor Evresi (0-2yaş), İşlem Öncesi Dönem (2-6yaş),Somut İşlemler Dönemi(7-12 yaş),Soyut İşlemler Dönemi(12yaş,+).Son dönem soyut izlenimler dönemi olarak tanımlanmıştır. Bu dönem 12 yaş ve sonrasında başlayarak yetişkinlik yıllarına kadar uzanmaktadır.

Bu dönemde Ergenin düşünce yapısı ve içeriği, çocuklardan farklı bir özellik göstermektedir. Soyut işlemler dönemi, düşünmenin yetişkinler düzeyine ulaştığı dönemlerdir. Dönemin başlangıcı ergenlik yıllarına denk gelir. Böylece ergenlik döneminde hızlı bedensel gelişmeye paralel olarak zihinsel gelişme de hızlanır.

Soyut işlemler döneminde Çocukluk çağına has düşünme biçimi, yetişkinlik dönemindeki düşünce biçimine dönüşmekte, ama bu dönüşüm birdenbire olmaz. Ergenlik dönemi içinde yetişkin düşüncesinin özelliklerini tümüyle içermeyen, ergenlik dönemine has olarak kabul edilebilecek bir düşünce biçimi kendini gösterir (Erden ve Fidan, 1999: 101).

Ergenlik öncesi dönemdeki (7-11yaş) çocuğun tipik düşünce yapısı, somut işlemler üzerine yoğunlaşmıştır. On bir yaşından sonra ergenin düşünce yapısında meydana gelen önemli değişikliklerden biri, kendinden küçük çocuklara göre daha soyut düşünebilmesidir. Hipotezler, olasılıklar veya tamamen soyut öneriler bağlamında düşünce üretip, olası problemi mantık yoluyla çözümlerler (Aydın, 2005: 178). Genellikle ergenlik döneminde bireyler düşüncenin daha dikkatli ve kontrollü olmasını sağlayan bir “yönetici takım” geliştirirler. Bu beş genel biçimde görülebilir (Steinberg, 2007: 82):

- 1.Ergenlikte bireyler gerçek olanla düşüncelerini sınırlamak yerine neyin olası olduğunu çocuklarda daha iyi bilebilirler.
- 2.Ergenler soyut kavramları daha iyi düşünebilirler.
- 3.Ergenlikte, bireyler düşünce sürecinin kendisi hakkında daha çok düşünmeye başlarlar.
- 4.Ergenin düşüncesi tek bir konuyla sınırlanmak yerine çok yönlü olmaya başlamaktadır.
- 5.Ergenler, çocuklara oranla şeyleri mutlak yerine daha görelî görebilirler.

Ayrıca, soyut işlemler döneminde olan ergen birey, başkalarının görüşlerine aldanmaz, olayların arkasındaki nedenleri anlamaya çalışır. Deyimlerin ve atasözlerinin kelimelerle ifade edilen anlamlarından daha farklı bir anlamı olduğunu bilir. İma ve benzetmeleri kavrayabilir. Bir metnin ana fikrini kolaylıkla çıkarabilir (Yörükoğlu, 2000: 47–48).

Somut işlemler dönemindeki çocuklar için “olan şey” ile “olabilecek şey” aynı ve tekdir. Ancak soyut işlemci ergenler daha geniş olan hipotetik olasılıkları düşünürler (Özbay ve Öztürk, 1992:113). Ergenlerin olasılıklara ilişkin düşünmede artan becerisi tümdengelsel akıl yürütme ile ilgilidir.

Her ergenlik dönemine giren bireyin soyut işlemler dönemini tamamladığına ilişkin bir düşünce bulursa da soyut işlemler döneminin her ergende gelişmediği bilinmektedir. Şöyle ki, soyut işlemsel düşünceyi kullanma, mevcut durumdaki konunun içeriğine göre farklılaşabilir. Örneğin; 14 yaşındaki ergenler, cebir problemlerini analizleme durumunda soyut işlemsel düşünceden yararlanırken; sözel içerikli problemlerde, insanlar arası ilişkilerde ve akıl yürütmelerde aynı düşünce mekanizmasını kullanmayabilirler (Aydın, 2005: 180).

Ergen yeni akıl yürütme becerisi kullanarak kuralları, genel ahlak değerlerini sorgulamaya başladığında, genellikle aileler bundan endişe duymaya başlarlar ve bu yüzden büyük tartışmalar çıkabilir. Kendileri, dünya ve varoluşun nedenleri hakkında düşünmeye başlarlar. Kuralları sorgulamaya ve kuralların ardındaki mantığı tartışmaya başlarlar (Özbay ve Öztürk, 1992: 115). İdeal ebeveynin nasıl olması gerektiği konusunda da akıl yürütmeye ve karşılaştırmalar yapmaya başlarlar ki, bu da anne baba ve ergen arasındaki ilişkiyi daha da gerginleştirir. Bilişsel gelişim denilen olgunun, ergenin yalnızca kendini, ailesini, yaşlılarını, arkadaşlarını ve öğretmenlerini değil, dünyasını görme biçimi üzerinde uzun süreli etkiler yarattığı söylenebilir (Gander and Gardiner, 1993).

1.2.3. Sosyal Gelişim

İnsan, tek başına değil, belli bir zaman ve yerde, birtakım sosyal ve kültürel Geleneklerin egemen olduğu bir ortamda yaşar. İnsan fiziksel çevresi ile olduğu gibi Toplumsal çevresi ile de sürekli bir etkileşim, karşılıklı alışveriş halindedir. Bunun

doğal bir sonucu olarak bireyin, davranışları üzerinde ilişkide bulunduğu insanların, içinde yaşadığı toplumun ve bu toplumdaki gelenek ve göreneklerin etkisi olur.(Baymur, 1996: 136).

Sosyal gelişim, kişinin yaşadığı toplum tarafından kabul edilebilir bir biçimde davranmayı öğrenme biçimidir. Bu bir süreçtir ve doğumdan itibaren ilk anne baba iletişimi ile baslar ve ömür boyu devam eder (Kulaksızoglu, 1998: 84). Çocuğun diğer insanlarla olan sosyal ilişkilerinin nasıl olacağı hayatının ilk yıllarındaki öğrenmelerine bağlıdır. Bu bakımdan anne-baba ve diğer yetişkinlerin sosyal davranışları çok önemlidir. Mutlu sosyal deneyimler çocuğun sosyal deneyimlerini tekrarlamaya teşvik eder. Ergen, sadece yasının ilerlemesiyle ya da boyunun uzaması ile olgunlaşmaz. Olgunluk, bazı belirli kişilerarası deneyimler ve eğitsel sonuçlar ya da başarılar yoluyla gelişmektedir (Adams, 1995: 15).

Bayraktar “Ergen gelişiminin sosyal alandaki süreçleri, aile, benlik, kişilik oluşumu, cinsiyet rollerinin kazanılması, ahlak değerleri, yargıları, kültür, okul ortamı ve arkadaş ilişkileri, ailenin sosyo-ekonomik durumu, ailenin büyüklüğü, kardeş sayısı hatta ergenin büyük, küçük ya da ortanca oluşu, kısacası ergenin yaşantı içindeki tüm deneyimleri onun sosyal gelişimini etkileyen ve belirleyen unsurlardır. Geçiş sürecini başarıyla atlatan ergenleri, bu dönemde sıklıkla zorluklar yaşayan ergenlerden ayıran önemli bir özellik ergenlerin hem ebeveynleriyle hem de akranlarıyla oluşturdukları ilişkilerin niteliğidir.”der. (Bayraktar, 2007: 158-159).

Ergenlik yılları bir anlamda da, toplumsal gelişim ve uyum yılları olarak da nitelenebilir. Ergen, bu dönemde toplumda saygınlık kazanmaya ve statü sahibi olmaya gereksinim duyar. Toplumsal uyum zamanla kazanılırsa da bu uyum ergenlik döneminde bazı deneyimlerle gelişir.

1.2.3.1. Aile

İnsan toplumlarının temel bir kurumu olarak evrensel bir nitelik taşıyan aile, içinde bulunduğu toplumun kültür özelliklerini yansıtır, aynı zamanda aile bireyleri toplumun kültürel özelliklerini nesilden nesile aktarma görevini de yerine getirir (Aydın, 2005: 185).

Gerek kuramsal bilgiler gerekse görgül araştırmalar, ergenin, kimlik gelişimi gibi önemli gelişimsel görevleri başarıyla tamamlamasında aile ortamının çok büyük etkisi olduğu konusunda ortak bilgiler ortaya koymaktadır. Ergenin ebeveynle yakın ilişki kurabilmiş olması önemlidir. Yakın ve samimi ilişkilerin kurulmuş olması, başkalarıyla kurulacak olan ilişkileri de etkiler (Schultheiss and Blustein, 1994:160).

Günümüzde ebeveyn çocukların sosyalleşmesinde, ergende ebeveyninin sosyalleşmesinde etkili olmaktadır, görüşü hakimdir. Ana baba ve çocuklar arasında karşılıklı bir etkileşim vardır. Her kişinin davranışı diğer bireyin bir önceki davranışının etkisi altındadır (Aydın, 2005: 185). Gençlik dönemi bir bakıma kimlik arama, kendini ispatlama, bağımsızlık kazanma evresidir. Bu kimliğini kazanma çabası iğerisindeki genç, yetişkenden arzu ettiği güveni göremezse huzursuz olur.

Ergenlik dönemi, aile ilişkilerinde değişiklikler yaşanan, hem ergen iğerin hem de anne baba iğerin zor bir dönemdir. Bu dönemde, çocuğun büyümesi ile orantılı gerçekleştirmesi gereken gelişimsel görevler nedeniyle aile iğerin dinamiklerde hareketlenme, denge durumunda değişiklikler yaşanmaya baslar (Kulaksızoglu, 1998: 76). Ergenlik döneminde ailenin geğerirdiği en önemli değişimlerden birisi de ekonomiktir. Ailenin mali kaynakları ergenin gereksinimlerine yetişmek iğerin zorlanmaktadır Çünkü bu dönemde gençte beğenilmeme arzusu ön plandadır, akran grubuna özentisi de buna eklenince külfet daha da artmaktadır. Ayrıca, Ergen bu süreçte artık ailece yapılan etkinliklere daha az zaman ayırıp akran grubuna daha fazla yönelmiştir (Steinberg, 2007: 154).

Çocuğun bilişsel yapısındaki zenginleşme de, kendisinin otonom bir birey olmadığını fark etmesine yol açar. Bu durum çocuk ile ailesi arasında çatışmalara sebebiyet verir (Aydın, 2005: 189). Zamanımızdaki süratli gelişme ve bilgilenme nesiller arasındaki zamanı kısıtlamıştır. Değişen çevre ve yeni şartlar karşısında yeni davranışlar öğrenme konusunda genç nesiller, bir kuşak öncekilere oranla daha ataktırlar. Bu durumda gençler ve yetişkinler yaşadıkları çevreye aynı anda uyum gösteremezler (Tezcan, 1981: 39–43).

Ergenin istekleri ve yeni arayışlar iğerinde olması bir anlamda aile sisteminin değişmesine, ailedeki güç dengesinin sarsılmasına yol açar. Bu durumda aile iğerindeki değişmeye karşı dengeyi korumak iğerin anne ve baba çaba gösterir ve ergenin arzularına direnir (Kulaksızoglu, 1998: 75–76). Ama şu da bir gerçektir ki hiğerbir sistematik

çalışma, aile içi sorunların yaşamın herhangi bir dönemine göre ergenlikte daha sık görülme eğiliminde olduğunu göstermemektedir. Pek çok araştırma, ergenler ve anne-babaları arasında sorun olduğunu kaydeden %25 arasında, %80 dolaylarında çocuklukta da sorunlu ilişkiler olmuştur. Buradan şu sonucu çıkarabiliriz; Çocukluk döneminde olumlu ilişkileri olmuş ailelerin yalnızca yaklaşık olarak %5'inin ergenlikte ciddi sorunlar yaşaması beklenmektedir (Steinberg, 2007: 150).

Aile ortamında ergen ebeveynin ilişkilerini etkileyen bazı ergenlik özellikleri vardır. Düşünce yapısındaki değişiklikler, benmerkezci düşünce, okul durumu, arkadaşlık ilişkileri, ebeveynin ergen ilişkileri ve ileri bağımsızlık arzusu. Ergen bu dönemde kişisel yapısındaki zenginleşme nedeniyle akıl yürütme becerisi de gelişmiştir. Bu nedenle büyüklerin istekleri ve beklentilerine karşı muhakeme becerisi de kullanılmaktadır.

Disiplin konusu bu dönemde sorun olabilir. Ailenin belirttiği kurallara eleştiriler yöneltebilir ve ebeveyninin koyduğu kurallar sorgulanır hale gelmiştir. Ergenlikle birlikte yoğun olarak yaşanan bağımsızlık isteği, ancak sağlıklı bir aile ortamında çözümlenebilir. Çünkü bağımsızlık duygusunun bir ucu saldırganlığa diğer ucu pasiflik kişilik oluşumuna kadar uzanabilmektedir. Bu durumda ebeveyne düşen genci erişkin bir insan konumunda değerlendirmek, aile ilgili önemli kararlara katılımını sağlamak olmalıdır (Aydın, 2005: 188). Ergenlik çağındaki çocuklara ailelerinin otoriter tavır göstermesi ileriki zamanlarda o çocukların özerk karar alıp, bağımsız olmalarını engellemekten öte bir işe yaramamaktadır.

Anne-Babalık üslupları da bu dönemdeki gencin psiko-sosyal gelişimi açısından çok önemlidir. Yetkili (açıklayıcı otorite) evrelerde büyüyen ergenler daha sorumlu, daha kendine güvenli, daha uyumlu, yaratıcı, daha meraklıdır. İzin verici ev ortamlarında büyüyen ergenlerin birçoğu olgun ve sorumlu değildirler, akranlarının isteklerine daha çok rıza gösterirler.

İlgisiz kayıtsız evlerde yetişen ergenlerin birçoğu tepkiseldir ve alkol madde bağımlılığı, cinsellik gibi yetişkin yaşantılarına girme ve suç niteliği taşıyan davranışlar sergileme olasılıkları yüksektir. Ergenlikte aileyle kurulan ilişkinin bağlılık boyutu da hiç kuşkusuz önemlidir. Yapılan araştırmalar sağlıklı güvene dayanan bağlılığın ergenlere destek verdiği ve gençlerin geniş ve karmaşık sosyal çevrelerini değerlendirmelerine yardımcı olduğunu ortaya koymaktadır (Steinberg, 2007: 159).

Yoğun özgürlük isteğinin ön plana çıktığı ergenlikte, gençler kendi davranışlarını kontrol etme şansının kendilerine ait olduğu inancındadırlar. Bu noktada, erişkinlerin akıl ve sezgileriyle, ergenlerin olgun karar verebileceklerine inandıkları alanlarda özerklik tanınmaları, zamanla da bu alanları geliştirmeleri en yararlı yaklaşımdır (Aydın, 2005: 189).

Gençlerin aileleriyle yaşadıkları sorunlara bakıldığında, okul ve ders çalışması, arkadaş ilişkileri, gezme ve izin, oyun ve boş zaman faaliyeti, giyim ve süslenme konularıdır (Tan, 1974: 301). Ayrıca alt ekonomik seviyedeki ergenler için “evdeki işlerin zamanında yapılmaması” ve “anne-babasının yeterince bilgili olmamaları” çatışma konusu olmaktadır. Genel anlamda, ebeveynlerin baskıcı ve otoriter olması veya aşırı koruyucu davranması çocukların farklı sosyal tavırlar geliştirmelerine neden olur. Demokratik ve eşitlikçi ortamda yetişen çocuklar daha kendine güvenli ve sosyal olmaktadır (Bayraktar, 2007: 160).

Genel anlamda ebeveyn-ergen arasındaki olumlu etkileşim ergenin bilişsel ve sosyal yeterliliğini geliştirmekte ve ergenin aile dışında da etkili şekilde var olmasını sağlamaktadır. Ebeveynlerinin, kendi olumlu ya da olumsuz sosyal davranışlarına uygun tepkiler verdiğini algılayan ergenlerin daha fazla ebeveynin değerlerini içselleştirmeye yatkın olduğu gözlenmiştir. Aynı zamanda ebeveynlerine daha güvenli şekilde bağlanan ergenlerin daha yüksek benlik saygısına, yaşam doyumuna, okul başarısına ve daha az psikolojik gerilime sahip olduğunu göstermiştir.

1.2.3.2. Kardeşlerle İlişkiler

Kardeş ilişkileri, yardımlaşma, paylaşma, öğretme, oynama ve kavga etme gibi yönleri içerir. Bu boyutlar itibariyle sosyalleşme sürecinde kardeşlerle ilişkiler, ebeveynle olan ilişkilere göre çok daha faydalı olabilir. Ana-babalarla paylaşılması anlatılması zor olan bazı konular kardeşlerle daha iyi paylaşılabilir (Aydın, 2005: 190). Çocukların yaşlarına göre bekledikleri ilgi çeşidi ve miktarı da farklıdır.

Kardeşler arasında olan sorunların kaynağında, çocuk sayısı, çocukların yaşları, cinsiyetleri, kişilik özellikleri önemlidir. Ancak en önemli etken ailenin tutumudur. Ergenlikte kardeş ilişkisi ve kardeş çatışması, kardeşin yaşı ile bağlantılıdır yaş farkına bağlı bir çekişme ve güç gösterme söz konusudur.

Ergenin kardeşi ile arasındaki yaş farkı azsa çatışma ve rekabet daha fazla olacaktır. Bu durum şüphesiz çocukların cinsiyeti, yaş farkı, ana-baba tutumu ve çocuğun algılayış biçimiyle ilişkili bir durumdur. Bazı aileler de bu durum açık bir şekilde gözlenebilir. Bazı aile ortamlarında da örtülü bir çekişme halinde vardır ve temelde yatan rekabet ergenin davranışlarına yansır (Semerci, 2007: 73).

Kardeşler arasındaki doğum sırasının belirleyici özelliklerinin olup olmadığı da çok uzun zamanlar tartışılmıştır. Anlaşılmıştır ki ilk çocuk ailenin bütün ilgisini üzerinde toplayan fakat anne ve babasının en deneyimsiz döneminde dünyaya gelen bir çocuktur. Ebeveynin ideal kabul ettiği standartlarını bu çocuk üzerinde yoğunlaştırmıştır.

Genel özellik olarak da ilk çocukların daha olgun, yardımsever, uyumlu, kontrollü, daha az saldırgan olduğu kabul edilmektedir. Küçük çocuklar ise ailenin bir türlü büyütemediği, ailenin en deneyimli zamanında dünya gelmiş çocuklardır. Anne-babanın en hoşgörü gösterdiği çocuk küçük çocuklardır. Ortanca çocukların ise Daha diplomat davranan daha uzlaşmacı çocuklar olduğu söylenebilir (Aydın, 2005: 198).

Çocukların ailedeki sıraları onların hem ergenlikteki hem de tüm hayatındaki duruşunu, hayata bakışını büyük ölçüde etkilemektedir. Özelliklerde Ergenlikte kardeş ilişkisi hem çatışma ve çekişme, hem de toplumsal destek öğeleriyle bezenmiş duygu yüklü bir ilişkidir.

Çocukluktan ilk ergenliğe geçtikte kardeş çatışması da artar. Erken ergenlikte yaşanan yoğun çatışmalar, ergenler orta ve geç ergenlik dönemine girdikçe bir ölçüde azalır. İlk ergenlik döneminde akran ilişkilerine göre kardeş ilişkilerinde daha çok olumsuzluk yaşandığını söyleyen ergenlerin sayısı artar. Kardeşler arasında olumsuz etkileşim, özellikle ekonomik sıkıntı çeken ailelerde daha da yaygındır. Kardeşler büyüdükçe ilişkiler daha eşitlikçi ve destekleyici olmakta ve anne –baba ergen ilişkisinde olduğu gibi, ergenlerin ilişkileri aile dışına yayıldıkça kardeşlerin etkisi azalmaktadır (Steinberg, 2007: 163).

Kardeşler arasındaki ilişkini kalitesi hiç kuşkusuz ergenin tüm uyum durumunu etkilemektedir. Olumlu kardeş ilişkisi ergenin okul başarısına, toplumsal ilişkilerine, öz değerlerine katkı sağlar. Aynı zamanda olumsuz kardeş modeli de küçük kardeşlerin olumsuz davranışa yönelmesine etki etmektedir. Örneğin: Alkol, sigara bağımlılığı olan ya da cinsel sapkınlığı olan ergenlerin küçük kardeşleri de bu davranışlara yatkın

olurlar. Bunun içindir ki kardeşlerin birbiri üzerindeki etkisi ebeveynlerin etkisinden daha çoktur.

1.2.3.3. Akranlarla ilişkiler

İnsan doğduğu andan itibaren gelişmeye başlar. Çocuk için annesi ve babası en önemli örneklerdir. İlköğretime başladığında Anne-Babaya öğretmeni de eklenir. Ancak ergenlik dönemine gelindiğinde bu durum değişir. Anne-Baba en iyi örnek olmak yerine ergenin çatışma yaşadığı kişiler haline gelir. İşte bu dönemde genç kendisine yeni örnekler bulur ki bunlarda çoğunlukla arkadaşları olur. Ergen için bu dönemde arkadaşlarının önemi büyüktür. Ergen onu en iyi anlayan kişilerin artık arkadaşları olduğunu düşünür.

İlk ergenlik döneminde(12-15yaş) arkadaşlık ilişkileri genellikle aynı cinsten kişilerledir. İleri ergenlikte (16-20yaş)ilişkiler artan sayıda karşı cinsten kişileri içermeye başlar. Bu gruba yaşıtlı grubu denir. Bu tür arkadaşlık grupları da genellikle iki ya da üç kişiden oluşur, ilişkiler daha samimi ve sıcaktır. Çocuklukta ve ergenlikte kişi arkadaşlarını çoğu zaman yakınlarında yaşayan ve birbirini uzun zamandır tanıyan kişilerden seçer. Ancak Ortaokuldan Liseye doğru ilerledikçe genellikle okul değiştirilir ve bu da grubun daha farklı kişilerden oluşmasına yol açar; arkadaşlık daha benzer ya da tamamlayıcı ilgilere ve kişiliklere dayanmaya başlar (Gander and Gardiner, 1995: 449–450).

Ergenlik döneminde gençler akran grupları içinde kendi kültürlerini ve ritüellerini büyük ölçüde geliştirebilir ve yetişkin değerleriyle kurallarından bağımsızlıklarını ilan edebilirler. Bu akran grupları ve geniş gruplar içindeki yakın arkadaşlıklar, ergenlerin, anne babalarından daha çok bağımsızlaştıkça kişisel kimlik duygularını duru biçimde oluşturmalarına katkıda bulunmak açısından önemlidir ve onlara bir sosyal statü sağladığı gibi, son kertede karşı cins ilişkilerinin gelişmesine en elverişli zemini oluşturur (Erwin, 2000: 85).

Ergen kişinin akran grubuyla kurabileceği ilişkinin niteliği oldukça önemlidir. Kişiler bir gruba özdeşleşip bütünleşebildikleri ölçüde, duygusal destek, yardım ve sosyal öğrenme bakımından ciddi yararlar sağlar ve kazanımlarının öz saygılarına yansıdığını görürler.

Akranlarla birlikte olma, onlarla arkadaşlık etme ergenin kendisini tanıması, başkalarının kendisini nasıl algıladığını fark etmesi ve akranları arasında göreceli olarak kendi konumunu algılaması açısından, ergenin sosyal gelişimine önemli katkılarda bulunur. Ergenlikle birlikte arkadaşlarla birlikte olma arzusu artar ve birlikte geçirilen zamanlarda önemli bir artış olur (Aydın, 2005: 198). Ayrıca bu dönemde ergen arkadaş grubun da popüler olabilme kaygısı da taşır.

Fiziksel görünüm ve kişilik özellikleri popülerliği önemli ölçüde belirlemektedir. Ancak bu durum her zaman içinde geçerli değildir. Çünkü popülerlik kültürün ve alt kültürün belirlediği niteliklere sahip olma ve olumlu benlik saygısıyla ilişkilidir (Meriç, 1999). Popüler olmamak ergenin bilişsel ve sosyal gelişimini olumsuz yönde etkiler. Akran grubu tarafından dışlanmanın ergende depresyon, davranış problemleri ve akademik güçlüklerle sebep olduğu düşünülmektedir (Steinberg, 2005: 40).

Ergenlere, arkadaşlıktan beklentilerinin neler olduğu ve ya arkadaşlarının ne gibi özelliklere sahip olmasını istedikleri sorusu yöneltilmiştir. İstanbul ilinde bir devlet okulunda okuyan 13–18 yaşları arasındaki yaklaşık 1200 ergen yakın arkadaşlarının; sır tutan, güvenilir, dürüst, sadık, duyarlı, kendisini anlayan, içten ve problemlerini dinleyen özelliklerinin olmasını arzulamakta ve ya bahsetmektedir (Aydın, 2005: 201).

Parlee tarafından 1979 yılında yapılan ve Psychology Today dergisinde yayınlanan ankette 40 binden fazla okuyucunun rastlantıyla seçtiği 4bin deneğin yanıtlarına yer verilmiş. Yanıtlayanların %44'ü yirmi dört yaşında ya da daha genç,%25'i üniversite öğrencisidir. Bulgular örneklemin %51'inin bir bunalım durumunda “önce aileye değil arkadaşlara yöneleceğini”,%68'inin “bir ile beş arasında arkadaşı olduğunu”gösterdi. Arkadaşlarda aranan nitelikler içinde güveni koruma %89,sadık olma %88,sıcaklık ya da sevecenlik %82,destek olma %76,açık sözlülük %75 ve mizah duygusu %74 olarak çıkmıştır (Gander and Gardiner, 1995: 449–450).

138 ailenin boylamsal olarak incelendiği bir çalışmada ise Gauze ve arkadaşları (1996) aileye bağlılığın az olduğu ergenlerde sosyal beceri ve benlik-saygısı puanlarının düştüğünü bulmuştur. Ancak Bayraktar'a göre bu negatif ilişki karşılıklı ve nitelikli arkadaşlık (akranların birbirini desteklediği ve yakınlık içeren arkadaşlıklar) yaşayan ergenler için anlamlı değildir (Bayraktar, 2007: 161).

Kültür de, arkadaşlık ilişkisinin belirleyicilerinden biri olarak görülmektedir. Lewin'e (1942) göre ergenin davranışlarında birçok kültürel farklılıklar ön plandadır ve bu farklılıkların ideolojiler, davranışlar, değerler vb birçok sebebi bulunmaktadır. Ona göre ergen grupları ve yetişkin grupları arasındaki farklılıklar da kültüre göre değişiklik göstermektedir.

Demir ve arkadaşları (2005), Türkiye'deki gençlerin akran ilişkilerini incelemiştir. Gencin arkadaş-akran gruplarıyla ilişkisinde sosyal çevre faktörlerinden ailenin önemli bir rol oynamadığını belirtmişlerdir. Arkadaşlarının kendilerini ebeveynlerinden daha çok anladığını düşünen gençlerin aile içinde çoğunlukla kavga ettiği saptanmıştır.

Jeijl ve arkadaşları (2000), üst sosyo-ekonomik düzeydeki 12 yaş grubu çocukların genellikle vaktini ana-baba ve kardeşleriyle geçirdiği, 14-15 yaş grubundaki erkek çocukların ise akranlarıyla geçirdiği, kızların ise daha az arkadaşlarını tercih ettiklerini bulmuşlardır. Buna göre arkadaşlık ilişkisinin sosyo-ekonomik düzeyden de etkilendiği görüşü vurgulanmıştır (Bayhan ve İşitan, 2010: 38).

1.2.4. Ahlaki Gelişim

Ahlak; toplumun içinde kişilerin benimsedikleri, uymak zorunda oldukları davranış biçimleri ve Kurallarıdır. Hangi davranışın iyi olup olmadığı konusunda kişiden kişiye ve toplumdaki topluma değişen yargılar vardır. Ahlak kuralları adalet ve eşitliğe dayalı olan kurallardır. İnsanlar arasında ahlaki değerlendirmeler ve ahlaki seviye bakımından farklar olmak beraber bütün insanların birleşebilecekleri adalet ilkelerine dayalı ortak değerlerde vardır.

Gelişim dönemleri içerisinde, bireylerin ahlâkî gelişimlerini açıklamaya çalışan birçok ahlâkî gelişim kuramı geliştirilmiştir. Bu kuramlardan en çok bilinenleri, psikanalitik kuram, toplumsal öğrenme kuramı, Piaget ve Kohlberg'in ahlâkî gelişim kuramlarıdır. Söz konusu kuramlar, bireylerin ahlâkî gelişimlerinin seyri ve sebepleri üzerinde birtakım görüşler içerirler.

Zihinsel ahlak gelişimi kuramında J.Piaget ve L.Kohlberg ahlaklı davranışın zihinsel gelişme ve yaşla olgunlaştığını ileri sürmektedirler. Piagete göre işlem öncesi dönemdeki çocuk ceza ile suç işleyeninin niyetini dikkate almadan, suçlu hakkındaki

yargılarını suçun maddi sonuçlarına göre vermektedir. İşlem öncesindeki çocuklar için yetişkinler hata yapmayan insanlar olduklarından, onların verdikleri cezaları da adil olarak düşünmektedirler (Kulaksızoğlu, 1998: 86-87). L.Kohlberg ise insanların ahlaki bakımdan bir gelişme içinde olduğunu, bu gelişmenin yasa ve zihni olgunluğa bağlı olarak aşamalar halinde gerçekleştiğini belirtmektedir.

Kohlberg ise 16–25 yaş arası denekler üzerinde yaptığı çalışmalarla özellikle ergenlik çağındaki bireylerin ahlaki yargılarında gösterdikleri iniş çıkışlar üzerine eğilmiştir. Ahlaki yargının yetişkinlikte de farklılık gösterdiğini izleyen Kohlberg bu değişimin 25 yaş ile de sınırlı olmadığını özellikle belirtmiştir, ancak bu olgunun gelişim kavramıyla açıklanamayacağını ileri sürmüştür (Çileli, 1986: 280).

Psikanaltik kuram ve öğrenme kuramları yetişkin müdahalesi olmadan ahlak gelişiminin gerçekleşemeyeceğine inanırlar. Ahlak gelişimine zihinsel gelişim paralelinde eğilen ilk kuramcı Dewey olmuştur. Dewey ahlak eğitiminin temelinde zihinsel eğitimi görmüş ve ahlak eğitiminin de genel eğitim süreci gibi temelde çocuğun farklı değerler ve bu değerlere ilişkin kararlarda aktif akıl yürütmesi ile Gerçekleşebileceğine inanmıştır.

Dewey Ahlaki gelişim alanında üç gelişim evresi ileri sürmüştür (Çileli, 1986: 280–281) :

- 1.Ahlak ve Gelenek öncesi Düzey: Biyolojik ve Sosyal dürtülerle güdülenen ahlaki davranışları içeren evre.
- 2.Geleneksel Düzey: Bireyin grubuna özgü değerleri benimsediği evre.
- 3.Özerk Düzey: Bireyin içinde bulunduğu grubun standartlarını irdeleyerek benimsediği evre.

Bu alanda en kapsamlı çalışmayı Jean Piaget Çocuğun Ahlaki Yargısı yapıtıyla ortaya koymuştur. Piagette 3 ahlak gelişimi evresi belirlemiştir:

- 1.Ahlak Öncesi Evre: Kurala uyma yok.
- 2.Bağımlı Evre: otorite uyma, cezaya boyun eğme(5–8 yaş)
- 3.Bağımsız Evre: Kuralların irdelendiği evre.(8–12 yaş)

Ergenlik Döneminde zihinsel işlevlerin gelişiminin hızlanması nedeniyle ahlaki değerler önem kazanır. Aynı zamanda sosyal beklentiler ve ergenin yaşadığı deneyimler

ergenlik döneminde artar. Kimlik ve benlik kavramlarının oturması için, ergenin bazı değerler oluşturmaya ihtiyacı vardır. Ahlaki değerlerin gelişimi ve etkileri ebeveyn tutumlarıyla bağlantılıdır. Çocuğa değer veren, sevgi de bulunan ailelerin çocukları da kendine güvenli, sorumluluk alabilen ve karar verebilen bireyler olurlar. Cezaya, Eleştiriye dayalı bir yöntem izleyen ailelerin çocukları da ahlaki olgunluğa ulaşamadıkları gibi kendilerini değersiz hissederler (Semerci, 2007: 26).

Ergenlikle birlikte bireyin kendisine olan saygısı da artmaya başlar. Daha önceleri başkalarının kabulüne dayalı bir saygı anlayışı varken yaş ilerledikçe ve birey olgunlaştıkça kişisel başarılar rol oynar. Ailevi destek, düşünmeye sevk eden eğitim, sosyo-kültürel çevre yüksek düzeyde bir ahlaki gelişimi besler.

Bu dönemde ergen,

- Kuralların insanlar tarafından oluşturulduğu ve gerektiğinde değiştirilebileceği bilincine varır.
- Ceza artık ona göre kuralların ihlal edilmesiyle otomatik olarak uygulanması gereken bir durum değildir.
- Davranışın iyi ya da kötü olması altında yatan niyete bağlıdır.

Bireyin, kişisel bir değer sisteminin varlığının farkına vardığı dönem ergenlik dönemidir. Çünkü ergen tarafından bu dönemdeki birçok değişken, ahlâkın seviyeli bir şekilde benimsenip benimsenmeyeceğini veya değer yargılarının, toplumda mevcut olan otoriteye bağlı kalınarak, geleneksel tarzda şekillenip şekillenmeyeceğini belirler.

Ergenlik döneminden önce tam anlamıyla olgunlaşmış bir ahlâk yapısından söz etmek mümkün değildir. Zira bilişsel açıdan soyut işlemlere dayanan ahlâkî kabullerin kavranıp benimsenmesi ancak yeterli ve uygun bir bilişsel gelişimle mümkündür. Bu bağlamda ahlâkî olgunluğa yönelme, ergenlik dönemiyle birlikte ancak soyut düşünce gelişimine paralel olarak gelişebilir.

“Bireylerin, ahlâk konularında en hassas oldukları dönem ergenliğin ilk yıllarıdır, denebilir. Öte yandan ergenlere ahlâkî değerlerin direkt teorik olarak baskıcı bir yaklaşımla aşılınmaya çalışılması pedagojik olarak uygun değildir. Bunun yerine onlara, fikirlerinin tutarsızlıklarını ve fikirleri arasındaki tartışmalarını görmelerine imkân tanınarak değerlerin aktarılması, ergende ahlâkî değerlere ilişkin temel bilişsel sürecin yeniden yapılanmasına imkân sağlaması bakımından önem arz eder. Ergen,

ahlâk kurallarını, cezadan korktuğu için değil, zarurî anlamda uyulması gerekli kurallar olarak gördüğü için uygulamaya çalışır. Ergenlerdeki ahlâkî gelişimin etkileri, başta ailesi olmak üzere çevresindeki büyükleri ile olan ilişkilerinde de görülür.” (Koç, 2004: 231–256).

Bu anlamda ergen, anne-babasının davranışlarını eleştirir ve kendi kişiliğini tamamlayabilmek için sevgi ve saygı duyduğu yetişkinlerin söz ve davranışlarındaki uyuma dikkat eder. Örneğin, bir kimse dürüstlük taslayarak, kendi çıkarları için bir takım davranışlarda bulunursa, bu durumu ergen kendi moral ölçüleriyle bağdaştıramaz ve buna tepki verir. Bu ve benzeri durumlarda dinin birleştiriciliği, ergenlerle yetişkinler arasındaki çatışmasız iletişimi sağlamada etkili bir faktör olabilir.

1.2.5. Kişisel Gelişim

Kişilik kavramı, bir insanı başkalarından ayıran özelliklerin tümünü, çevresine uyum sağlamak için geliştirdiği davranış biçimini belirtir (Yörükoglu, 1993: 46). “Ben kimin ?” sorusuna her bireyin kendi içinde verdiği yanıt o kişinin kimliğini tanımlar. Kişiliğin çekirdekleri yaşamın ilk yıllarında atılır, altı yaşında ana hatları belirir, ancak son biçimini alması ergenlik dönemi sonuna doğru olur. Kişilik çizgileri uzun sürede biçimlendiği için kolay değişmez (Öztürk, 1994: 113–118).

Ergenin yaşadığı içsel değişiklikler (fiziksel ve bilişsel) ve toplumun beklentileri de kimlik oluşum sürecini belirgin düzeyde etkiler. Kimlik ne bireye toplumun sunduğu bir özellik ne de ikincil cinsiyet özellikleri gibi olgunlaşma sonucu ortaya çıkan bir oluşum değildir. Kimlik, ancak bireyin kişisel çabaları sonucu elde edilebilir. Kimlik arayışı, geçmişin, şimdinin ve geleceğin bir araya gelip bütünleştiği anlamlı bir benlik kavramının oluşturulmasını içerir (Muuss, 1988). Bireyin kendisiyle ilgili özellikler hakkında Fikir sahibi olması ve bu özelliklerin düşünceler değerler ve davranışlar boyutunda tutarlılık ve devamlılık göstermesi durumu ergenlikte artmaktadır. Rosenberg’in (1965) belirttiği gibi, ergenlikte ben farkındalığı, ben bilincine dönüşür.

Ergen bu dönem de kendi kişiliği ile ilgili doğruları sorgulama içerisine girer. Ayrıca genç başkalarının kendisini nasıl değerlendirdiğiyle de ilgilenir. Benliğine yönelik bu büyük ilgi durumu genç erişkinlik çağında kaybolmaya başlar. Ayrıca bu

dönemde ergenin belirli aşamaları gerçekleştirmesi (ehliyet almak, başarılı olmak gibi) gelişmekte olan benlik değerlendirmesi için önemli ve kritik olaylardır (Aydın, 2005: 193).

Birçok araştırma, ergenin mensup olduğu sosyal sınıfın, onun tutumlarını ve değerlerini etkileyeceğini göstermiştir. Ülkemizde yapılan bir kaç araştırma da bu sonucu destekler niteliktedir. Güngör'ün (1989) Ankara'da 1000 öğrenci üzerinde yapmış olduğu araştırmada, ailelerin gelir düzeyi yükseldikçe, ergenlerin özsaygı düzeyinin de yükseldiği bulunmuştur.

Bu araştırmadan diğer bir bulgu ise, anne babalarının öğrenim düzeyi orta ve yüksek olanların özsaygılarının, öğrenim durumu düşük olan ana-babaların çocuklarına göre daha yüksek olduğudur. Torucu da (1992) İzmir'de üst ve alt sosyo-ekonomik düzeydeki 13-14 yaşlarındaki kız ve erkek 300 ortaokul öğrencisi üzerinde yaptığı araştırmada, benzer olarak üst SED'deki öğrencilerin benlik saygılarının alt SED'deki öğrencilere göre anlamlı derecede yüksek olduğunu bulmuştur (Kulaksızoglu, 1998:94).

- Değişimlerle dolu bir hayata rağmen, ergenler Uyumlu bir kimlik duygusu elde edebilmek için zamanla ve mekânla birleşmiş bir devamlılık duygusu yaşamaları gerekir. Önceki krizlerden elde ettikleri olumlu çözümler -güvenilir, özerk, istekli ve üretici olmak- kimlik oluşturma sürecini kolaylaştırırken; önceki başarısızlıklar da kimlik çözülmesine (diffusion) neden olur (Adams, 2000). Ergenlik ve kimlik konusunu anlamada en kapsamlı teori Erikson'un fikirlerinden doğmuştur. Erikson yaşamı sekiz evreli bir aşamalar zinciri olarak değerlendirmiştir (Aydın, 2005: 197) :
- Bebeklik dönemi, güvene karşı güvensizlik
- Daha sonra özerkliğe karşı utanç ve kuşku
- İlk çocukluk döneminde girişkenliğe karşı suçluluk
- Son çocukluk, çalışkanlığa karşı aşağılık
- Ergenlik, kimliğe karşı rol karmaşası
- Genç yetişkinlik yakınlığa karşı yalıtılmışlık
- Orta yetişkinlik, Üretkenliğe karşı durgunluk
- İleri yetişkinlik bütünlüğe karşı umutsuzluk olarak adlandırılmıştır.

Kimlik oluşumunu etkileyen unsurların önemlerinden biri de aile içi etkileşimdir. Yapılan araştırmalarda, anne baba davranışlarının ergenin kimlik statüsü kazanması ile ilişkili bulgulara ulaşılmıştır: *İpotekli kimlik statüsüne* sahip ergenlerin anne babaları ile çocukları arasında olumlu bir ilişkinin bulunduğu görülmektedir.

Kararsız kimlik statüsündeki ergen ile ailesi arasındaki ilişki dengesiz olarak tanımlanmıştır. Problem çözme durumunda bu aileler, en az çabayı gösteren, ergenler de en az uyum gösterenler olmuştur. *Dağınık kimlik statüsündeki* ergenlerin anne babaları, en farklılaşmış, en reddedici ve en uzak anne babalar olarak değerlendirilmiştir. Bu aileler en düşük etkileşim gösteren aileler olmuşlardır. *Başarılı kimlik statüsündeki* ergenlerin anne babaları, reddedici ve uzak olarak değerlendirilseler de sorunların çözümlerine çocukları ile olumlu katılımında buldukları görülmüştür (Grotevent, 1995).

Erikson (1968) ergenlikte kişiler arası ilişkilerin, kimlik gelişiminin önemli bir parçası olduğunu, ergenin, farklı ilişkileri deneyerek, gelecekteki yetişkinlik rollerinde başarılı olmasında çok önemli olduğunu vurgulamıştır. Özellikle akran ilişkilerinin hem sosyal destek hem de deneyim açısından önemli olduğunu vurgulayarak, bu ilişkilerin yetişkinlikte dünya görüşünün şekillenmesine katkıda bulunacağını ifade etmiştir (Bayhan ve Işıtan, 2010: 34).

Kısaca bireyin sağlıklı bir kimlik oluşturabilmesi için daha önceki gelişimsel dönemlerini sağlıklı bir biçimde atlattığı ya da gerek ailevi gerekse sosyal ilişkilerindeki çatışmaları çözebilmiş olması gerekmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

ERGENLİK VE AKADEMİK BAŞARI ARASINDAKİ İLİŞKİ

2.1. AKADEMİK BAŞARI

Başarı bir kavram olarak genel manada iki farklı anlamda kullanılmaktadır öğrencinin genel başarısı ve akademik başarısı. Genel manada Başarı, “istenilen sonuca ulaşma, güdülen amaca erişme, istenileni elde etme” olarak da tanımlanabilir. Eğitim açısından düşündüğümüzde başarı; “program hedefleriyle tutarlı davranışlar bütünüdür. Başka deyişle, öğrencinin programdaki hedef davranışları sergilemesi hali ”dir (Demirtaş, 2004: 45).

Akademik başarı ise, öğrencinin fiziksel ve özel yeteneklerinden dolayı eriştiği başarı seviyesini kapsamaktadır. Diğer bir deyişle akademik başarı; Okumada, matematik, tarih, fizik gibi okulun akademik türden derslerinde elde edilen başarı ile Resim iş, Beden Eğitimi derslerinde kazanılan becerinin karşısı olarak kullanılır (Kepçeoğlu, 1973: 32).

İnsana mutluluk çağrıştıran başarı kavramı, son yıllarda kazanmak ya da kazanmamak kuşkusuyla yaklaşıldığından “sorun” gibi algılanır olmuştur. Başarıya sınavla saptanan bir yarışma sonucu gibi dar bir açıdan bakıldığı takdirde kaybetmek mutsuzluğa yol açmamalıdır (Doğan, 1996: 6–7). Başarısızlık sorunu bireysel ve toplumsal boyutta düşünülmeli, buna göre gerekli önlemler alınmalıdır. Öğrencinin öğrendiği bilgilerin işe yarayacağına inanması bu nedenle güdülenmesi gerekmektedir. Aksi halde okullar birer işkence yuvası haline gelebilmektedir.

2.1.1. Akademik Başarıyı Etkileyen Faktörler

Akademik başarı üzerinde etkili olan pek çok değişken bulunmaktadır. Öğrenme değişkeni olarak da adlandırılan bu değişkenler, hemen hemen tümüyle fizyolojik, psikolojik ve toplumsal durum ve koşullarla ilgilidir. Öğrenme değişkenleri bireyin, öğrenme durumunu dolayısıyla da başarı düzeyini olumlu ya da olumsuz olarak etkilemektedirler (Uluğ, 1999: 23).

Özodaişık, akademik başarıyı etkileyen faktörleri aşağıdaki şekilde sıralamaktadır:

- a) Çocuğun doğuştan var olan gizilgüç ve yetenekleri,
- b) Aile içinde geçirdiği hayat veya gördüğü eğitimin niteliği,
- c) Okulda öğrenimin kalitesi,
- d) Aile ve okul çevrelerindeki yaşantıları sonucunda geliştirdiği benlik kavramı veya beklenti düzeyi(Özodaişık,1989: 45).

İlkay Kasaturanın yaptığı bir çalışma sonucuna göre, başarılı öğrencilerin büyük çoğunluğu, başarılarını kendi çalışmalarına borçlu olduklarını söylemişlerdir. Fakat yardımcı faktörler olarak ta önem sırasına göre aile, okul ve sosyal nedenleri belirtmişlerdir (Elmacıoğlu, 1998: 126).

2.1.1.1. Aileden Kaynaklanan Nedenler

Aile çocuğun eğitiminde ilk ve en etkili bir kurumdur. Anne babanın kişilik yapıları, eğitim durumları, meslekleri, ruh ve beden sağlığı, zihinsel gelişim düzeyleri, birbirleriyle olan ilişkileri çocuğun kişilik gelişimini etkiler (Tezcan, 1992: 263).

“Akademik başarıyı gerektiren koşulların başında aile ortamındaki düzenin rolü kanıtlanmıştır. Evin işleyişinde belli kural ve rutinler olması, zaman ve mekânın kullanımında belli bir düzene önem verilmesi, evdeki faaliyetlerin çocuğun okul faaliyetleri ve ev ödevlerine göre düzenlenmesi, okul ödevlerine öncelik verilmesi öğrencinin okul başarısını olumlu yönde etkilemektedir.”(Yapıcı, 2007: 35–40)

Aile içi ilişkilerin düzenli olması da, çocuğun okul başarısını da olumlu yönde etkiler. Sağlıklı bir aile ortamında çocuk, yanında kendine güven veren, anlayışlı, sorunları ile ilgilenen bir ebeveyn bulur. Yapılan Araştırmalarda bebeklik döneminde temel güven duygusu geliştirememiş çocukların, ileride ruhsal bozukluklar, aşırı korkular, aşırı kıskançlık, bencillik, sabırsızlık, saldırganlık gibi davranışlar gösterme olasılıklarının fazla olduğunu ortaya koymaktadır (Tan, 1992: 37–47).

Başarı için özgüven şarttır. Çocuğun özgüven kazanabilmesi için kendi ile ilgili kararları vermeye alışması gerekir. Anne-baba çocuğun her işine karışmamalıdır. Çocuklarının duyabileceği şekilde,”o işini bilir” diye bilebilmelidirler. Böylece çocukta

sorumluluk duygusu, özgüven ve yeterlilik duygusu geliştirecektir (Kayısı, 2008: 69–83).

Yapılan araştırmalarda güçlü bir başarı gereksinimi olan ergenlerin, anne babalarının yüksek performans ölçütleri oluşturduğu, çocuktaki başarının sonucunda onları ödüllendirdiği bağımsız ve özerkliği destekleyen ailelerden geldikleridir (Steinberg, 2007: 447). Anne babalarının kendilerinden üniversiteye gitme beklentisi olan ergenler, anne babalarının kendilerinden daha az beklenti içinde olan diğer ergenlere oranla bunu gerçekleştirmeleri daha olasıdır. Anne babanın akademik başarı konusunda çocuğu cesaretlendirmesinin ergenin okul da ki performansı açısından faydalı sonuçları olduğu birçok araştırmacı tarafından da vurgulanmıştır

Bunların yanında, Öğrenci ailelerinin yanlış tutumu, ilgisizliği, baskısı, sertliği, sevgisizliği ya da aşırı ilgisi gibi durumlar öğrencilerin ders çalışmaktan soğumalarına, korku ve gerginlik duymalarına neden olmaktadır (Küçükahmet, 2001: 45).

Satır (1996)'ın yaptığı araştırmada; Çocuğa yakın ilgi gösteren, çocuğunun çalışma ortamını düzenleyen ve planlayan, çocuğunun başarısını övücü sözlerle destekleyen, çocuğunun başarısızlığında onu çalışırsan başarılı olursun sözleriyle yüreklendiren anne-babaların çocuklarının akademik başarılarının yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. (Çelenk, 2003: 29) Başka bir araştırmada, Ailesi yanında kalmayan, örneğin, yurttan ve ya yatılı okullarda kalan öğrencilerin ailelerinin yanında kalan öğrencilere göre çok ağır sorunları olduğu saptanmıştır. İletişimi kuvvetli olan aile ortamında yetişen çocukların konuşma becerilerinin; cümle uzunluğu, soru sayısı, sözcük dağarcığı bakımından daha iyi durumda oldukları görülmüştür (Demirel, 2002: 72).

Unutulmamalıdır ki, öğrenci için kendisini aile içerisinde rahat ve huzurlu hissetmemek, başarısızlığın ana kaynağıdır. Tüm bunların yanında, ailenin büyüklüğü, yaşam tarzı ve yaşadığı mekân da çocuğun okul başarısına doğrudan etki etmektedir. Mead (1970), ergen gelişimini anlamak için, küçük aile büyüklüğünü, özellikle geniş aileden çekirdek aileye olan değişim bağlamında ele almıştır. Günümüzde ergenler büyük anne-baba, hala, amca, teyze kuzenler gibi geniş aile bireylerinden çok sadece anne-baba ile bağ kurma eğilimindedir.

Bu nedenle günümüzde ergenlerin bir kısmı için, çeşitli boyutlardaki yetişkin rollerinin oluşabilmesinde gerekli olan kuşaklararası modellerin avantajları

kaybolmuştur. Bu durumda kuşaklararası çatışmanın ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Geniş ailede ise, ergen kuşaklararası etkileşim modellerine sahiptir. Bu modeller, sosyal yeteneklerin öğrenilmesini ve kuşakların birbirini anlamasını kolaylaştırabilir. Günümüz aile modellerinde bu avantajlar kaybolmuştur (Temel ve Aksoy, 2001: 38–40).

Geniş Aile'nin birtakım olumsuz özellikleri de söz konusu Örneğin; Kalabalık ailelerde ana baba tarafından çocuğa gösterilen ilginin derecesi düşmektedir. Aile ortamındaki birey sayısı çocuğun okula karşı geliştirdiği tutumların belirlenmesinden; ders çalışmak, ödev yapmak ve kitap okumak gibi başarıya etki eden temel değişkenlerinde sağlanması üzerinde de etkilidir. Nitekim kırsal kesimde ve gecekonduda yaşayan ailelerde çocuğa sunulan imkânlar bakımından yetersizdir buda başarıyı olumsuz etkilemektedir (Erçetin, Özdemir, 2004: 25).

Öğrencilere sağlanan olumlu ortamlar ve imkânlar öğrencilerin yetenekleri konusunda özgüven, başarı güdüsü, ilgisi ve kendilerine güvenlerini artırır. “Ailenin gelir düzeyi iyi ise öğrencinin evde çalışma odasından tutun, kılık kıyafet, ders araç-gereçleri, okul aile işbirliği daha iyi olacaktır. Gelir düzeyleri düşük ailelerin çocukları yeterli beslenememekte, okul araç ve gereçlerine yeterince sağlanamamakta kötü sağlık koşulları ve konutların yetersiz oluşları onlara uygun çalışma ortamı yaratmamaktadır (Tezcan, 1992: 41).

Dolayısıyla ailelerinin sosyo – ekonomik durumu daha iyi olan, özel kurs veya ders alan ve maddi imkânları daha iyi olan liselere devam eden öğrencilerin başarı düzeyleri durumları tersine olan akranlarının başarı düzeylerinden daha yüksek olmaktadır. Köse'nin yaptığı araştırmanın sonuçlarına göre, aile'nin sosyo – ekonomik durumun eğitimsel başarı üzerindeki etkisi okul özelliklerinin etkisinden daha büyüktür.

Yapılan araştırmalarda Orta ve üst ekonomik seviyede olan ailelerin, çocuklarının okulu hakkında daha fazla bilgi sahibi olup onların okul sorunlarıyla daha fazla ilgilendikleri ve çocuklarının ders seçimlerinde yardımcı oldukları tespit edilmiştir.

Çocuğun Akademik Başarısını etkileyen bir diğer önemli değişkende, Ailenin eğitim seviyesidir. Ailenin eğitim seviyesi yükseldikçe çocuğun kendisini ifade etmesi artmakta ve sosyal ilişkilerinde başarılı, yaratıcılık yeteneğini geliştirebilen ve fikirlerinin ifade edebilme becerisine sahip çocuklar yetişmektedir (Atalay, 1994:

34).Anne-Babaları üniversiteye gitmiş gençlerin kendilerinin, ana babaları üniversiteye devam etmemiş olanlara oranla üniversiteye devam etmeleri daha olasıdır.

Kasatura'nın 144 başarılı, 144 başarısız öğrenciyle yaptığı bir araştırmada (1991) Özellikle babanın mesleği ile çocuğun okul başarısı arasında yakın bir ilişki olduğunu savunur. Anne babanın öğrenim düzeyi ile öğrencinin okul başarısı arasında çok yakın bir ilişki vardır. Tahsilli anne babaların, çocuklarındaki başarı güdüsünü harekete geçirmekte daha baskın oldukları görülmektedir.

Başarana göre; aile ortamının eğitime elverişli olması için, ailede bulunması gereken koşullar, en azından şunlardır (Başaran, 1997: 45–50):

- Ailenin öğrenciyi en azından öğrenmeye ve başarılı olmaya güdülemeleri,
- Ailede öğrenciye ödevlerinde kılavuzluk edecek kişilerin olması,
- Ailenin(kitaplık, çalışma yeri gibi) eğitime elverişli yerleri hazırlaması
- Çocuğun oyun, eğlenme etkinlikleriyle birlikte ödevlerini yapmaya elverişli bir çalışma programı yapmasına ve bu programı izlemesine yardım edilmesi
- Çocuğun düşüncelerine saygı gösterilmesi düşüncelerini düzgün ve doğru dille anlatmasına yardım edilmesi

Amy Daniels'in yaptığı araştırmada, maddi ve manevi ihtiyaçları gerektiği gibi karşılanan, ilgi ve sevgiden yoksun bırakılmayan çocukların gelişiminin daha iyi olduğunu göstermiştir. Prof. Sorakin'in yaptığı araştırmalar, mutlu, sevilen ve sorumluluk sahibi kişilerin tümünün, mutlu, uyumlu, çocuklarını seven ailelerden geldiğini göstermiştir. Ayrıca Anne-Baba çocuğu için iyide bir model olmalıdır.

Ailenin diğer fertlerinin televizyon izlediği veya daha değişik eğlencelerle meşgul olduğu bir anda çocuğun ders çalışması beklenemez.Çocuğun ders çalışmasını isteyen anne baba kitap,gazete ya da dergi okuyarak çocuğa örnek teşkil etmelidir.”Çocuğumun ders çalışma alışkanlığı yok” diyen anne ve babaların çoğu maalesef yılda bir kitap bile okumuyor.Fakat aynı anne ve babalar çocuklarının kitaplarla sürekli haşır neşir olmasını istiyor.Çocuk okulla ilgili sorumlulukları,kendisini sosyal hayattan koparan etkenler olarak görmemelidir (Çavuş, 2005: 71-79).

Shumow ve Miller'in (2001) genç ergenlerle yaptıkları çalışmada, başarılı olmayan öğrencilerin ailelerinin ödev yardımında daha az katılım gösterdiklerini, başarılı öğrencilerin ailelerinin ise daha çok katılım gösterdiklerini bulmuşlardır. Yapılan araştırmalarda başarılı öğrencilerin ana babaları, çocuklarını başarıya ulaşmak konusunda daha serbest bırakmakta ve normal bir ilgi göstermektedirler. Ailelerin her çocuğun zekâ ve kişilik özelliklerinin, yeteneklerinin birbirinden farklı olduğunu düşünerek, başarı için onları zorlanmaması ve çocuklarının zeka ve yeteneklerini iyi tanınması gerekir.

Tüm bunların yanında, İyi davranışları ödüllendirilen öğrencilerin başarılı öğrenci grubunda daha çok sayıda olduğu, cezalandırma davranışına ise en çok başarısız öğrenci grubunda rastlandığı görülmüştür. Ceza vermeden önce cezaya yol açan davranışın nedenlerini araştırarak bilinçli bir şekilde ceza verilmesine, başarılı öğrencilerin ana babalarında, başarısız öğrencilerin ana babalarından daha çok rastlanmıştır (Kasatura, 1991: 78–81).

Yapılan birçok araştırma Ailelerin okul etkinliklerine katılımının ergene akademik çalışmaların hem daha önemli hem de daha elde edilebilir olduğunu gösterdiği buda gencin akademik benlik kavramını geliştirmesini sağladığı tespit edilmiştir. (Steinberg, 2007: 348) Okul-Aile dayanışması çok önemli okulda yapılan evde anne-babalar tarafından da desteklenmediği sürece okul eğitiminde başarıya ulaşmak olası değildir. Okul ve Aile iki toplumsal kurumdur ve farklı beklentiler etrafında şekillenmişlerdir. Bu iki farklı kurumun çocukların eğitimleri konusunda çıkar birliğinde olması gerekmektedir.

Çocuğun okul başarısını arttırmak için Ailelere düşen en önemli görev, aile içinde sağlıklı bir iletişim olmasına, huzurlu ve güvenli bir aile ortamı yaratmaya gayret edilmesidir. Çünkü iç dünyasında çatışmalar yaşayan çocuk, derse konsantre olmakta zorluk çekebilir, motivasyonu düşer ve ardından başarısızlık kaçınılmaz olur. Özellikle ergenlik döneminde çocukla kurulan iletişim büyük önem taşımaktadır. Çocukla kurulan başarılı iletişimle çocuğun başarısını desteklerken, başarısızlığı durumunda ise birlikte mantıklı çözümler bulmak mümkün olacaktır.

2.1.1.2. Öğrenciden Kaynaklanan Nedenler

Razon'a göre, öğrencilerin zekâ yetersizliği, bedensel gelişimi, duygusal ve ruhsal özellikleri, sosyal olgunluk düzeyi akademik başarıyı etkileyen faktörler arasında öğrencilerden kaynaklanan nedenler arasındadır (Razon, 1987: 17).

Öğrencinin akademik olarak başarılı olabilmesi için gördüğü eğitimin gelişimsel düzeyine uygun olması gerekir. Zihinsel gelişimin takvim yaşıyla birlikte gitmesinin yanında çocuğun duygusal ve sosyal olgunluğu da akademik başarısı için önemli etkindir.

Aynı zamanda Bireyin beden yapısı, mizacı, hobileri, fobileri, ilgileri, psikolojik gereksinimleri, yetenekleri, alışkanlıkları, tutumları ve değer yargıları öğrencinin çevresine uyumunu belirler. Öğrencinin sahip olduğu sakin, çekingen, girişken ve kendine güvenir gibi bir takım kişilik özellikleri de öğrencinin okul başarısıyla doğru orantılıdır (Tan, 1992: 40).

“Çocuklarda öğrenmeyi etkileyen nedenlerden biride dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilikdir. Dikkat bireyin ilgileri, güdülenmesi ve dış çevre ile ilgilidir. Böylesi çocuklar normal ya da normalin üzerinde zekâya sahip olmalarına rağmen dikkat sürelerinin kısalığı nedeniyle dersleri uzun süre izleyememekte bundan dolayı konuları anlamakta zorlanmaktadır buda öğrencinin başarısını düşürmektedir.(Şenol, 2002: 32) Başarılı ve başarısız öğrencilerin zekâ düzeyleri açısından belirgin farklar olduğu söylenemez. Ancak başarılı öğrenciler çalışma alışkanlıkları, uyum, dinleme ve gözlem açısından başarısız öğrencilere göre daha iyidirler.” (Yapıcı, 2011: 3).

Özgüvende başarıda aranan sihirli bir reçetedir. Ancak özgüveni olan kişiler yaşamlarında özgür kararlar alabilirler. Özgüvenin yaratılması ise sevginin şefkatle, eğitimin bilgiyle desteklendiği bir süreçtir. Yakınlarının güven duygularından cesaret alan bir çocuğun ve gencin bir konuya yaklaşımı rahat, kavrayışı güçlü olmaktadır.

Bloom (1979) ; öğrencilerin tutum, kaygı, ilgi, istek, benlik kavramı, başarıma inancı vb gibi özelliklerinin bir bileşkesi olarak nitelendirdiği duyuşsal giriş özelliklerinin okuldaki öğrenmeleri etkilediğini belirtmektedir. Bu bakımdan bir öğrencinin derslerine ve öğretmenlerine karşı olumlu tutuma sahip olması, onu derslerine istekli bir şekilde çalışmaya, öğrenmeye ve akademik başarısını yükseltmeye yöneltir. Derse olumlu tutumla yaklaşılmasını sağlamak temel hedefler arasında yer

almalıdır. Öğrencilerin öğrenme etkinliklerine doğrudan katılmalarını sağlayıcı yöntemler kullanılarak tutumlarının olumlu yönde gelişmesine yardımcı olunabilir (Kasatura, 1991: 97).

Şu bir gerçektir ki, her öğrenci bireysel farklılıklara göre eğitim istiyor. Onun içindir ki UNESCO tarafından şu eğitimsel ilkeler yayınlanmıştır; Her öğrencinin gelişme hızına uymak, öğrencinin kişisel motivasyonundan hareket etmek, öğrencinin amaçlarına karşı olan her eğitim ve zorlamadan kaçınmak, her öğrenciye bilinçli geleceğini seçmesinde yardımcı olmak, öğrenciye mümkün olduğu kadar gözlem ve kişisel deney yaptırıp düşünerek öğrenmesini sağlamak, ortak araştırma olanaklarını geliştirmek ve edinilen bilgilerin genişletilip derinleştirilmesini öngören bir gelişme yöntemi öğretmek (Kasatura, 1991: 110).

2.1.1.3. Okuldan Kaynaklanan Nedenler

Okul, Türk milli eğitim sistemi içerisinde, bireyi kabiliyetleri doğrultusunda, toplumun ihtiyaç ve beklentilerine göre istenilen insan yetiştiren, devletin denetiminde bulunan bir kurumdur. Genel anlamı ile okul “eğitim almış insan yetiştiren kurum” olarak tanımlanmaktadır. Bu boyutuyla okul incelendiği zaman; çevrenin(toplumun) ve bireyin okul üzerine etkisi göze çarpmaktadır.

Burada olayın sosyal içeriği incelenecek olursa; toplumun beklenti ve ihtiyaçlarına cevap vermesi dolayısıyla kasıtlı kültürleme süreci olan eğitimi gerçekleştirme sebebiyle büyük bir role sahiptir (Elmacıoğlu, 1998:124). Psikolojik boyutuyla da bireyin kendi yetenekleri doğrultusunda eğitim almasını sağlar ki bu da her birey için ayrı ayrı yöntem, teknik ve strateji gerektirmektedir. Bireyin psikolojik özellikleri, gelişim süreçleri iyi irdelenmediği zaman istenilen neticeye varılamaz.

Okul girdiler olarak hayatını sürdürür. Bu girdiler, işlediği hammadde olan öğrenci, eğitim hizmetini verecek öğretmen, uzman ve iş görenler, eğitim hizmetini öğretmek için gerekli araç-gereç, fiziksel ortam için aydınlatma, ısınma, temizlik, işletme ve eğitim teknolojisidir. Okulun çıktısı, yetiştirdiği öğrencilerde oluşturduğu davranışlardır. (Çelik, 2002: 97)

Okul özel bir çevredir. Eğitim girişim olduğundan, bu amaçla okul denilen özel bir çevre yaratılmıştır. Bu özel çevrenin görevi, çocuğa gerçek çevreyi kolaylaştırarak,

temizleyerek ve dengeleştirek öğretmektir (Titrek, 1997: 19). Mekan olarak okul veya fiziksel ortam düzeni insanların;sağlıklarını,duygusal dünyalarını ve performanslarını olumlu veya olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Bu durum, okul mekanlarında özellikle öğrencileri ve öğretmenleri çok fazla ilgilendirmektedir. Eğitim ve öğretim faaliyetlerinin yapıldığı okullarda bu konu üzerinde önemle durulması ve gerekli düzenlemelerin yapılması eğitimin kalitesini arttırmada oldukça etkili olacaktır (Uludağ ve Odacı, 2002: 153–154).

John Dewey'e (Yılman,1994:68) göre okulun işlevleri şunlardır:

- Basitleştirme: Bugünkü sosyal yaşam oldukça karmaşık, çok yönlü ve çeşitli öğeler içeren bir birleşimdir. Genç insanın bunca karmaşık ilişkileri anlayıp analiz edebilmesi çok güçtür. Okul burada karmaşık bilgileri basitleştirme,soyuttan somuta indirgeyerek verebilme uğraşı veren, algılanabilir bir çevre oluşturan eğitimsel bir kurumdur.
- Temizleme:Okul öğrencilerinin çevreden getirdikleri yararsız bazen zararlı olabilecek etkileri ön yargıları,boş inançları yanlış tutumları gideren düşünceyi temizleyen ve netleştiren bir işleyiş içindedir. Okul kötülüklerden ve yanlışlardan temizlenmiş bir ruh düşünce ve duygu sahibi zihin yapısı amaçlar.
- Dengeleştirme:Okul,birey ve toplum çıkarları arasında denge kurmaya çalışır ve bireyin topluluktan topluma yönelmesini mümkün kılar.

Birçok araştırma göstermiştirki Başarısızlığın zihin dışı etkenlerinden biride okula bağlı etkenlerdir. Yani,okul başarısı nadiren sadece zihinsel yeteneklerin sonucudur.

Öğrenci başarısını etkileyen zihinsel olmayan etkenlerden,okula bağlı etkenleri şöyle sıralanabilir (Yapıcı,2007):

- Okulun fiziki durumu ve etkinlik alanları
- Okulun sosyal çevresi
- Verilen eğitimin kalitesi
- Öğretim şekli

2.1.1.3.1. Okulun Fiziksel Durumu Ve Sosyal İmkânları

Okulun fiziksel şartları denilince akla,sınıfın ve okul kampüsünün genişliği,sınıfın içi ve çevre düzenlemesi, mobilyalar, ışıklandırma gibi konular gelmektedir (Özbay, 1999: 74-83). Okullardaki estetiğe büyük dikkat ve özen gösterilmeli çünkü okulun estetiğinin eğitim üzerinde önemli etkisi vardır. Okulun araç-gereç, bina vb. fiziki donanımı, okulun ortamı ve okulun bulunduğu çevre öğrencilerin başarılarını doğrudan etkilemektedir.

Fizik mekân oluşturma yönündeki eğilim incelendiğinde, bunların geleneksel öğretim-öğrenme anlayışı doğrultusunda öğretmenin etken öğrencinin edilgen olduğu uygulamalar esasa alınarak yapıldığı, sınıfların ise sabit sıra veya masalarla donatılmış bir yapı içerisinde olduğu görülür. Bu doğrultuda oluşturulan fiziki mekânlar, gelişen teknolojik ürünlerden sınıflarda amacına uygun biçimde yararlanamama, çeşitli yönlerden öğrenci aktivitesini arttıramama vb. problemlere neden olmakta, dolayısıyla eğitim sürecinde eksiklerin oluşması gibi bir sonuç doğurmaktadır (Hızal, 1990: 15).

Ders içi ve ders dışı faaliyetler için düzenlenmiş çağdaş, teknolojik özelliklere sahip ortamlar, öğrenci sayısı, öğrencilere ders ve ders dışında hizmet verebilen spor alanları, müzik ve resim odaları, kantinler, atölyeler vb hazırlanan çağdaş ortamlar öğrencilerin okula bakış açılarını olumlu düşünceler geliştirmelerini sağlayacaktır. Okulun fiziki yapısı değiştikçe öğretmen ve öğrencilerin kendini işe verme davranışlarının da değiştiği, okulun kalitesi ile öğrenci başarısı arasında paralellik bulunduğu unutulmamalıdır (Vural, 2005: 68–69).

Harap bir binanın, eğitim öğretime elverişli yapıda olmayan bir okulun çocuğun ruhsal gelişimi ve öğrenmesi üzerinde ne kadar olumsuz etki yapacağı açıktır (Alıcıgüzel, 2001: 26). İnsanların yaşadıkları fiziksel ortamlar, o insanların davranışlarını etkiler. Sekiz yıl aynı okula giden öğrenci, okulun fiziksel ortamından büyük ölçüde etkilenir.

Okulun fiziksel olanakları, öğrencinin estetik ve diğer ihtiyaçlarını karşılayabilmelidir. Bilgisayara çok düşkün bir öğrenci düşünelim. Bu öğrenciye ders dışı zamanında okulun bilgisayar laboratuvarını kullanma olanağı verilirse, öğrenci okula daha fazla bağlanır. Benzer şekilde kitap okumayı çok seven fakat kitap satın alacak parası olmayan öğrenciler için ise okulun etkin bir kütüphane sisteminin olmasının da benzer faydası vardır. Okulun dışı kadar içsel düzenlemesi de öğrencilerin başarıları

üzerinde etki yapmaktadır. Etkili bir sınıf yönetiminin oluşturulması için gerekli değişkenler:

2.1.1.3.1.1. Öğrenci sayısı

Sınıftaki öğrenci sayısı eğitim kurumunun niteliği, sınıf düzeyi, dersin niteliği gibi değişkenlere göre ayarlanmalıdır. Genel itibariyle sınıftaki öğrenci sayısı otuzun üstünde olmamalıdır (Karslı, 2009: 28). Öğrenci sayısının az olduğu sınıflarda öğretmen öğrencilerle daha fazla ilgilenir, zamanı daha etkili kullanır ve daha güçlü bir iletişim kurar. Ayrıca kalabalık olamayan sınıflarda istenmeyen davranışlar azalır ve öğrenci derse daha fazla katılır (Çelik, 2003: 86). Glass ve arkadaşları, kırk ve daha fazla öğrenci bulunan sınıfların öğrencinin akademik başarılarını olumsuz yönde, on sekiz ve daha az sayıda öğrenci bulunan sınıfların ise olumlu yönde etkilediğini bulmuştur (Erden, 2005:109).

Bir başka araştırma sonucuna göre de, daha kişisel, daha aza şubesi olan ve daha az katı kuralları olan ve takım çalışmasının sıklıkla yapıldığı okullarda, öğrenciler konuya daha katılımlı ve daha başarılı olmaktadır.

Öğrenci sayısı az okulların üstünlükleri ilgili literatürde şöyle belirtilmektedir (Karakütük ve Tunç, 2004: 9) :

1. Küçük okullar ve küçük sınıflar, öğrencilerin öğrenme gereksinimlerini karşılar. Küçük okullarda ve küçük sınıflarda öğretmenler öğrencilere daha fazla zaman ayırabilirler, öğrenciyi daha iyi tanırlar ve birbirlerini daha fazla korurlar.
2. Ayrıca yapılan araştırmalar küçük okulların daha güvenli olduğunu göstermektedir. Çocuklar, kendilerini güvende hissedecekleri bir ortamda bulunmak isterler. Küçük okullarda şiddet ve disiplin sorunları azaldığından çocuklar kendilerini daha güvende hissederler.
3. Küçük okullarda demokratik ortam daha sağlıklı kurulabilir ve öğrenciler çatışmaların çözümü konusunda kendilerini daha fazla geliştirebilirler. Öğretmen-öğrenci- yöneticilerin kendi aralarındaki ve birbirleriyle ilişkileri ve iletişimi küçük okullarda daha sıcak ve yapıcıdır.

4.Mevcudu az olan okullarda ders dışı etkinlikler daha çok olmakta ve öğrencilerin bunlara katılım oranı artmaktadır. Küçük okullarda ailelerin ilgisi ve katılımı daha yüksek olmaktadır.

Koblenz Üniversitesi, Psikoloji Enstitüsü'nden Dr. Rotraut Walden, “*Uygulamalı Psikoloji Ansiklopedisi*” için hazırlanan okul çevresiyle ilgili bir makalesinde, küçük okul ve sınıflar için geçerli argümanları listelemiştir. Walden’e göre, öğretim faaliyetleri daha etkin olarak koordine edilmektedir. Daha büyük okullarda etkinlikler daha çok olsa bile küçük okullardaki öğrenciler okul etkinliklerine daha isteyerek katılmaktadırlar.

Eğitimciler, bir sınıftaki en uygun öğrenci sayısının 25, en fazla 35 olması gerektiğinde birleşmektedirler. Devlet Plânlama Teşkilâtı, 1970’li yıllarda Türkiye için bu sayının ilkokullarda 40, ortaokullarda 35, lise ve dengi okullarda 30 olmasını uygun görmüştür. Günümüzde çeşitli uzmanlar da ergenler için ideal okul büyüklüğünün 500-1000 öğrenci arasında olduğu görüşünde birleşmektedirler (Karakütük ve Tunç, 2004: 12).

2.1.1.3.1.2. Isı ve ışık

“Sınıfın ısısının da normal oda sıcaklığında olması gerekir. Aşırı sıcak ve soğuk sınıf ortamları da öğrencileri olumsuz yönde etkiler. İdeal sınıf ısısının 19 C ile 21.5 C arasında olduğu kabul edilir.” (Karaçalı, 2006: 150-151). Işıktaki değişimlerin de öğrencilerin başarı ve tutumları üzerinde fazla etkili olmadığı ancak psikolojik yapılarını etkilediğini belirtmiştir.

Öğrenci sınıfta tahtayı rahatça görebilmeli ve yazılanları kolayca okuyabilmelidir. Yetersiz ya da aşırı aydınlatma gözü yorar, dikkatsizlik ve sinirliliğe yol açar zihnin gevşemesine ya da aşırı duyarlı hale gelmesine neden olur. Onun için ışık sınıfa dolaylı gelmeli, olanaklar ölçüsünde doğal aydınlatma kullanılmalıdır (Tutkun, 2003: 235–265).

2.1.1.3.1.3. Renk

Renkte insan psikolojisi üzerinde etkili bir unsurdur. Renkler kendine özgü dilleri ve dünyaları olan, gizemli duyguların temsilcisidir. Her rengin kendine özgü bir kişiliği ve etkisi vardır. Örneğin; Mavi huzuru, Kırmızı heyecanı simgeler (Karaçalı, 2006: 150).

Rengın insanlar ve davranışları üzerinde önemli etkilerinin olduğu çeşitli çalışmalarla da ispat edilmiştir. Yapılan araştırmaların sonuçlarına göre renk, ruhsal ve duygusal durumda, psiko-motor işleyişte, kas faaliyetlerinde, nefes alma ve nabız oranında ve kan basıncında değişikliklere sebep olmaktadır.

Soğuk renklerin; kan basıncında düşüşe ve gevşemeye neden olduğu, sıcak renklerin ise; kan basıncının yükselmesine ve tedirginliğin artmasına sebebiyet verdiği belirlenmiştir. Yaşantımızın ortalama üçte ikisini kapalı mekânlar da geçirdiğimizi düşündüğümüzde, iç mekânlarda kullanılan renklerin ne kadar önemli olduğunu ve üzerimizdeki etkisinin ne kadar büyük olduğunu tahmin etmemiz çok da zor olmasa gerek.

Yapılan çeşitli araştırmalar öğrencilerin en iyi renkli ortamlarda öğrendiğini göstermektedir. Onun için Sınıf duvarları boyanırken de açık renkler tercih edilmelidir. Liseye kadar olan sınıflarda açık renklerden sarı, pembe ve turuncu renkleri; daha sonraki sınıflarda ise Mavi ve mavi yeşil karışımı renk tonları tercih edilmelidir. Genel itibariyle sınıflar ferah olmalı, sınıfı çekici kılmalıdır (Karşlı, 2009: 29). Bir araştırmasında Fielding, monoton renk kullanımının öğrencilerin devamsızlıklarını arttırdığını belirtmektedir. Fielding, soğuk bir ortamda, sıcak ve topraksı tonların öğrenci ve öğretmenleri hem yansıtıcı hem de işbirlikli öğrenmelere davet ettiğini hatta onlara rahat ve samimi bir kafe de oturdukları hissine sebep olduğunu söylemektedir.

2.1.1.3.1.4. Gürültü

Gürültünün insanlar üzerinde genelde olumsuz bir etki yaptığı motivasyon ve konsantrasyon bozukluğu ortaya çıkarma gibi bazı etkileri olduğu ifade edilmekte ve artarak devam eden bir gürültünün günümüzün rahatsızlıklarından biri haline gelen “stres”i ortaya çıkardığı kabul edilmektedir. Bu bakımdan günümüz toplumları gürültünün bir tür çevre kirliliği olduğu bilincindedir. Bu bakımdan gürültü; öğrenim

için hiç de arzu edilmeyen bir durumdur, çünkü dışarıdan gelen sesler genellikle diğer geniş çalışma alanlarındaki sesleri örtmektedir bu durum öğrenciler için hiç de elverişli bir öğretim ortamı sağlamamaktadır.

Gürültü, İletişimi engelleyen ve akademik başarıyı azaltan bir etkiye sahiptir. Gürültüyü engelleme konusunda büyük görevde öğretmene düşmektedir. Ancak Öğretmen sınıf içinde gürültüyü belli ölçüde önlese de sifıra indirilmesi mümkün değildir özellikle ilköğretim birinci kademedeki gürültü belli oranda her zaman olacaktır. Yanlız bu gürültünün eğitim öğretimi engellemeyecek düzeyde olmasına dikkat edilmelidir (Çelik, 2003: 89).

2.1.1.3.1.5. Temizlik

Temizlik insan sağlığı açısından önemlidir ve sınıfta yerlerin, duvarların, pencerelerin, sıra ve masaların ve diğer eşyaların temizliğinin düzenli olarak yapılması gerekmektedir. İnsanın içinde yaşadığı mekânın temizliği iç dünyasının dışı yansıması olarak da algılanabilir. Dolayısıyla temiz bir çevre insana daima yaşama aşkı kazandıracaktır.

Temiz bir sınıf öğrencileri olumlu yönde etkiler, motivasyonlarını ve başarılarını artırır (Karşlı, 2009: 29). Bu konudaki araştırmalar sınıftaki havanın temiz olması gerektiğini vurgulamakta ve oksijen azlığının öğrencileri dikkatsiz ve uykulu yapacağını belirtmektedirler.

“Sınıfın temiz olması fiziksel, zihinsel ve psikolojik açıdan önemli bir noktadır. Sınıfta yerlerin, duvarların, pencerelerin, sıra ve masaların eşyaların temiz olması, fiziksel ve düşünsel rahatlık açılarından gereklidir. Öğrenciler sınıfı temiz bulmalı, temiz terk etmeyi öğrenmelidir.”(Karaçalı, 2006: 150-153).

2.1.1.3.1.6. Yerleşim Düzeni

Sınıf içi yerleşim düzeni öğrenciler için büyük önem teşkil etmektedir. Yerleşim düzeni, ortamın işlevsel kullanılmasına, iletişimin artırılmasına katkı sağlayarak öğretimin etkili, kalıcı ve verimli olmasını sağlar. Sınıf içi düzenlemelerde hareketli masalar bireysel ve ekip çalışmasına olanak verecek değişik oturma düzenleri

oluşturabilecek yapıda tasarımlara gidilmeli,her an kullanılabilir tepegöz,slayt projektörler,portatif perde gibi araçlara yer verilmelidir.Bu şekilde düzenlenen sınıf ortamının öğrenci başarısına katkıları tartışılmazdır.

Sınıftaki başlıca yerleşim düzenleri;

- **Geleneksel Yerleşim Düzeni (Sıralı Yerleşim Düzeni):** Eğitim sistemimizde en çok kullanılan yerleşim düzenidir. Sıraların arka arkaya dizildiği geleneksel yerleşim düzeni öğretmene tüm öğrencilerle göz teması kurma olanağı sağlar. Genellikle bu tür yerleşim düzenlerinde ders dışı istenmeyen davranışlar fazla gözlenir. Çünkü öğrencilerin ilgi ve dikkatleri daha çabuk dağılır. Bu yöntem geleneksel öğretmen-öğrenci iletişim ve etkileşimi ya da öğretmen merkezli öğretimi kolaylaştırır. Kalabalık sınıfların yapısına uygun bir yerleşim düzenidir. Yapılan araştırmalarda, geleneksel sıra düzeninin de öğretmen ön sıradaki öğrencilerle iletişim kurmakta dolayısıyla arka sıradakilerin derse katılımı zorlaşmaktadır. Onun için öğrencilerin sıralarını belirli aralıklarla değiştirilmesi gerekmektedir (Çelik, 2003: 94).
- **Bireysel yerleşim düzeni:** Öğrencilerin kendi başlarına kullanabildikleri tek kişilik masa ve sandalyelerle sağlanabilen oturma düzenidir. Bireysel öğrenmenin ön planda tutulduğu bir düzendir. Her öğrencinin kendi hızında öğrenmesine imkân hazırlar (Tutkun, 2003: 235).
- **Tek gruplu yerleşim düzeni:** Bu düzende çember, yarı çember ve U şeklindeki düzenlemelerden herhangi biri uygulanabilir. Sınıftaki öğrencilerin birbirleriyle iletişim kurabildiği, derse aktif olarak katıldıkları, istenmeyen davranışların kolaylıkla belirlenebildiği bir yerleşim düzenidir (Başar, 1999: 56).
- **Çok gruplu yerleşim Düzeni:** Küçük grup çalışması içeren derslerde sıraları dört ya da beş öğrencinin bir arada oturabileceği şekilde düzenlemek yararlı olacaktır. Bu sıra düzeni sosyal ilişkileri geliştirir. Kümeler halindeki sıralarda öğrenciler etkinliklerde birlikte çalışabilir, materyalleri paylaşabilirler birbirlerine yardımcı olabilirler (Karlı, 2009: 32).

Tüm bunların yanın da öğrencilere uygun olmayan sıra ve sandalyeler de öğrencilerin öğrenme kalitesini düşürmektedir. Bu tür eşyalar sıranın üzerinde yatma, kıvrılma, kıpırdanma davranışlarının oluşmasına zemin hazırlar. Uygun sıra ve

sandalyeler ise öğrencilerin hem bedensel duruşlarını hem de davranışlarını iyileştirebilir (Özyürek, 2005: 172).

2.1.1.3.2. Öğretmen Tutumları

Öğrencilerin okul başarısını etkileyen önemli faktörlerden biri öğretmendir. Eğitim sürecinde öğretmen, diğer öğelere anlam kazandıran ve eğitimin gerçekleşmesinde büyük etkisi olan öğedir (Alkan, Hacıoğlu, 1997: 15).

Öğretmenlik öğrenciyi tanımak onun yeteneklerini anlayabilmek, onları yönlendirebilmek ve problemleri mümkün mertebe gidermek gibi fonksiyonlar içinde düşünülmelidir. Bir yerde kişinin özel dünyasına anne ve babasından sonra giren kişidir ve öğretmenin öğrenciye iyi bir model olması kadar öğrencide öğretmeni için bir çok yönden iyi bir gösterge ve yardımcıdır. Öğretmen istekli ve samimi bir öğrenciyle planlarını tatbik etme imkânı bulabilmektedir. Kendi hatalı davranışlarını öğrenci vasıtasıyla anlayıp düzeltme imkânı bulabilmektedir (Karaçam, 2001: 27).

Ayrıca, Öğretmenin olumsuz davranışları, otoriter tutumları, bilgi yetersizliği, çocuklara ve mesleğe karşı ilgisizliği öğrenciyi başarısızlığa iter (Özcan, 1996: 38). Öğretmen-öğrenci ilişkisinin niteliği, akademik başarıyı ve öğrenci davranışını etkilemektedir.

Öğretmen-öğrenci ilişkisinin niteliğini öğretmenin sahip olduğu kişilik özellikleri, sosyo-ekonomik durumu, mesleki bilgisi, genel kültür bilgisi, özel alan bilgisi gibi öğretmene ait özellikler belirlemektedir. Öğretmene ait bu özelliklerin niteliği ne kadar yüksek olursa öğrenci başarısı da o derecede yüksek olacaktır. Uyumsuz dengesiz bir öğretmenin öğrencileri olumsuz etkileyebilmesi nedeniyle öğretmen seçimi her meslekten daha önemlidir (Celep, 2000: 25–35).

Bir araştırmaya göre (Cole, 1961) incelenen 300'e yakın öğretmenden yüzde 13'ü öğretmenlikte bağdaşmayacak ölçüde uyumsuz ve dengesiz bulunmuştur. Yüzde 20'si az uyumsuz, çoğunluğu oluşturan yüzde 67'si öğretmenlik açısından uyumlu ve yeterli bulunmuştur. Şunu da unutmamak gerekir ki: Öğretmen olarak uyumsuz ve başarısız bir kişinin, başka bir işte daha uyumlu ve başarılı olması olanağı vardır. Pek çok yetenekli kişi öğretmen olarak yetersiz kalabilir. Çünkü öğretmenin özellikle gençlerle çalışan öğretmenlerin belli bir sosyal becerisi ve yaklaşımı olmalıdır.

Tüm bunların yanında öğrencilerin, öğretmenin kendileri hakkındaki beklentilerine ilişkin algıları, etkili öğrenme ortamının oluşturulmasında önemli bir faktördür. Bu nedenle öğretim becerilerinin temel ilkelerinden biri, öğrencinin öğretmen tarafından desteklenmesi ve onu öğrenmeye heveslendirmek için öğretmenin olumlu beklentilerini ortaya koymasındır.

Bu beklentiler gerçekçi ama mücadeleye davet edici olmalıdır. Öğrenciye, başarısının fark edildiği hissettirilmeli ve öğrencinin yaptığı her doğru davranış pekiştirilmelidir (Yavuzer, 2000, 165). Bloom'un yaptığı araştırmada; dönüt, düzeltme, ipucu, pekiştireç, öğrenci katılmalılığı, biçimlendirme ve yetiştirmeye dönük değerlendirme değişkenlerinin öğrenci başarısı ve erişisi arasındaki ilişki anlamlı bulunmuştur (Blomm, 1995: 160-162).

Unutulmamalıdır ki, Öğrenci-Öğretmen ilişkisi birincil bir ilişki türüdür. Bundan dolayı birebir ve insancıl yaklaşım biçimi olan “ben-sen” ilişkisi “ben-o” veya “ben-şey” şeklinde tanımlanan iletişim patolojilerinden uzaktır (Aydın, 1998).

Öğretmen sınıf ortamında sağlıklı bir öğrenci-öğretmen ilişkisi,kurabilmek için iyi bir iletişim ortamı ve ve sıcak bir sınıf iklimi oluşturmalıdır. Gordon(1993), tarafından sıralanan ve kabul edilmezliğin dili olarak nitelenen iletişim engellerinden kaçınmalıdır.Bu iletişim engelleri;

1. Emir vermek,yönlendirmek
2. Uyarmak,gözdağı vermek
3. Ahlak dersi vermek
4. Öğüt vermek,çözüm ve öneri getirmek
5. Öğretmek,nutuk çekmek,mantıklı düşünceler önermek
6. Yargılamak,eleştirmek,suçlamak
7. Ad takmak alay etmekYorumlamak,analiz etmek,tanı koymak
8. Övmek aynı düşüncede olmak,değerlendirme yapmak
9. Güven vermek,desteklemek,avutmak duygularını paylaşmak
10. Yorumlamak,analiz etmek,tanı koymak
11. Soru sormak,sınamak,sorguya çekmek,çapraz sorgulamak

12. Sözünden dönmek, oyalamak, şakacı davranmak, konuyu saptırmaktır.

Tüm bunların yanında öğretmen; Öğrenciler arasında fark edilebilecek şekilde ayrımlar yapmamalıdır.Öğrencinin sadece eksik yanları değil başarılı yönleride görülmelidir.Öğretmen özel sorunlarını öğrenciye yansıtmamalıdır. Dersini sevdirek ve severek anlatmalıdır (Çavuş, 2005: 68).

Sınıf ortamında başarıyı etkileyen bir başka boyut,öğretmenin etkili öğretim becerilerine sahip olup olmadığıdır. Etkili öğretim becerilerine sahip bir öğretmenin öğrenmeyi gerçekleştirmesi daha kolay olacaktır. Ryan ve Cooper (1980) tarafından önerilen etkili öğretim becerileri şunlardır:

- Her biri farklı bir tür düşünme süreci geliştiren farklı tip sorular sorma yeteneği.
- Belli tip öğrenci davranışlarını pekiştirme yeteneği
- Öğretim ortamı,öğrenci katılımını sağlayacak biçimde çeşitlendirme yeteneği
- Öğrencilerin, neye dikkat ettiğini tanıma ve bunu dersi yönlendirmede kullanma yeteneği.
- Teknolojiden yararlanma yeteneği.
- Öğretim malzemesinin uygunluğunu değerlendirme yeteneği
- Bir dersin yada ünitenin hedeflerinin öğrenci davranışıyla tanımlanması.
- Öğrenme ile öğrenci yaşantısını ilişkili kılma yeteneği.

Bilgi birikiminin hızla artması ile teknoloji alanındaki hızlı gelişmeler insan ve toplum yaşamında köklü değişimlere yol açmaktadır. Bu değişimden geri kalmamak ve ayak uydurmak tüm toplumların hedefleri olmuştur.Bu anlamda kalkınma olarak adlandırılabilen bu değişimden geri kalmamanın yolu nitelikli insan gücüne sahip olmaktır.Özellikle nitelikli insan yetiştirmenin temel belirleyicisi çağın gerektirdiği öğretmenlik mesleği yeterlilikleri ile donanık öğretmene sahip olmaktır (Tutkun, 2000: 45).

21.Yüzyılın bilgi çağının öğretmeni sürekli değişim süreci içinde, mesleki yaşamını sürdürmektedir. Değişime hazırlıklı olmak ve kendisi değişirken çevresini de değiştirmek bu çağda öğretmenin başlıca görevidir.

Başarılı öğretmen;alan bilgisi,genel kültür ve pedagojik formasyon yönünden en iyi şekilde yetişmiş ve gerekli bütün değerleri en üst düzeyde kazanmış bir kişidir (Korkut, 2001: 55). Öğretmen sürekli bilgisini yenilemeli,kitap okumalı,belgeselleri takip etmeli dünyadan haberdar olmalıdır.Aynı zamanda öğretmen iyide bir hatip olmalı hitabeti kuvvetli olmalıdır. Bunun içinde kelime hazinesini zengin tutmalı bol kitap okumalıdır.

Mesleki yeterlilik ve davranışlar içerisinde olmayan öğretmenlerin,öğrencilerin okul başarısında etkili olmayacakları elbetteki bir gerçektir. Öğretmen,eğitim ortamında nasıl davranmalı ve neler yapmalıki öğrenci istedik davranışları göstere ve başarılı olsun? Sorusuna yanıt olarak etkili öğretmen özellikleri ve davranışları şöyle sıralanabilir (Balcı, 1993: 39-40):

- Öğretmen,dönüt düzeltme,ipucu ve pekiştireci ilkelerine uygun olarak kullanılmalıdır.
- Sınıfı iyi organize etmeli,öğrenci katılımını sağlamalıdır.
- Öğrencilerle sürekli göz iletişimi kurmalıdır.
- Başarıyı vurgulamalı ve tüm öğrencilerin başarısını beklemelidir.
- Her dersin ve ünitenin sonunda değerlendirme yapmalıdır.
- Öğretmen gereksiz el kol ve vücut hareketi yapmamalıdır.
- Öğretmen soruları tüm sınıfa sormalıdır.
- Öğrencilerin bir konuyu başardıklarından öğrendiklerinden emin olmadan diğer konuya geçmemelidir.
- Dersi, ilgili davranışsal hedeflere eriştirecek şekilde planlamalıdır.
- Öğretmen derse hazırlanarak girmelidir.
- Öğretmen her türlü ödev ve sınav kağıdını değerlendirdikten sonra öğrencilere dağıtmalı,onların itirazlarını hiç kızmadan dinlemeli,hata yapmışsa kabul etmeli özür dilemelidir.
- Sınıfta demokratik bir ortam oluşturmalıdır.
- Derslerini amaçlı ve düzenli bir biçimde sürdürmelidir.

- Öğrencilere uygun geri bildirimde bulunmalıdır.
- Olumlu davranışları pekiştirmeli,olumsuz davranışları kontrol etmelidir.
- Öğretmen,öğrenme-öğretme araç gereçlerini etkili bir biçimde kullanmalıdır.
- Öğretmen konuları basitten karmaşığa,kolaydan zora,yakından uzağa,birbirinin ön koşulu olacak şekilde düzenlemeli ve anlatmalıdır.
- Öğretmen öğrencilerini tanımalı onlara adlarıyla seslenmeli,duygu yoğunlu fazla sözcüklerle hitap etmelidir.
- Öğretmen velilerle her ay toplantı yapmalı onları bilgilendirmelidir.
- Uygun sorular ve çarpıcı örneklerle sezgisel düşünmeyi geliştirici tartışmalar yaptırmalıdır.
- Herşeyden önce,öğretmenler,öğrencileri yeterince tanımalı ve onlara karşı olan muamelelerini onların kişiliklerine göre yapılandırmalıdır.

Yukarıda sıralanan davranış örnekleri öğretmenin sınıftaki etkililiğini arttıracak gibi aynı zamanda öğrenci başarısında arttıracaktır.Bunların yanında,Her öğretmen güvenli,temiz,rahat ve çekici bir sınıfın öğrenmeyi teşvik ettiğini bilir ve bu ortamı oluşturmak için çaba sarf eder.Sınıf içinde verimliliği sağlamak için yapılacak bir diğer unsurda sınıfın etkileyici bir şekilde dekore edilmesidir.Örneğin ;Duvarları güncel renkli,sevimli sınıf çalışmalarıyla süslemek,canlı bitkileri sınıfta muhafaza edip öğrencilerin bu konuda sorumluluk almaları sağlanabilir.

Santrock, 1976 yılında yaptığı araştırmada,ilköğretim düzeyindeki öğrencilerin “mutlu”resimlerle dekore edilmiş sınıflarda;üzücü veya tarafsız resimlerle dekore edilmiş sınıflara oranla görevlerini yerine getirirken daha fazla sabır gösterdiklerinin belirlemiştir (Kazu, 2009: 43). Ayrıca,öğretmenler,öğrencilerin başarılarını hedefleyerek plan yapıyor olsalarda,etkili öğrenme ve öğretme sürecinde her öğrencinin bireysel ihtiyaçlarını dikkate almalı ve hangi hedeflerin kazandırılacağına birey ve bireyin yakın çevresinde bulunan diğer bireyler ve profesyonellerle birlikte karar vermelidirler (Kayısı, 2008: 71).

Çeşitli araştırma sonuçları göstermiştirki,başarısız öğrenciler başarılı öğrencilere kıyasla daha duygusal davranmaktadırlar.Bazı öğretmenleri tarafından anlaşıldıklarını,her konudaki derinliklerini açıkça konuşabildiklerini söyleyen öğrenciler,o

öğretmenlerin derslerini çalışmak için daha büyük bir çaba harcadıklarını belirtmişlerdir (Kasatura, 1991: 115).

Ukbe B.Ebi Süfyan,oğlunun öğretmenine şunları söyler: “Çocukları eğitmeye başlamada önce kendini eğit.Çünkü onların gözü senin üzerindedir.Senin güzel saydığın herşey onlarca güzel;çirkin saydığın onlarcada çirkindir.”(Karaçam,2001:33).

Unutmamak gerekir,ancak ruh sağlığı yerinde,başarılı,mutlu öğretmenler;ruh sağlığı yerinde, başarılı ve mutlu nesiller yetiştirebilirler.Öğretmenliğin meslek olarak saygınlığı yükseldikçe,öğretimin düzeyide yükselir.Geçim sıkıntısı çekmeyen,gereksiz yönetsel baskılar altında bulunmayan bir öğretmenin öğretim verimi hiç kuşkusuz yüksek olacaktır.

Öğrencinin başarılı olması için öğretmenin etkili bir sınıf yönetimi uygulaması,etkili bir öğretim yapması da gerekmektedir.Öğretmenin tutumu,mesleğine olan sevgisi,uzmanlık bilgisi,genel kültür ve yetenekleri,program ve yöntem bilgisi öğretmenlik yapısında önemli rol oynar (Doğan, 2009: 173). Öğretmen girdiği her ders için ders planı yapmak zorundadır. Dersi Planlama sürecinde dersin amaçları açıkça belirlenir.İçeriğin amaçlarla tutarlı olmasına özen gösterilir. Uygun yöntem ve ders materyalleri seçilir. Değerlendirme ilkeleri açıkça ortaya konur.

Tymko'nun araştırması,öğrenci performansının büyük oranda öğretmenin program planlaması,sınıf yönetimi ve öğretim yaklaşımı tarafından etkilendiğini gösterir.İyi bir planlama ve sınıf yönetiminin öğrencilere barış dolu ve düzenli bir sınıf çevresinde öğrenme için fırsat sağladığı ortaya kondu.Sınıfta öğretime ayrılan zamandan çok zamanın kullanım biçimi önemlidir.

Hemen tüm araştırmacılarca paylaşılan ortak bulgu,öğrencinin doğrudan uygun öğrenme görevleri ile uğraşması miktarı ve yoğunluğu başarıyı sağlar. Ayrıca öğretmenin öğrenciden beklentiside güdülenmeleri ve öğrenme fırsatları konusunda etkili olur.Yüksek beklenti geliştirilen öğrenciler yüksek düzeyde ,düşük beklenti geliştirilenler ise düşük düzeyde başarılı olur. Etkili öğretmen teknik bir uygulayıcı olmakla birlikte değişim uzmanıdır (Balcı, 2007: 150).

Başarılı öğretmenler “övme”,”taktir etme”,tekniklerini de çok daha iyi ve etkili biçimde kullanmaktadırlar. “Taktir”i o kadar güzel ve yerinde kullanıyorlarki,öğrenciye: “Bence sen şahanesin.”mesajını iletiyorlar. Ayrıca başarılı öğretmenler,kitaptaki

bilgileri tekrarlatıcı değil daha çok düşündürücü nitelikte sorular sorarlar (Alıcıgüzel, 2001: 137).

Tüm bunların yanında,ergenlik gibi stresli bir dönemin sarsıntısız olarak atlatılması için öğretmenlere bir takım görevler düşmektedir:Öğretmenler öğrencilerin sağlıklı gelişmelerine katkıda bulunmak için ergenlik döneminin özellikleriyle ilgili bilgi sahibi olmaları önem taşımaktadır. Ergenlik döneminin kendisinden kaynaklanan tutarsızlıklar nedeniyle öğretmenlerin öğrencilere önyargısız, anlayışlı yaklaşımları, onları anlama yaklaşımında bulunmaları yerinde olacaktır. Öğrenciler ergenlik döneminin bedensel ve cinsel gelişimleri konularında bilgilendirilmelidir. Ergen öğrencilerin sadece bedensel algılarıyla ilgilenmek yerine farklı niteliklerini kullanarak kendilerini geliştirmelerine olanak sağlanmalıdır.

2.1.1.3.3. Okulun Eğitim Kalitesi

Öğrencinin öğrenme eylemini gerçekleştirmek üzere günlerinin büyük bir bölümünü geçirdikleri okul,onların isteyerek gittikleri ve bulunmaktan zevk aldıkları bir ortam olmalıdır.Robert Stenberg,Barbara Presseisen,Rueven Feurstein ve diğer birçok bilişsel psikolog yaptıkları çalışmalarla ,okulun öğrenmeye hazır olması durumunda bütün öğrencilerin öğrenme potansiyellerinin olduğunu ortaya koymuşlardır (Vural, 2005: 68-70).

Eğitimde kalite denildiği zaman ,okulun öğrenmeye hazır olması okuldaki eğitim sisteminin beğenilmesi,kusursuzluğu,insanların yenilikleri izleyebilme bilgi ve becerisine sahip olması; Kısaca bu davranışları gösteren insanların yetiştirilmesi akla gelmektedir (Temel, 2012: 45). Okullarda bu kalite prensibi doğrultusunda,teknolojik değişikliklerle iç içe yaşamayı benimsemiş,değişiklere direnmeyip,onun gereklerini severek yerine getiren,zekasını sonuna kadar kullanıma açan,öğrenmekten hoşlanan kişiler yetiştirmelidir (Özden, 2010: 45). Bunun için okuldaki programlar çocuğun kendine güvenini kazandıracak,ilgisini çekecek biçimde ve esnek bir şekilde hazırlanmalıdır.

Kaliteli bir eğitimde öncelikli konulardan biride okulun eğitim-öğretim başında belirleyeceği özel hedefleri ve öğrencileri bu hedefler doğrultusunda yönlendirmeleridir. Kaliteli eğitim unsurlarından biride teknolojik gelişmelerin

sağladığı araç-gereç ve bu araç gereçleri etkin olarak kullanabilecek öğretmenlerin olmasıdır (Doğan, 1996: 60).

Öğrenci merkezli okulda kaliteli eğitimin sağlanması için öğretmen örnekleme, üst düzey düşünmeyi motive eden sorular sorma gibi kanıtlayıcı öğretim yöntemleri kullanarak öğrencinin öğrenmesine aracılık eder. Bu sistemde öğretmen, beklenen öğrenme düzeyini gerçekleştirmeleri için öğrencilere değişik fırsatlar verir. Öğrenci merkezli okulda değerlendirme, her öğrencinin kendi öğrenme hızı ve türü ile öğrenmesini geliştirmek üzere düzenlenir.

Öğrenci merkezli eğitimin en öncelikli amacı, öğrenciye kendi öğrenme profilini ve türünü keşfetme becerisini kazandırmak ve böylece “öğrenmeyi öğretmek” olmalıdır. Öğrenci merkezli eğitim, öğrencilerin ilgilerini, isteklerini, becerilerini ve ihtiyaçlarını dikkate alacak biçimde öğretim yaşantılarının düzenlenmesidir. Öğrenci merkezli eğitimi benimseyen okul her öğrencinin içsel güdülenmesini arttırmakla ilgilenir, dış kaynaklı güdüleme yöntemlerini uygulamaktan ve tüm öğrencileri uymaya zorlamaktan kaçınır.

Kaliteli bir eğitim için, öğretmenler öğrenme için en uygun yaklaşımlar ile öğrencilerin öğrenme sürecini yönlendirmelidir. Anne abarown ve Anne Marie Palincsar ve Beau Fly Jones vb. araştırmacılar sınıf öğretmenlerinin , öğrencilerin bilgiyi anlamak, problem çözmek ve karar vermek için kullandıkları, düşünme sürecini planlama ve değerlendirme basamaklarında onlara destek olmalarının çok önemli olduğunu vurgulamaktadırlar (Vural, 2005: 65-78).

Kaliteli bir okul yaratmak için genel anlayışı değiştirmek gerekmektedir. Bu süreç genel eğitim sistemi ile başlar bunun için bütün personel denetim kuramı ve gerçeklik terapisi kavramlarına iyice alıştırılır bu öğretmenlerin lider yönetim tarzına geçebilmeleri için gereklidir. İkinci adım olarak öğrencilerin kendilerini değerlendirme becerilerini kazanmaları gerekir bunun içinde kaliteyi bilmeleri ve önce özel yaşamlarında sonra okul ortamında kaliteyi fark etmeleri ve bu konuda tartışmaları gerekir, bu yapılırken amaç tüm öğrencilere ulaşmak ve tüm öğrenciler bu çalışma içine almak olmalıdır.

Personel ve öğretmenler baskı ve zorlamayı tüm etkinliklerden çıkarmalıdır. Liderce yönetilen bir okulda işbirliği içinde öğrenim kök salmalıdır. Liderce yönetim, kalite okulun yönetiminde öğretmen ve anne-baba katılımına kadar uzanmalıdır. Okulda

sıcak bir ortam yaratılmalı tüm personel, eğitimciler, yöneticiler ve öğrenciler arasında iletişimin artması sağlanmalıdır ve başarılar ödüllendirilmelidir.

Kalite okulu, öğrenci, öğretmen ve anne – babalara, daha önce yaşadıklarından çok farklı bir eğitsel deneyim sunar. Okulun odak noktası, kaliteli çalışma ve kişisel sorumluluk, tüm öğrencilerin hedefi de, eğitimin, yaşamlarının kalitesini artırmanın en güçlü aracı olduğunu keşfetmek olacaktır. Herkes, okulda olup biten her şeye yönelik sorumluluk alacaktır (Glasser, 1999).

Bütün çocukların bir kavramı aynı yöntemlerle öğretilmesini varsaymak, bu çocukların aynı bedende elbise giyeceğini varsaymak kadar gerçeklikten uzaktır. Çoklu zeka kuramını anlayan ve benimseyen her öğretmen, düzenlediği öğrenme etkinliklerini değişik öğrenci ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak yapılandırır. Düşünen, sorulara çözüm getiren bireyler yetiştirmek ve ezberci eğitimden uzaklaşabilmek için eğitim sisteminin öğrenci merkezli olması kaçınılmazdır.

Unutulmamalıdır ki, öğretmen öğrencilerin sorularını ilgiyle ve içtenlikle dinlemesi onlarda özgüven yaratır bu özgüven başarılarının da arttırmaktadır. Sınıf içerisinde öğretmen öğrenciye başarıya fırsatı vermeli başarılarına karşılık olarak öğrenciye ödül vermeli pekiştirmelidir (Balcı, 2007: 152). Öğretmen okulda teknik uygulayıcı rolünden çok değişim uzmanı rolüne girebilmelidir.

Geleneksel ve elemeye dayalı ezberci eğitim, öğrencilerde başarısızlık duygusu, güvensizlik, aşağılık karmaşası gibi psikolojik sorunlar yaratmaktadır. İlgi ve yeteneklerin dikkate alınmaması öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine göre gelişmelerini engellemiştir.

Ayrıca, okulların etkili olmaları, yani önceden belirlenen amaçlarına ulaşabilmeleri büyük ölçüde okuldaki etkinliklerin, eğitim ve öğretim programının yürütülmesinden sorumlu olan müdürlerin etkili olmalarına da bağlıdır. Okullardaki en basit etkinlikler bile raslantıya bırakılmayacak ve özenle planlanacak kadar önemlidir. Bu durum eğitim yöneticilerine önemli sorumluluklar yüklemektedir. Etkili okulla ilgili yapılan çeşitli araştırmalar, okul yöneticisinin etkili okulun oluşturulmasından öncelikli sorumlu olduğunu göstermektedir (Ada ve Küçükali, 2009: 72).

Clark ve diğerlerinin (1980) nin 1700 araştırma, 50 örnek olay ve 38 gözlem ve mülakat incelemeleri, etkili okulun başarısının büyük oranda okul liderinin davranışına

bağlı olduğunu göstermiştir. Etkili okul liderlerinin amaçları gerçekleştirmede, performans ölçütleri koymakta, üretken bir iş çehresi yaratıp ihtiyaç duyulan desteği sağlamakta becerili olduğunu bulmuştur.

Araştırma, etkili okulda kritik derecede önemli olan iki şeyin ,okul yöneticisinin eğitime dönük tutumun ve okul programından beklentilerinin olduğunu ortaya koymuştur. Okul yöneticisinin kişisel ve mesleki özelliklerinin ise okul başarısında pekte etkili olmadığı tesbit edilmiştir. Russell ve diğerlerinin araştırmalarında etkili yöneticiye ilişkin buraya kadar verilen araştırma bulgularına paralel bullgular vermiştir.

Bu araştırmaların saptadığı ötekilerden farklı etkili yönetici davranışları şunlardır (Balcı, 1993:24-25):

1-Kaynak sağlama ve tahsisetme

2-Kordinasyon

3-Güçlük avcısı,yani sorunlar ortaya çıkmadan personelin onları kestirmesini sağlama

4-Okul çapında akademik başarının tanınması ve ölçümü

5-Düzenli bir okul çevresinin yaratılması

6-Veli katılımı ve desteğinin sağlanması.

Öğrenci başarısıyla yönetici davranışı arasında anlamlı ilişkiler olduğunu ortaya koyan araştırmalardan biride Gretchko ve Roger tarafından yapılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre öğrenci başarısı yükselen okulda okul yöneticisi,

- Düzenli biçimde zamanını sınıflarda harcamakta
- Program ve öğretim konularına çok ilgi göstermekte
- Personeliyle birlikte kendisini öğretimi geliştirmeye adanmakta
- Okulda disiplini etkin şekilde sürdürmekte
- Öğretmen performansını ve amaçlarını değerlendirici bir sistem geliştirebilmektedir.

Wellisch ve diğerleri tarafından 1976 da yapılan benzer bir araştırmada ise matematik puanı yükselen okullarda okul yöneticisinin birinci önceliği temel öğretim

materyallerini seçmeye verdiği ve bu konudaki kararlarda büyük sorumluluk aldığı bulundu. Etkili yöneticinin okulunda öğretmenler ,yöneticinin öğretim normlarını doğru algılamakta ve onunla görüş birliği içinde bulunmaktadırlar (Erden, 2005: 69).

Bu konudaki araştırmalar, öğrencinin öğrenmesine okul yöneticisinin doğrudan etkisinden çok dolaylı etkisi olduğunu göstermektedir. Uygun bir öğrenme ortamı ve okul iklimi sağlamak suretiyle okul yöneticisi, öğrencinin daha iyi öğrenmesine katkıda bulunmaktadır. Etkili okula kavuşabilmek için tüm okul personelinde bu konuda yetiştirilmesi lazım yani etkili bir okul ve yüksek bir eğitim kalitesi için bu doğrultuda bir okul kültürü oluşturulmalıdır (Balcı, 1993: 27).

Okul Kültürü, okuldaki yönetici,öğretmen ve öğrencilerin birlikte paylaştığı temel değerler beklentiler,tutumlar ve geleneklerin tümüdür. Başka bir deyişle okulun yazılı olmayan kurallar bütünüdür. Okulda öğretmen ve öğrenciler tarafından paylaşılan güçlü bir kültür varsa,öğrenciler okul kurallarını benimsemesi ve sınıfta olumlu davranışlar göstermeleri daha kolay olur. Kendini topluma kanıtlayamamış, ciddi disiplin sorunlarının yaşandığı okulda, öğrencinin yüksek doyum sağlaması mümkün değildir.

Olumsuz kimliğe sahip olan bir okulda,öğrenci okuduğu okulun ismini bile söylemek istemeyebilir. Okul kültürü adeta bir hava gibi okulun her yanını sarar. Temizliğin güçlü bir değer olarak benimsendiği bir okulda,öğrencinin sınıfını kirli bırakması mümkün değildir. Öğretmenin bunu hatırlatmasında gerek yoktur. Çünkü öğrenci temizliğin okul kültürü içinde yer alan temel bir değer olduğunu bilir. Okulun sahip olduğu iklim, sınıfın iklimini etkiler. Öğrenci öğrenim gördüğü okulun iklimini soluklar (Çelik, 2003: 33).

Okul yöneticisi ve öğretmenlerin görevi, öğrencilerin daha huzurlu ve rahat bir ortamda öğrenim görebilecekleri bir okul iklimi sağlamak olmalıdır. Etkili okul, okul liderince tüm öğrencilerin akademik başarılarının geliştirildiği,özellikle düşük başarı gösteren öğrenci grubuna özel bir ilginin gösterildiği ve öğrencilerin etnik ve sosyal öz geçmişlerinden bağımsız olarak birlikte ahenk içinde çalışıp oynadıkları olumlu bir sosyal iklimin bulunduğu okul olarak tanımlanabilir (Balcı, 2007: 136).

Öğrenen etkili okulda öğretmen ve öğrenciler sınıfta, her ünitenin sonunda,çalışmalarını birlikte nasıl yaptıklarını ve bir sonraki üniteye başarıyı arttırmak,toplu ve bireysel öğrenme süreçlerini optimize etmek için grup ve ferdi

çabaların nasıl daha iyi sonuç vereceğini düşünmek için zaman ayırırlar (Bostingl, 2000: 25).

Öğrenen bir okul oluşturmalıyız. Öğrenen okulun amacı; kendi kendine öğrenen ve kendi kendini yöneten bir yapı oluşturmaktır. Etkili okulda personel, okula yalnızca kendi rolleri ve pozisyonları açısından bakmaz. Okul her personelin bireysel sorumluluğu altındadır. Her birey yalnızca kendine düşeni yapma da değil, grubun işlevi konusunda da gerçek sorumluluk duygusuna sahiptir (Töremen, 2001: 119). Etkili bir eğitim için okuldaki programların öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına uygun olarak seçilmesinde oldukça önemlidir. Okulda öğrenci deneyimi ile program arasında nasıl bağlantı kurulabileceği üzerine düşünülmeli ve hazırlanan program bu endişe üzerine yapılandırılmalıdır.

Bilişsel, politik, sosyal ve kültürel programlar, bireyin kapasitesini geliştirerek sorumluluk kazandırmaya yönelik olmalıdır. Sınıf içinde soru sormak yerine birşeyleri söylediğimizde öğrencilerin sorumluluk, netice ve yorum becerilerini geliştirmeleri konusunda cesaretlerini kırarız. Çocukların davranışlarını kontrol etmeye çalıştığımızda onlara karşı saygısızca hareket etmiş oluruz. Saygı ve teşvik etmenin önemli bir bölümü kişinin kendi davranışını kontrol etme hakkına hürmet etmektir (Elmacıoğlu, 1998: 107-126).

Yapılan çeşitli araştırmalar da , tüm iyi okullarda, öğretmenlere derslerinin nasıl işleneceği ve planlanacağı konusunda görece olarak daha fazla özerklik verildiği ve bu özerkliğin onların okulda paylaşılan değerlere bağlanmalarını dahada kolaylaştırdığı görülmüştür. Genel manada iyi okulların iyi sınıflardan oluştuğunu ve iyi sınıflarda da öğrencilerin ders materyallerinin edilgin alıcısı değil eğitim sürecinin etkin katımcısı olduğunu söylemek yanlış olmasa gerek.

Geleneksel okul sistemindeki kalıplaşmış programlarla bilgilerin öğretmenler tarafından aktarılmasına dayalı bir yöntemle, katı bir hiyerarşi ve sadece okul ortamında gerçekleştirilen öğrenmelerle , bilgi toplumunun istediği insan tipini yetiştirmek mümkün görünmemektedir. 21. yüzyılla birlikte iş ve toplum hayatında gözlemlenen çeşitli değişimler eğitimin sadece okulda gerçekleşeceği gerçeğini ortadan kaldırmıştır. Nitekim Bütün ülkeler uygulanmakta olan eğitim sistemlerinin olumsuzluklarını ve eksik yönlerini ortadan kaldırmak ve yeni değişimlere uygun hale getirmek için

alternatif eğitim sistem modelleri üzerinde çalışmalar yapmaktadırlar (R.Küçükali ve Ş.ada, 2009: 174).

Gelişmiş ülkelerdeki uygulamalara baktığımızda, eğitim sisteminin bireyselleştiğini,okula bağımlılığın azaldığını ve okul dışı eğitimin öneminin arttığı bir sistemin yerleşmeye başladığı görülmektedir. Genel hatlarıyla konuyu incelediğimizde, eğitim öğretim programları hazırlanırken daha ziyade merkezden alınan ortak kararlar programlara konulduğunu okulun içinde bulunduğu çevresel faktörlerin dikkate alınmadığını görmekteyiz.

Okullarda yapıldığı düşünülen en büyük hatalar şu şekilde özetlenmektedir (R.Küçükali ve Ş.Ada, 2009: 29):

- Öğretimi ezbere dayandırmaktan, eleştirici düşüncenin geliştirilmemesi
- Yeterince gerekli üretici insan değil,tüketici insan yetiştirmek
- Öğrencilerin beden ve ruh sağlığı gelişimlerine önem vermemek
- Toplumun ve iş yaşamının gerekleri dikkate alınmamaktadır
- Okuma zevki yeterince verilememekte,öğretmenler çoğu zaman kendini yenileyememektedir.

2.1.1.4. Arkadaş Grubundan ve Okulun Sosyal Çevresinden Kaynaklanan Nedenler

Bir örgüt olarak okul ile çevresi arasında sürekli iletişim ve sağlıklı bir diyalog, sonuç alabilmek için yaşamsal bir önem arz etmektedir. Okul-çevre ilişkisinin temel amacı, okulun amacını gerçekleştireci bir yapıyı kurma ve işleyişi sağlamadır. Çevre ona uymak için değil, tanımak ve dikkate almak için tanınmalıdır.

Çevre tanındığı ölçüde okuldaki uygulamanın önündeki potansiyel engeller görülür ve gereken önlem alınır. Yine çevre tanındığı ölçüde çevresel olanaklar ve kaynaklar bilinir ve bu olanaklar ve kaynakların okulun amaçları doğrultusunda harekete geçirilmesi için gereken girişimler başlatılır. Okulun işlevi, sadece çevreyi tanımakla sınırlı değildir. Okul kendisini çevresine tanıtmakla da yükümlüdür. Okulun bu misyonunu okulun yöneticisi gerçekleştirir. Okul yöneticisi, çevreyi okul hakkında aydınlatarak, çevresel beklentileri önemli ölçüde kontrol altına alır. (Aydın, 2002: 73)

Başarı güdüsünün oluşmasında sosyal çevrenin rolü çok büyüktür. Çevreden ve eğitimden kaynaklanan hatalar başarı için gerekli olan öğrenme isteğini ortadan kaldırır. Bu noktada aileye büyük görevler düşmektedir. Öğretmenin aileyi yakından tanınması, çocuğu daha kolay tanınmasına ve anlamasına yardımcı olacaktır. Aile katılımının ve okul- aile işbirliğinin iki avantajı vardır (Kolay, 2006: 75):

- 1) Ailenin okula ve öğrenciye gösterdiği ilgi, motivasyonu artırır,
- 2) Okulun yapısını, değerlerini, beklentilerini ve standartlarını tanıyan aileler çocuklarını daha iyi yönlendirebilirler.

Ergenlik Döneminin her aşamasında farklı türden ilişkiler kendini göstermektedir.Örneğin, İlk ergenlikte (12–15 yaşlar) İlişkiler geniş ölçüde aynı cinsten kişilerledir. İleri ergenlikte (16–20 yaşlar) ilişkiler artan sayıda karşı cinsten ilişkileri içermeye başlar çocuklukta ve ilk ergenlikte kişi arkadaşlarını çoğu zaman yakın çevresinde yaşayan ve birbirini uzun zamandır tanıyan kişilerden seçerken daha sonraları Arkadaşlık daha fazla benzer ya da tamamlayıcı ilgilere ve kişiliklere dayanmaya başlar(Söylemez, 2004: 67).

Ergenlik döneminde bireyler bir gruba mensup olmanın çok önemli olduğunu düşünürler. Bu dönemde bir gruba ait olma ihtiyacı üst düzeydedir. Bir grubun üyesi olmak için bireyler birçok şeyi gözden çıkarmaya hazırdırlar. Grubun normlarına uymak neyi gerektiriyorsa bunlara uyarlar. Katıldıkları gruplar ve edindikleri arkadaşlar. Çocukların akademik başarısını olumlu ya da olumsuz yönde etkiler.

Arkadaş çevresinin ergenlerin başarı durumunu etkilediği çeşitli araştırmalarla da vurgulanmıştır. Bazı çalışmalar ödev yapmak, sınıfta çaba göstermek gibi ergenlerin günlük okul davranışları üzerinde en göze çarpan etkilerin aslında ana-babalar değil arkadaşlar olduğunu ileri sürmektedir. Aile uzun dönemli eğitim planlarında da güçlü etkiye sahiptir fakat ergenlerin günlük okul davranışları üzerinde arkadaş çevresinin etkisi daha fazladır (Steinberg, 2007: 455). Okul başarısı yüksek olan ve akademik başarıyı önemseyen arkadaşlara sahip olmak ergenlerin başarısını kolaylaştırırken, düşük notlar alan ve başarıyı önemsemeyen arkadaş çevresinde ergenin akademik başarısını olumsuz etkiler.

Coleman, ergenler arasında popülerliği akademik başarıya değil büyük ölçüde spora katılmaya ve yığının üyesi olmaya bağlı bulur. İleri ergenlikte ve ilk yetişkinlikte

bireyler kendilerini kendi kimlikleri içinde daha rahat ve benlik kavramları içinde daha güvende hissetmeye başladıkları için böyle gruplaşmaların önemi azalmaktadır (Durmuş, 2005: 37).

2.2. ERGENLİK DÖNEMİNİN OKUL BAŞARISINA ETKİSİ

Literatürde Ergenlik=Gençlik=Delikanlılık=Buluğ=Adolesan gibi kelimelerle adlandırılan ergenlik dönemi, çocuklukla olgunluk, yetişkinlik, erişkinlik arasında, bir dönemde yer alır. 12 yaştan 21 yaşına dek uzanan ve toplamda 8–10 yıl süren bu çağ, biyolojik ve ruhsal alanda önemli değişikliklerin belirdiği, hızlı bir büyüme ve olgunlaşma çağıdır. Bu çağda ilk gençlik yıllarında cinsel uyanışla birlikte yeni ruhsal özellikler ve davranışlar kendini gösterir.

Bu dönemdeki ergenlerin duyguları, hızlı iniş ve çıkışlar gösterir. İlgileri artmış, gel git şeklindeki hevesleri çoğalmıştır ve arayış içindedirler. Tam manasıyla, Bocalamalar, bunalımlar ve çelişkiler içindedirler. Etki altında kalma, duygusallık, özenti, telkin tesirinin etkili olduğu ve irade zayıflığı dikkat çeken durumlarından bazılarıdır. Gençlik çağı özgürlük demektir. “Özgür kız, özgür adam” nitelermeleri bu dönemde çokça yapılmaktadır (Şentürk, 2012: 32–36).

Ergenler bu dönemde en Plansız ve programsız günleri yaşarlar. Hayatını bir düzene koyamadığından hiçbir zaman doyuma ulaşamazlar ve hiçbir şeyden mutluluk duymazlar. Karşı cinse gerçek anlamda ilgi duymaktadırlar. Bu dönem, değişim ve toplumda yer edinme dönemidir. Genç bu dönemde aileden bağımsız, bireysel kararlar almaya başlar. Artık kendi doğruları vardır ve bunlar onun için önemlidir (Abalı, 2004: 14).

Ergenlerin, Duygularının egemenliğindeki bu süreçte davranış ve düşünceler oldukça değişken hale gelmektedir. Hayatında net bir hedef oluşmamış ve duygularının kaptanlığını yaptığı, denizde yelkensisiz bir tekne gibidirler İşte bu fırtınalı dönemde en çok gözlenen sorunda okul başarısızlığıdır.

Bu yıllarda temel yoğunluk ve ilgi sosyal yaşama kayınca genç geçici bir sürede olsa derslerinden uzaklaşmaktadır. Genel hatlarıyla Ergenlik Döneminde Yaşanan Duygusal ve Fizyolojik çalkantılar Okul başarısızlığının da en baş faktörü olmuştur. Bu dönemde Yaşanan duygusal problemler, Popüler Olma merakı, Motivasyon Eksikliği,

Hayallere dalmak, Aykırı davranma isteği (dikkat çekme) vb. bu başarısızlığın nedenlerindedir (Şentürk, 2012: 32-36). Bunun için okul seçimi ergenin yaşamında çok önemli bir yer tutar.

İlköğretimde okul seçerken daha çok öğretmen seçmek gerekirken, ergenlikte farklı nitelikleri değerlendirmek gerekir. Okul binasının büyüklüğü eğitim kalitesini etkilemez. Ama okulda ne öğretildiği ve nasıl öğretildiği çok bağlayıcıdır. Okul seçerken eğitim sistemi ve bu sistemin çocuğa uygunluğuna bakılması gerekir.

Çocukların başarılarının takdir edilip edilmediği, öğretmenlerin her çocuğa karşı tutumunun aynı olup olmadığı, okulun öğrencilerden beklentileri önemlidir. Bu beklentiler ve ona yönelik tutumlar ergeni yönlendirecektir. Ayrıca okulun disiplin anlayışı, çocuğu ezip ezmediği, çocuklar arası ilişkiyi sağlıklı hale getirmek ve sürdürmek için tutumları, ebeveynlerle ilişkileri nitelik belirlemeden değerlendirilmesi gereken ölçütlerdir(Semerci, 2007: 89-90).

Bu dönemde Okul başarısızlığı yaşayan gençler; Genellikle sınıfta derslerle ilgilenmez başka şeylerle ilgilenir, sıralara desenler çizer, Arkadaşlarını etkilemeye çalışır, Öğretmenleri otorite olarak görmez, sırasında sallanır, sınıf içi etkinliklere özellikle yazı çalışmalarına katılmaz, Genellikle muhalefet eder. Çocuk bu dönemde okulu daha çok sosyal bir ortam olarak algılar. Okul onun için Arkadaş edindiği, sosyal etkinliklerde bulunarak kendisini gösterdiği bir ortamdır (Ergin, Köse, 2008: 14).

“Ergenlerin çoğu bu dönemde sosyal ve duygusal destek sağlamak için akran grubuna yani arkadaş topluluğuna dayanırlar. Bu dönemde Arkadaş çevresi ergen için çok daha önemlidir. Genellikle arkadaşlarının değerlerine tamamen uyarlar. Arkadaş çevresi ders çalışmayan, okulda problem çıkaran kişilerden oluşuyorsa bu durumda ergende kendini gruba kabul ettirebilmek için benzer tutumlara sahip olacaktır.”(Ceylan, 2011: 45-47).

Okul başarısında önemli bir diğer etkenin de motivasyon olduğunu söyleyebiliriz. Çocuk/ergenin öğrenmeye, başarmaya olan hevesi okul başarısında önemli bir rol oynamaktadır. Heves başarıyı, başarı da daha yoğun bir hevesi tetiklemektedir. Okul başarısı yetersiz olan ergenlerde çoğu kez motivasyon eksikliği dikkati çekmektedir. Anne- babanın çalışma konusundaki uyarıları, ergenin geleceğine ilişkin kaygıları, hevesi olmayan ergenler üzerinde hiçbir etki yapmamaktadır.

Bu ergenler genellikle okulu arkadaş çevresi sağlayan bir ortam olarak görmekte adeta yapacak başka bir işleri olmadığı, vakit geçirebildikleri sosyal bir ortam olarak kullanmaktadırlar. Eğer ergenin ve okulun bulunduğu çevre düzenli ise, herkesin okula yönelik ilgisi olumluysa özendiricidir ve ergenin başarı durumunu olumlu etkiler(Semerci, 2007: 93). Başarı üzerindeki önemli bir diğer unsur da amaç oluşturmaktır.

Canat'a göre "Özellikle ergenlik döneminde bir hedef ve amaç belirleyememiş ergenler çalışmaya karşı isteksizlik gösterdiklerinden başarısız olmaktadır. Ergenlik döneminde bazen telafisi mümkün bir başarısızlık karşısında kolayca yılgınlığa uğrayıp "başarı" konusunda ümitsizliğe kapılmakta ve "nasıl olsa yapamayacağım" düşüncesi ile çalışmayı bırakabilmektedirler." (Canat, 2010: 35-40).Ergene zorla hedef yaratılması da bazı sıkıntılar yaratabilmektedir bunun için yetenekleri doğrultusunda okul ve öğretmenle işbirliği yaparak yönlendirmeler yapmak yarar sağlayabilir.

Ergenler bu dönemde bilmek için öğrenmekle yetinmezler, toplumsal açıdan yerlerini bulmak ve hareket etmek için öğrenirler. Mesleklerinde ya da yetişkinliğe yaklaşımlarında işe yaramayacak şeyleri reddetmeye hazırdırlar. Şu halde öğretmen artık bilgileri yükleyen bir kişi olmakla sınırlayamaz kendini, bilgilerin işlevini, anlamını göstermek zorundadır (Onur, 1987: 232–233).

Okul başarısı nadiren sadece zihinsel yeteneklerin sonucudur, başarısızlık nadiren gerçek bir yeteneksizliğe tekabül eder. Nitekim birçok araştırma da bunu göstermiştir. Birmingham'da Wall'ın yönettiği Remedial Education Center'de öğrenimlerinde başarısız olan deneklerin büyük çoğunluğunun normal hatta üstün zekâlı oldukları saptanmıştır.

Kötü randımanın nedeni, aile ya da okula bağlı çatışmalar, yani zihin dışı etkenlerdir. Mauco'nun UNESCO'ya verdiği bir raporda psikometrik testlere normal düzeyde yanıt veren 100 öğrenciden 35 inin ortaokuldan itibaren okul güçlüğü gösterdikleri belirtilmiştir. Bu demektir ki, öğrencilerin yarıya yakını 11–12 yaşından itibaren artık verilen öğretime uyum sağlayamamaktadır(Onur, 1987: 254–255).

Ergenlikte başarıya verilen önem yalnızca dönemin geçişsel doğasından kaynaklanmaz. Dönemdeki entelektüel değişikliklerde önemlidir. Bireyler ergenliğe kadar bilişsel olarak eğitsel ve mesleki seçimlerinin uzun dönemli sonuçlarını görme yetisine ve onlara sunulan iş fırsatlarını gerçekçi bir şekilde alma yetisine sahip

değildir(Steinberg, 2007: 445–446). Dolayısıyla ergenlik döneminde başarı ilintili konulara önem verilmesinde ikinci bir neden, daha karmaşık düşünce yapılarının oluşmasıyla ilgilidir. Örneğin hipotezlere dayalı düşünme yetisi, birey için başarı konusunda yeni ilgilerin ortaya çıkmasına neden olur, genç artık sistematik ve mantıklı düşünür. Daha somut olarak ifade etmek gerekirse “Mezun olduktan sonra bir süre çalışmalı mıyım yoksa mastır mı yapmalıyım?” şeklinde ifade edilebilir.

Genel manada Ergenlik Dönemiyle birlikte gençlerin birçoğu okul hayatında notlarda dalgalanma, akademik performansta düşüş, riskli davranış girişimleri (okul kırma, kopya çekme, sigara deneme, vb.), akran ilişkilerinde anlaşmazlıklar gibi kısa süreli problemler yaşarlar. Ebeveynler bu gibi farklı yaşantıları soğukkanlı ve kabul edilebilir karşılamalı ve yıkıcı eleştirilerde bulunarak ergenin kendine olan güven ve inancını zedelememelidirler. Nitekim araştırmalar, fiziksel ve ruhsal sağlığın okul performansı ile doğrudan ilişkili olduğunu göstermektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ERGENLİK DÖNEMİNDEKİ ÖĞRENCİLERİN AKADEMİK BAŞARISINDA OKULUN ROLÜNE İLİŞKİN ANALİZ

3.1. METODOLOJİ

3.1.1. Araştırmanın Konusu

Öğrenmeyi doğrudan etkileyen faktörlerden biri olan okul binalarının yapısı, modeli, sahip olduğu fiziksel ve sosyal olanaklar, okulun eğitim kalitesi, öğretmen tutumlarının ve Aile, Arkadaş vb. sosyal çevre unsurlarının ilköğretim ikinci kademedeki okuyan ve ergenlik döneminde bulunan öğrencilerin akademik başarısına etkisi bu araştırmanın konusunu oluşturmaktadır.

3.1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Batman merkezde yaşayan, farklı sosyo-ekonomik düzeye sahip üç okulda ilköğretim ikinci kademedeki okuyan ergenlerin akademik başarılarında okulun fiziksel, sosyal imkânları, eğitim kalitesi, disiplin anlayışı ve öğretmen tutumları gibi değişkenlerin etkisini tespit etmektir. Ayrıca, öğrencilerin içinde bulunduğu durumu çeşitli değişkenler açısından analiz ederek somutlaştırmak ve gerekli tedbirlerin alınması konusunda ışık tutması amaçlanmıştır.

3.1.3. Araştırmanın Önemi

1. Bu araştırmadan elde edilecek verilerle, Batman merkezde ilköğretim ikinci kademedeki okuyan ve ilk ergenlik döneminin fizyolojik ve psikolojik etkileri altında bulunan öğrencilerin başarılarında okulunun ne tür bir etki yaptığı belirlenerek yapılacak planlamalara ve alınacak tedbirlere kaynak olacağı umulmaktadır.

2. Ülkemiz ilköğretim okullarında toplam kalite çalışmalarının etkinliğini arttırmak için gerekli önlemlere dikkat çekmek.

3. Ülkemizdeki tüm ilköğretim okullarının da kalite, verimlilik ve öğrenci başarısı bakımından standardın sağlanmasına katkıda bulunmak.

4. Ayrıca bu araştırma, Batman ilinde benzer nitelikli bir araştırma olmadığından dolayı da Türk sosyoloji literatürüne ve İlin yerel yöneticilerine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

3.1.4. Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmamızın hipotezlerini aşağıdaki gibi ifade etmemiz mümkündür:

- 1.Ergenlik döneminde yaşanan değişimlerin akademik başarı üzerinde olumsuz etkisi vardır.
- 2.Ailenin sosyo-ekonomik durumu akademik başarıyı etkiler.
- 3.Ailenin eğitim seviyesi öğrencilerin okul başarısını etkiler.
- 4.Ailenin çocuğa karşı tutumu okul başarısını etkiler.
- 5.Okulun fiziksel ve sosyal olanakları akademik başarıyı etkiler.
- 6.Öğretmen tutumlarının öğrenci başarısına etkisi vardır.
- 7.Okulun eğitim kalitesi ve okul çevresi öğrenci başarısını etkiler.

3.1.5. Tanımlar

Araştırmanın odak noktası olan kavramları kısaca tanımlamak yararlı olacaktır.

Ergenlik Dönemi: Çocukluktan yetişkinliğe geçiş dönemi

Ergen: Ergenlik dönemini yaşayan birey

Aile: Eşler ve onlara bağımlı çocuklardan oluşan birim

Okul: Her türlü öğretim ve eğitimin düzenli, sistemli bir şekilde uzman kişiler olan öğretmenler tarafından belirlenen yöntemlerle istenilen hedefler doğrultusunda gerçekleştirdiği bir kurumdur.

Okul yaşantısı: Eğitimle ilgili okul, sınıf, ders, öğretmen, okul dışı, aile ve etkinlikleri de içine alan yaşamdır.(Eğitim bilimleri sözlüğü)

Akademik Başarı: Öğrencinin başarısı bulunduğu okul, sınıf ve derste saptanan amaçlara ulaşma yönünde göstermiş olduğu ilerlemeyi belirlemektedir (Doğan,1996:6)

3.1.6. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evreni, 2011–2012 eğitim öğretim yılında Batman merkezde bulunan üç okulda İlköğretim II. Kademedeki 6.7.8. Sınıflarda okuyan 12–15 yaş arası ergenlerden oluşmaktadır.

Örneklemi oluşturan bireyler, aşağıdaki ilköğretim okullarında belirlenmiştir:

1.İstanbul Menkul Kıymetler Borsası Ortaokulu

2.GAP Ortaokulu

3.KÜLTÜR Ortaokulu

Örneklemi oluşturan denekler 330'u Kız, 300'ü erkek olmak üzere toplam 630 öğrenciden oluşmaktadır.

3.1.7. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırma; zayıf, orta ve iyi düzeyde akademik başarı ve sosyal olanaklara sahip üç okuldaki öğrencilerin akademik ve sosyal başarılarında okulun, öğretmenin, idarecilerin, çevrenin etkilerini belirlemeye yönelik betimsel bir araştırmadır. Araştırma Tarama modelindedir.

Tarama modeli, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacıyla evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir.

3.1.8. Veri Toplama Aracı

Araştırmada, araştırmacı tarafından hazırlanan anket formu kullanılmıştır. Anket hazırlanmadan önce konu ile ilgili literatür çalışması yapılarak detaylı bilgiler edinilmiştir. Hazırlanan anket formu iki bölümden oluşmuştur. Birinci bölüm demografik sorulardan oluşurken ikinci bölüm Okul İklimini belirlemeye yönelik Likert Ölçekli sorulardan oluşmuştur.

Hazırlanan anket formu önce örneklem olmayan 30 kişiye uygulanmış ve anlaşılabilirliği tespit edilmiştir gerekli düzenlemeler de yapılarak ankete son şekli

verilmiştir. Deneklere uygulanan anketlerden elde edilen bilgiler kodlanarak bilgisayara yüklenmiştir. Elde edilen verilerin çözümlenmesinde SPSS (Statistical Package For Social Sciences) istatistik programı kullanılmıştır. Varyans analizi, Güvenirlilik Analizi ve Regresyon yöntemleri kullanılarak çözümlenmiştir. Veri toplama aracının geçerliliği ve güvenilirliği için Alpha güvenirlilik katsayısı hesaplanmış ve α 0.784 Sonucu elde edilmiştir. Bu değer ölçeğimizin oldukça geçerli ve güvenilir olduğunu göstermektedir.

3.2.BULGULAR VE YORUMLAR

3.2.1.Demografik Veriler ve Yorumlar

Tablo 1:Sınıf Dağılımı

SINIFLAR							
		OKULLAR			TOPLAM		
		İMKB	GAP	KÜLTÜR			
SINIF	6.SINIF	SAYI	70	70	70	210	
		% YÜZDE	33,30%	33,30%	33,30%	100,00%	
		% TOPLAM	11,10%	11,10%	11,10%	33,30%	
	7.SINIF	SAYI	70	70	70	210	
		% YÜZDE	33,30%	33,30%	33,30%	100,00%	
		% TOPLAM	11,10%	11,10%	11,10%	33,30%	
	8.SINIF	SAYI	70	70	70	210	
		% YÜZDE	33,30%	33,30%	33,30%	100,00%	
		% TOPLAM	11,10%	11,10%	11,10%	33,30%	
			SAYI	210	210	210	630
			% YÜZDE	33,30%	33,30%	33,30%	100,00%
			% TOPLAM	33,30%	33,30%	33,30%	100,00%

Sınıf dağılımı ile ilgili tablo 1'e baktığımızda İMKB ortaokulunda örneklem grubunu oluşturanların 70'i 6.sınıf,70'i 7.sınıf,70'i 8.sınıf; GAP ortaokulunda örneklem grubunu oluşturanların 70'i 6.sınıf,70'i 7.sınıf,70'i 8.sınıf; KÜLTÜR ortaokulunda örneklem grubunu oluşturanların 70'i 6.sınıf,70'i 7.sınıf,70'i 8.sınıf olmak üzere Üç Okulda toplam 630 öğrenciden oluşan bir örneklem grubu seçilmiştir.

Tablo 2: Cinsiyet Dağılımı

CİNSİYET DAĞILIMI					
			Cinsiyet		TOPLAM
			KIZ	ERKEK	
OKUL	İMKB	Sayı	125	85	210
		Yüzde	59,50%	40,50%	100,00%
	GAP	Sayı	101	109	210
		Yüzde	48,10%	51,90%	100,00%
	KÜLTÜR	Sayı	104	106	210
		Yüzde	49,50%	50,50%	100,00%
TOPLAM		Sayı	330	300	630
		Yüzde	52,40%	47,60%	100,00%

Cinsiyet dağılımı ile ilgili tabloya 2'ye baktığımızda İMKB ortaokulunda örneklem grubunu oluşturanların %59,5'i Kız,%40,5'i erkek olmak üzere toplam 210 kişi'dir. GAP ortaokulunda ise katılımcıların %48,1'i Kız,%51,9'u Erkek olmak üzere 210 kişidir. KÜLTÜR ortaokulunda ise %49,5'i Kız,%50,5'i Erkek olmak üzere toplam 210 öğrenci katılımcı olmuştur. Üç Okulda %52,4'ü Kız,%47,6'sı erkek olmak üzere toplam 630 öğrenciden oluşan bir örneklem grubu seçilmiştir.

Tablo 3: Kardeş Sayısı

KARDEŞ SAYISI										
			YOK	BİR	İKİ	ÜÇ	DÖRT	BEŞ	ALTI ÜSTÜ	TOPLAM
OKUL	İMKB	SAYI	5	0	6	5	15	39	140	210
		YÜZDE	2,40%	0,00%	2,90%	2,40%	7,10%	18,60%	66,70%	100,00%
	GAP	SAYI	6	5	7	23	35	44	90	210
		YÜZDE	2,90%	2,40%	3,30%	11,00%	16,70%	21,00%	42,90%	100,00%
	KÜLTÜR	SAYI	0	24	60	68	50	5	3	210
		YÜZDE	0,00%	11,40%	28,60%	32,40%	23,80%	2,40%	1,40%	100,00%
TOPLAM		SAYI	11	29	73	96	100	88	233	630
		YÜZDE	1,70%	4,60%	11,60%	15,20%	15,90%	14,00%	37,00%	100,00%

Tablo 3 incelendiğinde örneklem grubumuzdaki üç okuldaki kardeş sayıları ortaya çıkmaktadır. İMKB Ortaokulundaki öğrencilerden %2,4 hiç kardeşlerinin olmadığını,%2,9 iki kardeş olduklarını,%7,1 üç kardeş, %7,1 dört kardeş, %18,6 beşkardeş, %66,7 en az altı kardeşe sahip olduklarını belirtmişlerdir.

GAP ortaokulundaki öğrencilerin %2,9'u hiç kardeşlerinin olmadığını,%2,4'ü bir kardeşi ,%3,32'ü iki kardeşi,%11,0'ı üç kardeşi,%16,7'si dört kardeşi,%21,0'ı beşkardeşi,%42,9'u en az altı kardeşleri olduğunu belirtmişlerdir.

KÜLTÜR ortaokulundaki öğrencilerin %11,42'ü bir kardeşleri olduğunu,%28,6'sı iki kardeşi,%32,4'ü üç kardeşi,%23,8'i dört kardeşi,%2,4'ü beş kardeşi,%11,4'ü ise en az altı kardeş olduklarını ifade etmişlerdir. Genel toplama bakıldığında 630 öğrencinin %50'sinin en az beşkardeşe sahip olduğunu görmekteyiz buda sosyo- kültürel çevre hakkında bize önemli ipuçları vermektedir. Bu bölgede egemen olan kültürel yapı dolayısıyla çocuk sayısının fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 4: Annenin Eğitim Durumu

ANNENİN EĞİTİM DURUMU								Lisans üstü	TOPLAM
		Okuryazar olmayan	Okur yazar	İlköğretim	Lise	Üniversite			
OKUL	İMKB	SAYI	157	19	34	0	0	0	210
		YÜZDE	74,80%	9,00%	16,20%	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%
	GAP	SAYI	83	31	83	8	5	0	210
		YÜZDE	39,50%	14,80%	39,50%	3,80%	2,40%	0,00%	100,00%
	KÜLTÜR	SAYI	9	14	99	75	13	0	210
		YÜZDE	4,30%	6,70%	47,10%	35,70%	6,20%	0,00%	100,00%
TOPLAM		SAYI	249	64	216	83	18	0	630
		YÜZDE	39,50%	10,20%	34,30%	13,20%	2,90%	0,00%	100,00%

Tablo 3 incelendiğinde örneklem Grubunu oluşturan üç okuldaki öğrencilerin annelerinin eğitim durumları hakkında bilgi vermektedir. İMKB ortaokulunda ki öğrencilerin %74,8'i annelerinin okur-yazar olmadığını,%9,0'ı Okuryazar olduğunu,%16,2'si ilköğretim mezunu olduğunu ifade etmişlerdir. GAP ortaokulundaki öğrencilerin %39,5'i okur-yazar olmadığını,%14,8Okur-yazar olduğunu,%39,5'i İlköğretim mezunu olduğunu,%3,8'ü Lise,%2,4'ü Üniversite mezunu olduklarını ifade etmişler. KÜLTÜR Ortaokulundaki öğrencilerin %4,3'ü annelerinin okur-yazar olmadıklarını,%6,7'si oku-yazar olduklarını,%47,1'i ilköğretim mezunu,%35,7'si Lise,%6,2'si Üniversite mezunu olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 5: Babanın Eğitim Durumu

		BABANIN EĞİTİM DURUMU						Toplam	
		Okuryazar olmayan	Okuryazar	İlköğretim	Lise	Üniversite	Lisansüstü		
OKUL	İMKB	SAYI	67	38	90	10	5	0	210
		YÜZDE	31,90%	18,10%	42,90%	4,80%	2,40%	0,00%	100,00%
	GAP	SAYI	20	25	86	54	24	1	210
		YÜZDE	9,50%	11,90%	41,00%	25,70%	11,40%	0,50%	100,00%
	KÜLTÜR	SAYI	4	3	39	88	65	11	210
		YÜZDE	1,90%	1,40%	18,60%	41,90%	31,00%	5,20%	100,00%
TOPLAM		SAYI	91	66	215	152	94	12	630
		YÜZDE	14,40%	10,50%	34,10%	24,10%	14,90%	1,90%	100,00%

Tablo 5 incelendiğinde Örneklem grubunu oluşturan üç okuldaki öğrencilerin Babalarının eğitim durumları hakkında bilgi vermektedir. İMKB ortaokulundaki öğrencileri babalarının %31,9'u Okuryazar değil,%18,1'i Okur yaza,%42,9'u İlköğretim mezunu,%4,8'Lise,%2,4'ü Üniversite mezunu olduğu belirtmişlerdir. GAP Ortaokulundaki öğrenciler ise babalarının %9,5'i Okuryazar olmadığını,%11,9'u Okuryazar olduğunu,%41,0'ı İlköğretim mezunu olduğunu,%25,7'si Lise ,%11,4'ü Üniversite,%0,5'i Lisansüstü mezunu olduğunu belirtmişlerdir. KÜLTÜR Ortaokulu öğrencilerinin %1,9'u babalarının Okuryazar olmadığını,%1,4'ü Okuryazar,%18,6'sı İlköğretim ,%41,9'u Lise ,%31,0'ı Üniversite,%5,2'si Lisansüstü mezunu olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 4 ve Tablo 5'den tespit edildiği gibi Anne ve Babaların eğitim durumlarının üç okula göre farklılaştığı görülmektedir. Bu durum Okulların bulunduğu sosyal çevre hakkında da önemli ipuçları vermektedir. GAP ve KÜLTÜR ortaokullarının bulunduğu semt sosyo-ekonomik seviyesi daha iyi durumda olan ve eğitim seviyesi daha yüksek hatta büyük çoğunluğu memur ailelerden oluşmaktadır.

Tablo 6: .Annenin İş Durumu

			ANNENİN İŞ DURUMU						Toplam
			Çalışmıyor	İşçi	Devlet memuru	Ticarette Uğraşılıyor	Çiftçi	Diğer	
OKUL	İMKB	SAYI	199	6	0	1	1	3	210
		YÜZDE	94,80%	2,90%	0,00%	0,50%	0,50%	1,40%	100,00%
	GAP	SAYI	199	4	1	0	3	3	210
		YÜZDE	94,80%	1,90%	0,50%	0,00%	1,40%	1,40%	100,00%
	KÜLTÜR	SAYI	173	10	26	1	0	0	210
		YÜZDE	82,40%	4,80%	12,40%	0,50%	0,00%	0,00%	100,00%
TOPLAM		SAYI	571	20	27	2	4	6	630
		YÜZDE	90,60%	3,20%	4,30%	0,30%	0,60%	1,00%	100,00%

Tablo 6 incelendiğinde Örneklem grubunu oluşturan üç okuldaki öğrencilerin Annelerinin İş durumları hakkında bilgi vermektedir. İMKB ortaokulundaki öğrencilerden %94,8'i annelerinin çalışmadığını,%2,9'u İşçi olduğunu,%0,5'i Ticaretle uğraştığını,%0,5'iÇiftçi olduğunu belirtirken %1,4'ü Diğer seçeneği işaretlemişlerdir. GAP Ortaokulundaki öğrencilerin%94,8'i Annelerinin Çalışmadığını,%1,9'u İşçi olduğunu,%0,5'i Devlet memuru ,%1,4'üÇiftçi,%1,4'ü diğer olarak belirtmişlerdir. KÜLTÜR Ortaokulundaki öğrencilerin %82,4'ü annelerinin çalışmadığını,%4,8'i İşçi,%12,4'ü Devlet memuru,%0,5 Ticaretle uğraştığını belirtmişlerdir.

Anneleri vefat eden ya da anneleriyle herhangi bir sebeple ayrı olan öğrencilerin Diğer seçeneğini işaretledikleri gözlemlenmiştir.

Tablo 7: Babanın İş Durumu

			BABA İŞ DURUMU						Toplam
			Çalışmıyor	İşçi	Devlet memuru	Ticarette uğraşılıyor	Çiftçi	Diğer	
OKUL	İMKB	SAYI	69	92	3	13	3	30	210
		YÜZDE	32,90%	43,80%	1,40%	6,20%	1,40%	14,30%	100,00%
	GAP	SAYI	20	71	43	29	9	38	210
		YÜZDE	9,50%	33,80%	20,50%	13,80%	4,30%	18,10%	100,00%
	KÜLTÜR	SAYI	3	65	79	38	5	20	210
		YÜZDE	1,40%	31,00%	37,60%	18,10%	2,40%	9,50%	100,00%
TOPLAM		SAYI	92	228	125	80	17	88	630
		YÜZDE	14,60%	36,20%	19,80%	12,70%	2,70%	14,00%	100,00%

Tablo 7 incelendiğinde Örneklem grubunu oluşturan üç okuldaki öğrencilerin Babalarının İş durumları hakkında bilgi vermektedir. İMKB Ortaokulundaki öğrencilerin %32,9’ü babalarını çalışmadığını,%43,8’i İşçi olduğunu,%1,4’ü Devlet Memuru,%6,2’si Ticaretle uğraştığını,%1,4’üÇiftçi,%14,3’ü Diğer olarak belirtmişlerdir. GAP Ortaokulunda ki öğrencilerden %9,5’i babalarının Çalışmadığını,%33,8’i İşçi,%20,5’i Devlet Memuru,%13,8’i Ticaretle uğraştığını,%4,3’ü Çiftçi,%18,1’i Diğer olarak ifade etmişlerdir. KÜLTÜR Ortaokulundaki öğrencilerin %1,4’ü babalarının Çalışmadığını,%31,0’i İşçi,%37,6’sı Devlet memuru,%18,1’i Ticaretle uğraşılıyor,%2,4’üÇiftçi,%9,5’i Diğer olarak ifade etmişlerdir. Tablo 6 da ifade edildiği gibi Babası hayatta olmayan ve baba ile görüşmeyen çocukların Diğer seçeneğini işaretledikleri gözlemlenmiştir.

Tablo 8: Ailenin Ortalama Geliri

			AİLENİN ORTALAMA GELİRİ					TOPLAM
			0-500TL	500-1000TL	1000-1500TL	1500-2500	2500 +	
OKUL	İMKB	SAYI	135	49	18	5	3	210
		YÜZDE	64,30%	23,30%	8,60%	2,40%	1,40%	100,00%
	GAP	SAYI	35	59	65	31	19	209
		YÜZDE	16,70%	28,20%	31,10%	14,80%	9,10%	100,00%
	KÜLTÜR	SAYI	1	18	39	104	48	210
		YÜZDE	0,50%	8,60%	18,60%	49,50%	22,90%	100,00%
TOPLAM		SAYI	171	126	122	140	70	629
		YÜZDE	27,20%	20,00%	19,40%	22,30%	11,10%	100,00%

Tablo 8 incelendiğinde Örneklem grubunu oluşturan üç okuldaki öğrencilerin Ailelerinin gelir durumları hakkında bilgi vermektedir. İMKB Ortaokulunda ki öğrencilerin %64,3’ü 0-500 TL aylık gelirleri olduğunu,%23,3’ü 500-1000 TL,%8,6’sı 1000-1500 TL,%2,4’ü 1500-2500tl,%1,4’ü 2500 ve üstü gelire sahip olduklarını ifade etmişlerdir. GAP Ortaokulu öğrencilerinin %16,7’si 0-500tl,%28,22si 500-1000tl,%31,1’i 1000–1500 TL,%14,8’i1500-2500tl,%9,1’i 2500tl ve üzeri aylık gelire sahip olduklarını ifade etmişlerdir. KÜLTÜR Ortaokulundaki öğrencilerin %0,5’i 0-500tl,%8,6’sı 500–1000 TL,%18,6’sı 1000–1500 TL,%49,5’i1500–2500 TL,%22,9’u ise 2500tl ve üstü aylık gelire sahip olduklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 9: İkamet edilen Yer

			İKAMET YERİ				TOPLAM
			Yurt	Aile	Akraba	Diğer	
OKUL	İMKB	SAYI	1	201	1	7	210
		YÜZDE	0,50%	95,70%	0,50%	3,30%	100,00%
	GAP	SAYI	11	192	4	3	210
		YÜZDE	5,20%	91,40%	1,90%	1,40%	100,00%
	KÜLTÜR	SAYI	3	207	0	0	210
		YÜZDE	1,40%	98,60%	0,00%	0,00%	100,00%
TOPLAM		SAYI	15	600	5	10	630
		YÜZDE	2,40%	95,20%	0,80%	1,60%	100,00%

Tablo 9 incelendiğinde Örneklem grubunu oluşturan üç okuldaki öğrencilerin İkamet ettikleri yerler hakkında bilgi vermektedir. İMKB ortaokulundaki öğrencilerin %0,5'i Yurttan,%95,7'si Ailesi ile%0,5'i Akrabasının yanında ikamet ettiklerini ifade etmiş,%3,3'ü ise Diğer seçeneğini işaretlemişlerdir. GAP Ortaokulu öğrencilerinin %5,2'si Yurttan,%91,4'ü Ailesi ile%1,9'u Akraba yanında ikamet ettiklerini ifade ederken %1,4'ü Diğer seçeneğini işaretlemişlerdir. KÜLTÜR Ortaokulu öğrencilerinin %1,4'ü Yurttan,%98,6'sı Ailesi ile ikamet ettiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 10: Kendilerine Ait bir odanın varlığı

			ODA		TOPLAM
			Var	Yok	
OKUL	İMKB	SAYI	29	181	210
		YÜZDE	13,80%	86,20%	100,00%
	GAP	SAYI	115	95	210
		YÜZDE	54,80%	45,20%	100,00%
	KÜLTÜR	SAYI	162	48	210
		YÜZDE	77,10%	22,90%	100,00%
TOPLAM		SAYI	306	324	630
		YÜZDE	48,60%	51,40%	100,00%

Tablo 10 incelendiğinde Örneklem grubunu oluşturan üç okuldaki öğrencilerin Kendilerine ait bir odalarının olup olmadığı hakkında bilgi vermektedir. İMKB Ortaokulundaki öğrencilerin %13,8'i var olduğunu ,%86,2'si yok olduğunu ifade etmişlerdir. GAP Ortaokulundaki öğrencilerin%54,8'i var,%45,2'si yok olarak ifade etmişlerdir. KÜLTÜR Ortaokulundaki öğrencilerin ise %77,1'i var,%22,9'u yok olarak

ifade etmişlerdir. Nitekim Okulların bulunduğu farklı sosyo-ekonomik çevrede bu verileri doğrular niteliktedir.

Tablo 11: Okuldaki Eğitimin Yeterliliği

			EĞİTİMİN YETERLİLİĞİ		Toplam
			Yeterli	Yetersiz	
OKUL	İMKB	SAYI	85	125	210
		YÜZDE	40,50%	59,50%	100,00%
	GAP	SAYI	136	74	210
		YÜZDE	64,80%	35,20%	100,00%
	KÜLTÜR	SAYI	137	73	210
		YÜZDE	65,30%	34,80%	100,00%
TOPLAM		SAYI	358	272	630
		YÜZDE	56,50%	42,90%	100,00%

Tablo 11 incelendiğinde Örneklem grubunu oluşturan üç okuldaki öğrencilerin Okuldaki Eğitimi yeterli bulup bulmadığı hakkında bilgi vermektedir. İMKB Ortaokulundaki öğrencilerin %40,5'i verilen eğitimi yeterli bulduklarını ifade ederken,%59,5'i yetersiz olarak ifade etmişlerdir. GAP ortaokulundaki öğrencilerin%64,8'i yeterli,%35,2'si yetersiz olarak ifade ederken KÜLTÜR Ortaokulundaki öğrencilerin ise %65,3'ü yeterli,%34,8'i yetersiz olarak nitelendirmişlerdir.

Tablo 12: Dershaneye gitme ve Özel ders alma Durumları

			DERSHANE VE ÖZEL DERS DURUMLARI					Toplam
			Özel ders	Dershane	Özel ders +Dershane	Takviye almıyorum	Ailem	
OKUL	İMKB	SAYI	5	25	0	131	49	210
		YÜZDE	2,40%	11,90%	0,00%	62,40%	23,30%	100,00%
	GAP	SAYI	16	68	6	71	49	210
		YÜZDE	7,60%	32,40%	2,90%	33,80%	23,30%	100,00%
	KÜLTÜR	SAYI	19	90	4	48	49	210
		YÜZDE	9,00%	42,90%	1,90%	22,90%	23,30%	100,00%
TOPLAM		SAYI	40	183	10	250	147	630
		YÜZDE	6,30%	29,00%	1,60%	39,70%	23,30%	100,00%

Tablo 12 incelendiğinde Örneklem grubunu oluşturan üç okuldaki öğrencilerin dershane ye gitme ve özel ders alma durumları hakkında bilgi vermektedir. İMKB Ortaokulundaki öğrencilerin %2,4'ü özel ders aldıklarını,%11,9'u dershaneye gittiğini,%62,4'takviye eğitim almadığını,%23,3'ü Aile fertlerinin yardım ettiğini ifade etmiştir.

GAP Ortaokulundaki öğrencilerin %7,6'sı özel ders aldığını,%32,4'ü dershaneye gittiğini,%2,9'u özel ders alıp, dershaneye de gittiğini,%33,8'i takviye bir eğitim almadığını,%23,3'ü Aile fertlerinden yardım aldıklarını belirtmişlerdir.

KÜLTÜR Ortaokulu öğrencilerinin ise %9,0'ı özel ders aldıklarını,%42,9'u dershaneye gittiklerini,%1,9'u özel ders alıp dershaneye de gittiklerini,%22,9'u takviye eğitim almadıklarını,%23,3'ü Aile fertlerinin yardım ettiğini belirtmişlerdir. İMKB ortaokulunda dershaneye gitme ve özel ders alma durumu diğer iki okuldan düşük seviyededir bunda ailelerin gelir seviyelerinin düşük ve çocuk sayılarının daha fazla olmasının etkili olduğu gözlemlenmiştir.

Tablo 13: Sınıf mevcudu

			SINIF MEVCUDU				TOPLAM
			20-25	25-35	35-45	45 +	
OKUL	İMKB	SAYI	0	0	0	210	210
		YÜZDE	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	100,00%
	GAP	SAYI	0	210	0	0	210
		YÜZDE	0,00%	100,00%	0,00%	0,00%	100,00%
	KÜLTÜR	SAYI	0	0	0	210	210
		YÜZDE	0,00%	0,00%	0,00%	100,00%	100,00%
TOPLAM		SAYI	0	210	0	420	630
		YÜZDE	0,00%	44,60%	0,00%	55,40%	100,00%

Tablo 13 incelendiğinde Örneklem grubunu oluşturan üç okuldaki öğrencilerin sınıf mevcutları hakkında bilgi vermektedir. İMKB Ortaokulundaki sınıf mevcutları 45 ve üstü, GAP ortaokulu 25–35 arası, KÜLTÜR ortaokulundaki sınıf mevcutları ise 45 ve üstü olarak tespit edilmiştir.

Tablo 14: Okulların İmkânları Hakkındaki Kanaatler

			OKULUN İMKÂNLARI			
			Zayıf	Orta	İyi	Toplam
OKUL	İMKB	SAYI	103	89	18	210
		YÜZDE	49,10%	42,40%	8,60%	100,00%
	GAP	SAYI	36	141	33	210
		YÜZDE	17,10%	67,20%	15,70%	100,00%
	KÜLTÜR	SAYI	18	155	37	210
		YÜZDE	8,60%	73,80%	17,60%	100,00%
TOPLAM	SAYI	157	385	88	630	
	YÜZDE	25,30%	61,50%	14,00%	100,00%	

Tablo 14 incelendiğinde Örneklem grubunu oluşturan üç okuldaki öğrencilerin Okullarının imkânları yönündeki kanaatleri hakkında bilgi vermektedir. İMKB Ortaokulundaki öğrencilerin %49,1'i okullarının imkânının zayıf,%42,4'ü Orta,%8,6'sı İyi olduğunu belirtmişlerdir. GAP Ortaokulundaki öğrencilerin %17,1'i Zayıf,%67,2'si Orta,%15,7'si İyi olarak ifade ederken, KÜLTÜR Ortaokulundaki öğrencilerin %8,6'sı okul imkânlarının Zayıf,%73,8'i Orta,%17,6'sı İyi olarak belirtmişlerdir. İMKB ortaokulunun sahip olduğu çevre koşulları sebebiyle okulun imkânları diğer iki okula göre kısıtlı olduğu gözlemlenmiştir. Nitekim öğrencilerin tespitleri de bu yöndedir.

Tablo 15: Okullarını Tercih Etme Nedenleri

			OKULUNU TERCİH NEDENİ						Toplam
			Arkadaşlarım için	Başarılı olduğu	Ailem istediği için	Eve yakın olduğu için	Sınavla geldiğim için	Diğer	
OKUL	İMKB	SAYI	16	2	49	135	4	4	210
		YÜZDE	7,60%	1,00%	23,30%	64,30%	1,90%	1,90%	100,00%
	GAP	SAYI	10	3	50	134	0	13	210
		YÜZDE	4,80%	1,40%	23,80%	63,80%	0%	6,20%	100,00%
	KÜLTÜR	SAYI	8	70	46	82	0	4	210
		YÜZDE	3,80%	33,30%	21,90%	39,10%	0%	1,90%	100,00%
TOPLAM	SAYI	34	75	145	351	4	21	630	
	YÜZDE	5,40%	11,90%	23,00%	56,40%	0,00%	3,30%	100,00%	

Tablo 15 incelendiğinde Örneklem grubunu oluşturan üç okuldaki öğrencilerin Okul tercihleri hakkında bilgi vermektedir. İMKB Ortaokulundaki öğrencilerin %7,6'sı Arkadaşları bu okulda olduğu için,%1,0'ı Bu okul diğerlerinden daha başarılı olduğu için,%23,3'ü Ailesi istediği için,%64,3'ü Evine yakın olduğu için,%1,9'u Sınav kazanarak geldiğini,%1,9'u Diğer seçeneği olarak ifade etmişlerdir. GAP ortaokulundaki öğrencilerin %4,8'i Arkadaşları bu okulda olduğu için,%1,4'ü Bu okul diğerlerinden daha başarılı olduğu için,%23,8'i Ailesi istediği için,%63,8'i Evine yakın olduğu için,%6,2'si Diğer seçeneği olarak ifade etmişlerdir. KÜLTÜR ortaokulundaki öğrencilerin %3,8'i Arkadaşları bu okulda olduğu için,%33,3'ü Bu okul diğerlerinden daha başarılı olduğu için,%21,9'u Ailesi istediği için,%39,1'i Evine yakın olduğu için,%1,9'u Diğer seçeneği olarak belirtmişlerdir.

Tablo 16: Okul Türü Tercihleri

			OKUL TÜRÜ TERCİHİ						
			Fikrim yok	Genel lise	Anadolu Lisesi	Fen Lisesi	Meslek Lisesi	Diğer	Toplam
OKUL	İMKB	SAYI	81	4	56	25	44	0	210
		YÜZDE	38,60%	1,90%	26,70%	11,90%	21,00%	0,00%	100,00%
	GAP	SAYI	50	6	42	65	46	1	210
		YÜZDE	23,80%	2,90%	20,00%	31,00%	21,90%	0,50%	100,00%
	KÜLTÜR	SAYI	22	3	80	65	39	1	210
		YÜZDE	10,50%	1,40%	38,10%	31,00%	18,60%	0,50%	100,00%
TOPLAM		SAYI	153	13	178	156	128	2	630
		YÜZDE	24,30%	2,10%	28,30%	24,80%	20,30%	0,30%	100,00%

Tablo 16 incelendiğinde Örneklem grubunu oluşturan üç okuldaki öğrencilerin Okul türü Tercihleri hakkında bilgi vermektedir. İMKB Ortaokulundaki öğrencilerin %38,6'sı Fikirlerinin olmadığını,%1,9'u Genel Liseyi,%26,7'si Anadolu Lisesini,%11,9'u Fen Lisesini,%21,0'ı Meslek Lisesini tercih edeceklerini belirtmişlerdir. GAP Ortaokulundaki öğrencilerin %23,8'i Fikirlerinin olmadığını,%2,9'u Genel Liseyi,%20,0'ı Anadolu Lisesini,%31,0'ı Fen Lisesini,%21,9'ı Meslek Lisesini ,%0,5'i ise Diğer seçeneğini tercih edeceklerini belirtmişlerdir. KÜLTÜR Ortaokulundaki öğrencilerin %10,5'i Fikirlerinin olmadığını,%1,4'ü Genel Liseyi,%38,1'i Anadolu Lisesini,%31,0'ı Fen

Lisesini,%18,6'sı Meslek Lisesini ,%0,5'i ise Diğer seçeneğini tercih edeceklerini belirtmişlerdir.

Tablo 17: Üniversiteyi Kazanmak Yönündeki Kanaatleri

			ÜNİVERSİTEYİ KAZANMAKTAKİ KANAATLERİ			
			Evet	Hayır	Fikrim Yok	Toplam
OKUL	İMKB	SAYI	107	14	89	210
		YÜZDE	51,00%	6,70%	42,40%	100,00%
	GAP	SAYI	152	7	51	210
		YÜZDE	72,40%	3,30%	24,30%	100,00%
	KÜLTÜR	SAYI	164	3	43	210
		YÜZDE	78,10%	1,40%	20,50%	100,00%
TOPLAM	SAYI	423	24	183	630	
	YÜZDE	67,20%	3,80%	29,00%	100,00%	

Tablo 17 incelendiğinde Örneklem grubunu oluşturan üç okuldaki öğrencilerin Üniversiteyi kazanacakları yönündeki kanaatleri hakkında bilgi vermektedir. İMKB Ortaokulundaki öğrencilerin %51,0'ı Kazanabileceklerini düşünürken,%6,7'si Hayır cevabını vermiş,%42,4'ü ise bir fikirlerinin olmadığını belirtmişlerdir. GAP Ortaokulundaki öğrencilerin %72,4'ü Evet ,%3,3'ü Hayır cevabını vermiş,%24,3'ü ise bir fikirlerinin olmadığını belirtmişlerdir. KÜLTÜR Ortaokulundaki öğrencilerin ise %78,1'ü Evet ,%1,4'ü Hayır cevabını vermiş,%20,5'i ise bir fikirlerinin olmadığını belirtmişlerdir.

Tablo 18: Fiziksel Özelliklerini Değerlendirmeleri

			FİZİKSEL ÖZELLİKLERİNİ DEĞERLENDİRMELERİ				
			Beğeniyorum	Beğenmiyorum	Kısmen	Düşünmedim	Toplam
OKUL	İMKB	SAYI	114	22	23	51	210
		YÜZDE	54,30%	10,50%	11,00%	24,30%	100,00%
	GAP	SAYI	104	17	32	57	210
		YÜZDE	49,50%	8,10%	15,20%	27,10%	100,00%
	KÜLTÜR	SAYI	112	11	29	58	210
		YÜZDE	53,30%	5,20%	13,80%	27,60%	100,00%
TOPLAM	SAYI	330	50	84	166	630	
	YÜZDE	52,40%	7,90%	13,30%	26,30%	100,00%	

Tablo 18 incelendiğinde Örneklem grubunu oluşturan üç okuldaki öğrencilerin Fiziksel Yönlerini Değerlendirmeleri yönündeki kanaatleri hakkında bilgi vermektedir. İMKB Ortaokulundaki öğrencilerin% 54,3'ü Kendini beğendiğini, %10,5'i beğenmediğini %,11,0'ı Kısmen beğendiğini, %24,3'ü Hiç düşünmediğini belirtmişlerdir. GAP Ortaokulundaki öğrencilerin %49,5'i Kendini beğendiğini, %8,1'i beğenmediğini, %15,2'si Kısmen beğendiğini, %27,1'i Hiç düşünmediğini belirtmişlerdir. KÜLTÜR Ortaokulundaki öğrencilerin %53,3'ü Kendini beğendiğini, %5,2'si beğenmediğini, %13,8'i Kısmen beğendiğini,%27,6'sı ise Hiç düşünmediğini belirtmişlerdir.

Tablo 19: Arkadaş Seçimi

			ARKADAŞ SEÇİMİ					Toplam
			Başarısına	Terbiyesine	Sınıfta sevilmesine	Ailesine	Diğer	
OKUL	İMKB	SAYI	35	158	7	7	3	210
		YÜZDE	16,70%	75,20%	3,30%	3,30%	1,40%	100,00%
	GAP	SAYI	21	170	8	3	8	210
		YÜZDE	10,00%	81,00%	3,80%	1,40%	3,80%	100,00%
	KÜLTÜR	SAYI	44	154	7	1	4	210
		YÜZDE	21,00%	73,30%	3,30%	0,50%	1,90%	100,00%
TOPLAM		SAYI	100	482	22	11	15	630
		YÜZDE	15,90%	76,50%	3,50%	1,70%	2,40%	100,00%

Tablo 19 incelendiğinde Örneklem grubunu oluşturan üç okuldaki öğrencilerinin Arkadaş seçiminde nelere önem verdiklerini değerlendirmeye yönelik bilgi vermektedir. İMKB Ortaokulundaki öğrencilerin%16,7'si Başarısına,%75,2'si Terbiyesine ve yardımseverliğine,%3,3'ü Sınıftakiler tarafından sevilmesine,%3,3'ü Ailesine,%1,4'ü Diğer unsurlara göre şeklinde belirtmişlerdir. GAP Ortaokulundaki öğrencilerin%10,0'u Başarısına,%81,0'ı Terbiyesine ve yardımseverliğine,%3,8'i Sınıftakiler tarafından sevilmesine,%1,4'ü Ailesine,%3,8'i Diğer unsurlara göre şeklinde belirtmişlerdir. KÜLTÜR Ortaokulundaki öğrencilerin%21,0'ı Başarısına,%73,3'ü Terbiyesine ve yardımseverliğine,%3,3'ü Sınıftakiler tarafından sevilmesine,%0,5'i Ailesine,%1,9'u Diğer unsurlara dikkat ederim şeklinde belirtmişlerdir.

Tablo 20: Karşı Cinsten Özel Bir Arkadaşın Varlığı

			ÖZEL BİR ARKADAŞLIĞI		
			Evet	Hayır	Toplam
OKUL	İMKB	SAYI	44	166	210
		YÜZDE	21,00%	79,10%	100,00%
	GAP	SAYI	47	163	210
		YÜZDE	22,40%	77,60%	100,00%
	KÜLTÜR	SAYI	49	161	210
		YÜZDE	23,30%	76,70%	100,00%
TOPLAM		SAYI	140	490	630
		YÜZDE	22,20%	77,80%	100,00%

Tablo 20 incelendiğinde Örneklem grubunu oluşturan üç okuldaki öğrencilerin Karşı Cinsten Özel bir Arkadaşının varlığını Değerlendirmeye yönelik bilgi vermektedir. İMKB Ortaokulundaki öğrencilerin%21,0'ı Karşı cinsten özel bir arkadaşları olduğunu,%79,1'i Karşı cinsten özel bir arkadaşlarının olmadığını belirtmişlerdir. GAP Ortaokulundaki öğrencilerin%22,4'ü Karşı cinsten özel bir arkadaşları olduğunu,%77,6'sı Karşı cinsten özel bir arkadaşlarının olmadığını belirtmişlerdir. KÜLTÜR Ortaokulundaki öğrencilerin ise %23,3'ü Karşı cinsten özel bir arkadaşları olduğunu,%76,7'si Karşı cinsten özel bir arkadaşlarının olmadığını belirtmişlerdir.

Tablo 21: Ailelerin Okul Durumları ile ilgisi

			AİLENİN OKUL DURUMUYLA İLGİSİ			Toplam
			İlgili	İlgisiz	Az İlgili	
OKUL	İMKB	SAYI	130	10	70	210
		YÜZDE	61,90%	4,80%	33,30%	100,00%
	GAP	SAYI	164	8	38	210
		YÜZDE	78,10%	3,80%	18,10%	100,00%
	KÜLTÜR	SAYI	188	9	13	210
		YÜZDE	89,50%	4,30%	6,20%	100,00%
TOPLAM		SAYI	482	27	121	630
		YÜZDE	76,50%	4,30%	19,20%	100,00%

Tablo 21 incelendiğinde Örneklem grubunu oluşturan üç okuldaki öğrencilerin Ailelerinin Okul durumlarıyla ilgisini Değerlendirmeye yönelik bilgi vermektedir. İMKB Ortaokulundaki öğrencilerin%61,9'u Ailelerinin Okul durumlarıyla ilgilendiklerini,%4,8'i ilgilenmediklerini,%33,3'ü az ilgilendiklerini belirtmişlerdir. GAP Ortaokulundaki öğrencilerin%78,1'i Ailelerinin Okul durumlarıyla ilgilendiklerini,%3,8'i ilgilenmediklerini,%18,1'i az ilgilendiklerini belirtmişlerdir. KÜLTÜR Ortaokulundaki öğrencilerin ise %89,9 'u ilgilendiklerini,%4,3'ü ilgilenmediklerini,%6,2'si ailelerinin okul durumlarıyla az ilgilendiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 22: Ailede Okul Durumuyla Kimin İlgilendiği

			AİLEDE KİM İLGİLENİR				Toplam
			Anne	Baba	Abla- Abi	Diğer	
OKUL	İMKB	SAYI	123	55	26	6	210
		YÜZDE	58,60%	26,20%	12,40%	2,90%	100,00%
	GAP	SAYI	73	90	38	9	210
		YÜZDE	34,80%	42,90%	18,10%	4,30%	100,00%
	KÜLTÜR	SAYI	98	93	19	0	210
		YÜZDE	46,70%	44,30%	9,00%	0,00%	100,00%
TOPLAM		SAYI	294	238	83	15	630
		YÜZDE	46,70%	37,80%	13,20%	2,40%	100,00%

Tablo 22 incelendiğinde Örneklem grubunu oluşturan üç okuldaki öğrencilerin Aile fertlerinden hangisinin Okul durumlarıyla Daha Fazla ilgilendiğini Değerlendirmeye yönelik bilgi vermektedir. İMKB Ortaokulundaki öğrencilerin%58,6'sı Annelerinin,%26,2'si Babalarının,%12,4'ü Abla veya Abisinin,%2,9'uDiğer kişilerin olarak belirtmişlerdir. GAP Ortaokulundaki öğrencilerin%34,8'i Annelerinin,%42,9'u Babalarının,%18,1'i Abla veya Abisinin,%4,3'ü Diğer kişilerin olarak belirtmişlerdir. KÜLTÜR Ortaokulundaki öğrencilerin ise %46,7'si Annelerinin,%44,3'ü Babalarının,%9,0'ı Abla veya Abisinin ilgilendiğini belirtmişlerdir.

Tablo 23: Ailenin Genel Tavrı

			AİLENİN GENEL TAVRI				Toplam
			Anlayışlı	Baskıcı	Tutarsız	Diğer	
OKUL	İMKB	SAYI	191	15	2	2	210
		YÜZDE	91,00%	7,10%	1,00%	1,00%	100,00%
	GAP	SAYI	181	20	4	5	210
		YÜZDE	86,20%	9,50%	1,90%	2,40%	100,00%
	KÜLTÜR	SAYI	184	16	8	2	210
		YÜZDE	87,60%	7,60%	3,80%	1,00%	100,00%
TOPLAM		SAYI	556	51	14	9	630
		YÜZDE	88,30%	8,10%	2,20%	1,40%	100,00%

Tablo 23 incelendiğinde Örneklem grubunu oluşturan üç okuldaki öğrencilerin Ailelerin Genel tavrını Değerlendirmeye yönelik bilgi vermektedir. İMKB Ortaokulundaki öğrencilerin%91,0'ı Ailelerinin Anlayışlı, sabırlı, sıcak davrandığını,%7,1'iKatı,Baskıcı olduklarını,%1,0'ı tutarsız, çelişkili,%1,0'ıDiğer olarak ifade etmişlerdir. GAP Ortaokulundaki öğrencilerin%86,2'i Ailelerinin Anlayışlı, sabırlı, sıcak davrandığını,%9,5' i Katı, Baskıcı olduklarını,%1,9'u tutarsız, çelişkili,%2,4'ü Diğer olarak ifade etmişlerdir. KÜLTÜR Ortaokulundaki öğrencilerin%87,6'sı Ailelerinin Anlayışlı, sabırlı, sıcak davrandığını,%7,6' sı Katı, Baskıcı olduklarını,%3,8'i tutarsız, çelişkili davrandıklarını ,%1,0'ı Diğer olarak ifade etmişlerdir.

3.2.2. Okul İklimi Hipotezleri İçin Yapılan Varyans Analizleri

3.2.2.1. Öğretmenlerin Etkisi

Tablo 24: H-01 “Öğretmenlerimiz bize karşı anlayışlı ve kibardır”

			H 01			
			Katılıyorum	Kısmen katılıyorum	Katılmıyorum	Toplam
OKUL	İMKB	SAYI	150	51	9	210
		YÜZDE	71,40%	24,30%	4,30%	100,00%
	GAP	SAYI	112	71	27	210
		YÜZDE	53,40%	33,80%	12,90%	100,00%
	KÜLTÜR	SAYI	125	70	15	210
		YÜZDE	59,50%	33,30%	7,10%	100,00%
TOPLAM		SAYI	387	192	51	630
		YÜZDE	61,50%	30,50%	8,00%	100,00%

“Öğretmenlerimiz bize karşı anlayışlı ve kibardır” hipotezine İMKB ortaokulundaki öğrencilerin %71,4’ü katılıyorum,%24,3’ü kısmen katılıyorum,%4,3’ü katılmıyorum olarak belirtmişlerdir. GAP ortaokulundaki öğrencilerin %53,4’ü katılıyorum,%33,3’ü kısmen katılıyorum,%12,9’u katılmıyorum olarak belirtirken KÜLTÜR ortaokulundaki öğrencilerin %59,5 ’i katılıyorum,%30,5’i kısmen katılıyorum,%8,0’ı katılmıyorum olarak belirtmişlerdir. Analizlerden görüldüğü üzere üç okuldaki öğrencilerin %61,5’i öğretmenlerinin anlayışlı olduğunu düşünmektedirler.

Tablo 25: H–02 “Öğretmenler, bir öğrencinin öğrenme sorunu olduğunda sabırlıdır.”

			H 02			
			Katılıyorum	Kısmen katılıyorum	Katılmıyorum	Toplam
OKUL	İMKB	SAYI	144	53	13	210
		YÜZDE	68,60%	25,20%	6,20%	100,00%
	GAP	SAYI	120	71	19	210
		YÜZDE	57,20%	33,80%	9,00%	100,00%
	KÜLTÜR	SAYI	140	51	19	210
		YÜZDE	66,70%	24,30%	9,00%	100,00%
TOPLAM		SAYI	404	175	51	630
		YÜZDE	64,20%	27,80%	8,00%	100,00%

“Öğretmenler, bir öğrencinin öğrenme sorunu olduğunda sabırlıdır” hipotezine İMKB ortaokulundaki öğrencilerin %68,6’sı katılıyorum,%25,2’si kısmen katılıyorum,%6,2’si katılmıyorum olarak belirtmişlerdir. GAP ortaokulundaki öğrencilerin %57,2’si katılıyorum,%33,8’i kısmen katılıyorum,%9,0’ı katılmıyorum olarak belirtirken KÜLTÜR ortaokulundaki öğrencilerin ise %66,7’si katılıyorum,%24,3’ü kısmen katılıyorum,%9,0’ı katılmıyorum olarak belirtmişlerdir. Analizlerden üç okuldaki öğrencilerin %64,2’si öğretmenlerinin öğrenme sorunu yaşadıklarında sabırlı olduğunu düşünmektedirler.

Tablo 26: H-04 “Öğretmenlerimiz bizim derse aktif katılmamızı sağlar ve ödüllendirir.”

			H 04			Toplam
			Katılıyorum	Kısmen katılıyorum	Katılmıyorum	
OKUL	İMKB	SAYI	104	62	44	210
		YÜZDE	49,50%	29,50%	21,00%	100,00%
	GAP	SAYI	101	76	33	210
		YÜZDE	48,10%	36,20%	15,70%	100,00%
	KÜLTÜR	SAYI	134	55	21	210
		YÜZDE	63,80%	26,20%	10,00%	100,00%
TOPLAM		SAYI	339	193	98	630
		YÜZDE	53,80%	30,60%	15,60%	100,00%

“Öğretmenlerimiz bizim derse aktif katılmamızı sağlar ve ödüllendirir.” hipotezine İMKB ortaokulundaki öğrencilerin %49,5’i katılıyorum,%29,5’i kısmen katılıyorum,%21,0’ı katılmıyorum olarak belirtmişlerdir. GAP ortaokulundaki öğrencilerin %48,1’i katılıyorum,%36,2’i kısmen katılıyorum,%15,7’ı katılmıyorum olarak belirtirken KÜLTÜR ortaokulundaki öğrencilerin ise %63,8’i katılıyorum,%26,2’i kısmen katılıyorum,%10,0’ı katılmıyorum olarak belirtmişlerdir. Analizlerden üç okuldaki öğrencilerin %53,8’i öğretmenlerinin derse katılımlarında onları ödüllendirip, teşvik ettiğini belirtmişlerdir.

Tablo 27: H-17 “Öğretmenlerimiz Merak uyandırıcı ilginç sorularıyla öğrencileri motive ederek derse katılmaya ve öğrenmeye teşvik ediyorlar.”

			H 17			Toplam
			Katılıyorum	Kısmen katılıyorum	Katılmıyorum	
OKUL	İMKB	SAYI	133	60	17	210
		YÜZDE	63,30%	28,60%	8,10%	100,00%
	GAP	SAYI	127	58	25	210
		YÜZDE	60,50%	27,60%	11,90%	100,00%
	KÜLTÜR	SAYI	145	50	15	210
		YÜZDE	69,00%	23,80%	7,10%	100,00%
TOPLAM		SAYI	405	168	57	630
		YÜZDE	64,30%	26,70%	9,00%	100,00%

“Öğretmenlerimiz Merak uyandırıcı ilginç sorularıyla öğrencileri motive ederek derse katılmaya ve öğrenmeye teşvik ediyorlar” hipotezine İMKB ortaokulundaki öğrencilerin %63,3’ü katılıyorum,%28,6’i kısmen katılıyorum,%8,1’i katılmıyorum olarak belirtmişlerdir. GAP ortaokulundaki öğrencilerin %60,5’i katılıyorum,%27,6’i kısmen katılıyorum,%11,9’u katılmıyorum olarak belirtirken KÜLTÜR ortaokulundaki öğrencilerin ise %69,0’i katılıyorum,%23,8’i kısmen katılıyorum,%7,1’i katılmıyorum olarak belirtmişlerdir. Analizlerden üç okuldaki öğrencilerin %64,3’ü öğretmenlerinin derse merak uyandırıcı ve ilginç sorularla onları öğrenmeye teşvik ettiğini belirtmişlerdir.

Tablo 28: H–18 “Öğretmenlerimin bana karşı Olumlu yaklaşımları başarıyı artırır.”

			H_18			Toplam
			Katılıyorum	Kısmen katılıyorum	Katılmıyorum	
OKUL	İMKB	SAYI	141	57	11	209
		YÜZDE	67,50%	27,30%	5,30%	100,00%
	GAP	SAYI	147	43	20	210
		YÜZDE	70,00%	20,50%	9,50%	100,00%
	KÜLTÜR	SAYI	141	55	14	210
		YÜZDE	67,10%	26,20%	6,70%	100,00%
TOPLAM		SAYI	429	155	45	629
		YÜZDE	68,20%	24,60%	7,20%	100,00%

“Öğretmenlerimin bana karşı Olumlu yaklaşımları başarıyı artırır” hipotezine İMKB ortaokulundaki öğrencilerin %67,5’i katılıyorum,%27,3’ü kısmen katılıyorum,%5,3’ü katılmıyorum olarak belirtmişlerdir. GAP ortaokulundaki öğrencilerin %70,0’i katılıyorum,%20,5’i kısmen katılıyorum,%9,5’i katılmıyorum olarak belirtirken KÜLTÜR ortaokulundaki öğrencilerin ise %67,1’i katılıyorum,%26,2’i kısmen katılıyorum,%6,7’i katılmıyorum olarak belirtmişlerdir. Analizlerden üç okuldaki öğrencilerin %68,2’i öğretmenlerinin olumlu yaklaşımda bulunmalarının başarılarının artmasına katkıda bulunacağını belirtmişlerdir.

Tablo 29: H–20 ”Okul başarımı öğretmenime karşı olan tutumum etkiler.”

			H_20			Toplam
			Katılıyorum	Kısmen katılıyorum	Katılmıyorum	
OKUL	İMKB	SAYI	133	59	18	210
		YÜZDE	63,30%	28,10%	8,60%	100,00%
	GAP	SAYI	130	57	23	210
		YÜZDE	61,90%	27,10%	11,00%	100,00%
	KÜLTÜR	SAYI	125	68	17	210
		YÜZDE	59,50%	32,40%	8,10%	100,00%
TOPLAM		SAYI	388	184	58	630
		YÜZDE	61,60%	29,20%	9,20%	100,00%

“Okul başarımı öğretmenime karşı olan tutumum etkiler.” hipotezine İMKB ortaokulundaki öğrencilerin %63,3’ü katılıyorum,%28,1’i kısmen katılıyorum,%8,6’ı katılmıyorum olarak belirtmişlerdir. GAP ortaokulundaki öğrencilerin %61,9’u katılıyorum,%27,1’i kısmen katılıyorum,%11,0’ı katılmıyorum olarak belirtirken KÜLTÜR ortaokulundaki öğrencilerin ise %59,5’i katılıyorum,%32,4’ü kısmen katılıyorum,%8,1’i katılmıyorum olarak belirtmişlerdir. Analizlerden üç okuldaki öğrencilerin %61,6’ı Öğretmenlerine karşı olan tutumlarının okuldaki başarı durumunu etkileyeceğini düşünmektedirler.

Tablo 30: H–23” Öğretmenlerimin derste bilgileri Anlaşılır biçimde aktarması başarımı Arttırır.”

			H_23			Toplam
			Katılıyorum	Kısmen katılıyorum	Katılmıyorum	
OKUL	İMKB	SAYI	154	49	7	210
		YÜZDE	73,40%	23,30%	3,30%	100,00%
	GAP	SAYI	143	50	17	210
		YÜZDE	68,10%	23,80%	8,10%	100,00%
	KÜLTÜR	SAYI	175	26	9	210
		YÜZDE	83,30%	12,40%	4,30%	100,00%
TOPLAM		SAYI	472	125	33	630
		YÜZDE	75,00%	19,80%	5,20%	100,00%

“Öğretmenlerimin derste bilgileri anlaşılır biçimde aktarması başarıyı artırır” hipotezine İMKB ortaokulundaki öğrencilerin %73,4’ü katılıyorum,%23,3’ü kısmen katılıyorum,%3,3’ü katılmıyorum olarak belirtmişlerdir. GAP ortaokulundaki öğrencilerin %68,1’i katılıyorum,%23,8’i kısmen katılıyorum,%8,1’i katılmıyorum olarak belirtirken KÜLTÜR ortaokulundaki öğrencilerin ise %83,3’ü katılıyorum,%12,4’ü kısmen katılıyorum,%4,3’ü katılmıyorum olarak belirtmişlerdir. Analizlerden üç okuldaki öğrencilerin %75,0’ı Öğretmenlerinin derste bilgileri anlaşılır biçimde aktarmasının başarılarını artıracaklarını düşünmektedirler.

Tablo 31: H–24 “Öğretmenlerimin bana karşı sevgi duyması başarıyı artırır.”

			H 24			Toplam
			Katılıyorum	Kısmen katılıyorum	Katılmıyorum	
OKUL	İMKB	SAYI	156	38	15	209
		YÜZDE	74,60%	18,20%	7,20%	100,00%
	GAP	SAYI	156	41	13	210
		YÜZDE	74,30%	19,50%	6,20%	100,00%
	KÜLTÜR	SAYI	180	26	4	210
		YÜZDE	85,70%	12,40%	1,90%	100,00%
TOPLAM		SAYI	492	105	32	629
		YÜZDE	78,20%	16,70%	5,10%	100,00%

“Öğretmenlerimin bana karşı sevgi duyması başarıyı artırır.” hipotezine İMKB ortaokulundaki öğrencilerin %74,6’sı katılıyorum,%18,2’i kısmen katılıyorum,%7,2’i katılmıyorum olarak belirtmişlerdir. GAP ortaokulundaki öğrencilerin %74,3’ü katılıyorum,%19,5’i kısmen katılıyorum,%6,2’i katılmıyorum olarak belirtirken KÜLTÜR ortaokulundaki öğrencilerin ise %85,7’i katılıyorum,%12,4’ü kısmen katılıyorum,%1,9’u katılmıyorum olarak belirtmişlerdir. Analizlerden üç okuldaki öğrencilerin %78,2’i Öğretmenlerinin öğrencilerine karşı sevgi duymasının başarılarının artmasına katkı sağlayacağını belirtmişlerdir.

Levene testiyle varyansların homojenliğine bakılmış ve okullarda öğretmenlerin etkisini ölçen hipotezlerden H–18 ve H–20 hipotezlerinin homojen varyans varsayımını sağladığını görülmüştür.

Tablo 32: Hata Varyans Eşitliği Levene Testi

Hata Varyans Eşitliği Levene Testi				
	F	df1	df2	Sig.
H_01	20,071	2	625	0
H_02	3,949	2	625	0,02
H_04	6,976	2	625	0,001
H_17	4,993	2	625	0,007
H_18	1,064	2	625	0,346
H_20	1,063	2	625	0,346
H_23	9,719	2	625	0
H_24	24,685	2	625	0

Yukarıdaki tablodan okullar arasında anlamlı farklılık olduğunu görülmektedir ama hangi okullar birbirinden farklı bunu görmek için aşağıdaki tabloda yer alan çoklu karşılaştırma testini yapıyoruz. Tukey testi parametriklik varsayımları sağlandığında(homojenlik varsayımı) bakılması gereken test, Tamhane ise homojenlik varsayımı sağlanmadığında bakılacak test. 18. Ve 20. Sorular homojenliği sağladığı için o sorular için tukeye diğerleri için tamhaneye bakmamız gerekiyor. Bunu anlamak için sig. Değerlerine bakıyoruz eğer sig değeri 0.05'den küçükse anlamlı fark vardır diyoruz.

Tablo 33: Öğretmenlerin Etkisi Karşılaştırmalı Tablo

Çoklu Karşılaştırma						
Bağımlı Değişken		(I) okul	(J) okul	Ortalama Fark (I-J)	Standart Hata	Sig.
H_01	Tukey HSD	İMKB	GAP	-,2874*	0,06234	0
			KÜLTÜR	-,1541*	0,06234	0,036
		GAP	İMKB	,2874*	0,06234	0
			KÜLTÜR	0,1333	0,06219	0,082
		KÜLTÜR	İMKB	,1541*	0,06234	0,036
			GAP	-0,1333	0,06219	0,082
	Tamhane	İMKB	GAP	-,2874*	0,06271	0
			KÜLTÜR	-,1541*	0,05748	0,023
		GAP	İMKB	,2874*	0,06271	0
			KÜLTÜR	0,1333	0,0662	0,128
		KÜLTÜR	İMKB	,1541*	0,05748	0,023
			GAP	-0,1333	0,0662	0,128
H_02	Tukey HSD	İMKB	GAP	-,2012*	0,07457	0,02
			KÜLTÜR	-0,0536	0,07457	0,752

		GAP	İMKB	,2012*	0,07457	0,02
			KÜLTÜR	0,1476	0,07439	0,117
		KÜLTÜR	İMKB	0,0536	0,07457	0,752
			GAP	-0,1476	0,07439	0,117
	Tamhane	İMKB	GAP	-,2012*	0,07921	0,034
			KÜLTÜR	-0,0536	0,06135	0,765
		GAP	İMKB	,2012*	0,07921	0,034
			KÜLTÜR	0,1476	0,08111	0,195
		KÜLTÜR	İMKB	0,0536	0,06135	0,765
			GAP	-0,1476	0,08111	0,195
H_04	Tukey HSD	İMKB	GAP	0,0353	0,07182	0,875
			KÜLTÜR	,2496*	0,07182	0,002
		GAP	İMKB	-0,0353	0,07182	0,875
			KÜLTÜR	,2143*	0,07165	0,008
		KÜLTÜR	İMKB	-,2496*	0,07182	0,002
			GAP	-,2143*	0,07165	0,008
	Tamhane	İMKB	GAP	0,0353	0,07474	0,952
			KÜLTÜR	,2496*	0,07198	0,002
		GAP	İMKB	-0,0353	0,07474	0,952
			KÜLTÜR	,2143*	0,06854	0,006
		KÜLTÜR	İMKB	-,2496*	0,07198	0,002
			GAP	-,2143*	0,06854	0,006
H_17	Tukey HSD	İMKB	GAP	-0,0624	0,064	0,593
			KÜLTÜR	0,071	0,064	0,509
		GAP	İMKB	0,0624	0,064	0,593
			KÜLTÜR	0,1333	0,06385	0,093
		KÜLTÜR	İMKB	-0,071	0,064	0,509
			GAP	-0,1333	0,06385	0,093
	Tamhane	İMKB	GAP	-0,0624	0,06573	0,717
			KÜLTÜR	0,071	0,06163	0,578
		GAP	İMKB	0,0624	0,06573	0,717
			KÜLTÜR	0,1333	0,06439	0,113
		KÜLTÜR	İMKB	-0,071	0,06163	0,578
			GAP	-0,1333	0,06439	0,113
H_18	Tukey HSD	İMKB	GAP	-0,0202	0,06051	0,94
			KÜLTÜR	-0,0202	0,06051	0,94
		GAP	İMKB	0,0202	0,06051	0,94
			KÜLTÜR	0	0,06037	1
		KÜLTÜR	İMKB	0,0202	0,06051	0,94
			GAP	0	0,06037	1
	Tamhane	İMKB	GAP	-0,0202	0,06081	0,982
			KÜLTÜR	-0,0202	0,05852	0,98
		GAP	İMKB	0,0202	0,06081	0,982
			KÜLTÜR	0	0,06194	1
		KÜLTÜR	İMKB	0,0202	0,05852	0,98
			GAP	0	0,06194	1

H_20	Tukey HSD	İMKB	GAP	-0,0482	0,06433	0,734
			KÜLTÜR	-0,0434	0,06433	0,778
		GAP	İMKB	0,0482	0,06433	0,734
			KÜLTÜR	0,0048	0,06417	0,997
		KÜLTÜR	İMKB	0,0434	0,06433	0,778
			GAP	-0,0048	0,06417	0,997
	Tamhane	İMKB	GAP	-0,0482	0,065	0,842
			KÜLTÜR	-0,0434	0,06286	0,868
		GAP	İMKB	0,0482	0,065	0,842
			KÜLTÜR	0,0048	0,06491	1
		KÜLTÜR	İMKB	0,0434	0,06286	0,868
			GAP	-0,0048	0,06491	1
H_23	Tukey HSD	İMKB	GAP	-0,049	0,06647	0,741
			KÜLTÜR	0,1414	0,06647	0,085
		GAP	İMKB	0,049	0,06647	0,741
			KÜLTÜR	,1905*	0,06631	0,012
		KÜLTÜR	İMKB	-0,1414	0,06647	0,085
			GAP	-,1905*	0,06631	0,012
	Tamhane	İMKB	GAP	-0,049	0,07375	0,88
			KÜLTÜR	0,1414	0,06869	0,116
		GAP	İMKB	0,049	0,07375	0,88
			KÜLTÜR	,1905*	0,05591	0,002
		KÜLTÜR	İMKB	-0,1414	0,06869	0,116
			GAP	-,1905*	0,05591	0,002
H_24	Tukey HSD	İMKB	GAP	0,0031	0,05301	0,998
			KÜLTÜR	,1602*	0,05301	0,007
		GAP	İMKB	-0,0031	0,05301	0,998
			KÜLTÜR	,1571*	0,05288	0,009
		KÜLTÜR	İMKB	-,1602*	0,05301	0,007
			GAP	-,1571*	0,05288	0,009
	Tamhane	İMKB	GAP	0,0031	0,05817	1
			KÜLTÜR	,1602*	0,05082	0,005
		GAP	İMKB	-0,0031	0,05817	1
			KÜLTÜR	,1571*	0,04963	0,005
		KÜLTÜR	İMKB	-,1602*	0,05082	0,005
			GAP	-,1571*	0,04963	0,005

Öğrencilerin Akademik Başarısında öğretmenin Etkisini Öğrenmek için yapılan Yukarıdaki Karşılaştırmalı tabloda örneklem grubundaki üç okulda H-17,H-18,H-20 Hipotezlerine verilen yanıtlarda Homojenliğin sağlandığını görmekteyiz. Öğrenciler Öğretmenlerinin Merak uyandırıcı ilginç sorularıyla öğrencileri motive ederek derse katılmaya ve öğrenmeye teşvik ettiğini, Öğretmenlerinin olumlu yaklaşımı, tutumları ve

sevgisinin öğrencilerin başarılarını arttırdığını ve Okul başarılarında öğretmenlerine olan tutumlarının etkili olduğunu ifade etmektedirler.

Üç okul arasında anlamlı farklılığın tespit edildiği H-01,H-02,H-04,H-23,H-24 sorularındaki analizlerde;

H-01 hipotezine verilen yanıtlarda İMKB ile GAP arasında ve İMKB ile KÜLTÜR okulları arasında anlamlı farklılık gözlenmiştir. İMKB Ortaokulu Öğrencileri'nin %71,4'ü öğretmenlerin öğrencilere karşı daha anlayışlı ve kibar olduğunu belirtmişlerdir.

H-02 hipotezine verilen yanıtlarda İMKB ile GAP okulları arasında anlamlı farklılık görülmüştür. İMKB ortaokulu öğrencilerinin %68,6'ı öğretmenlerin öğrencilerinin sorununu dinlerken daha anlayışlı ve sabırlı olduklarını belirtmişlerdir.

H-04 hipotezine verilen yanıtlarda İMKB ile KÜLTÜR, GAP ile KÜLTÜR okulları arasında anlamlı farklılık görülmüştür. KÜLTÜR ortaokulu öğrencilerinin %63,8'i öğretmenlerin öğrencilerin derste aktif katılımını sağlayıp ödüllendirmede bulduklarını belirtmişlerdir.

H-23 hipotezine verilen yanıtlarda GAP ile KÜLTÜR okulları arasında anlamlı farklılık görülmüştür. KÜLTÜR ortaokulu öğrencilerinin 83,3'ü Öğretmenlerin derste bilgileri anlaşılır biçimde aktarmasının başarılarını arttırdığını belirtmişlerdir.

H-24 hipotezine verilen yanıtlarda İMKB ile KÜLTÜR, GAP ile KÜLTÜR okulları arasında anlamlı farklılık görülmüştür. KÜLTÜR ortaokulu öğrencilerinin %85,7'i Öğretmenlerinin onlara karşı sevgi duymasının başarılarını arttırdığını belirtmişlerdir.

3.2.2.2. İdarecilerin Etkisi

Tablo 34: H–03 “Bu okuldaki idareciler öğrencilerin şikâyetlerini duymaya isteklidir ve anlayışlıdır.”

			H_03			Toplam
			Katılıyorum	Kısmen katılıyorum	Katılmıyorum	
OKUL	İMKB	SAYI	101	61	48	210
		YÜZDE	48,10%	29,00%	22,90%	100,00%
	GAP	SAYI	95	68	47	210
		YÜZDE	45,20%	32,40%	22,40%	100,00%
	KÜLTÜR	SAYI	88	79	43	210
		YÜZDE	41,90%	37,60%	20,50%	100,00%
TOPLAM		SAYI	284	208	138	630
		YÜZDE	45,10%	33,00%	21,90%	100,00%

“Bu okuldaki idareciler öğrencilerin şikâyetlerini duymaya isteklidir ve anlayışlıdır” hipotezine İMKB ortaokulundaki öğrencilerin %48,1’i katılıyorum,%29,0’i kısmen katılıyorum,%22,9’u katılmıyorum olarak belirtmişlerdir. GAP ortaokulundaki öğrencilerin %45,2’i katılıyorum,%32,4’ü kısmen katılıyorum,%22,4’ü katılmıyorum olarak belirtirken KÜLTÜR ortaokulundaki öğrencilerin ise %41,9’u katılıyorum,%37,6’i kısmen katılıyorum,%20,5’i katılmıyorum olarak belirtmişlerdir. Analizlerden üç okuldaki öğrencilerin %45,1’i idarecilerin öğrencilerin şikâyetlerini duymaya istekli ve anlayışlı olduklarını belirtmişlerdir.

Tablo 35: H–08 “Bu okuldaki öğrencilerin uyması gereken kurallar anlaşılır ve olumludur.”

			H_08			Toplam
			Katılıyorum	Kısmen katılıyorum	Katılmıyorum	
OKUL	İMKB	SAYI	70	53	87	210
		YÜZDE	33,30%	25,20%	41,40%	100,00%
	GAP	SAYI	81	73	56	210
		YÜZDE	38,60%	34,80%	26,70%	100,00%
	KÜLTÜR	SAYI	73	76	61	210
		YÜZDE	34,80%	36,20%	29,00%	100,00%
TOPLAM		SAYI	224	202	204	630
		YÜZDE	35,60%	32,10%	32,40%	100,00%

“Bu okuldaki öğrencilerin uyması gereken kurallar anlaşılır ve olumludur.”hipotezine İMKB ortaokulundaki öğrencilerin %33,3’ü katılıyorum,%25,2’i kısmen katılıyorum,%41,4’ü katılmıyorum olarak belirtmişlerdir. GAP ortaokulundaki öğrencilerin %38,6’i katılıyorum,%34,8’i kısmen katılıyorum,%26,7’i katılmıyorum olarak belirtirken KÜLTÜR ortaokulundaki öğrencilerin ise %34,8’i katılıyorum,%36,2’i kısmen katılıyorum,%29,0’ı katılmıyorum olarak belirtmişlerdir. Analizlerden üç okuldaki öğrencilerin %35,6’ı okullarında öğrencilerin uyması gereken kuralların anlaşılır ve olumlu olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 36: H–19”Okul idarecilerimiz davranışları başarımızın artmasında katkı sağlıyor”

			H 19			Toplam
			Katılıyorum	Kısmen katılıyorum	Katılmıyorum	
OKUL	İMKB	SAYI	117	68	25	210
		YÜZDE	55,70%	32,40%	11,90%	100,00%
	GAP	SAYI	85	62	63	210
		YÜZDE	40,50%	29,50%	30,00%	100,00%
	KÜLTÜR	SAYI	80	79	51	210
		YÜZDE	38,10%	37,60%	24,30%	100,00%
TOPLAM		SAYI	282	209	139	630
		YÜZDE	44,80%	33,20%	22,10%	100,00%

”Okul idarecilerimiz davranışları başarımızın artmasında katkı sağlıyor” hipotezine İMKB ortaokulundaki öğrencilerin %55,7’i katılıyorum,%32,4’ü kısmen katılıyorum,%11,9’u katılmıyorum olarak belirtmişlerdir. GAP ortaokulundaki öğrencilerin %40,5’i katılıyorum,%29,5’i kısmen katılıyorum,%30,0’i katılmıyorum olarak belirtirken KÜLTÜR ortaokulundaki öğrencilerin ise %38,1’i katılıyorum,%37,6’i kısmen katılıyorum,%24,3’ü katılmıyorum olarak belirtmişlerdir. Analizlerden üç okuldaki öğrencilerin %44,8’i Okul idarecilerinin davranışlarının başarılarını etkilediğini belirtmektedir.

Tablo 37: Hata Varyans Eşitliği Levene Testi

Hata Varyans Eşitliği Levene Testi				
	F	df1	df2	Sig.
H_03	1,449	2	627	0,236
H_08	3,566	2	627	0,029
H_19	3,677	2	627	0,026

Yukarıda verilen tabloda varyansların homojenliği için bakılan levene testiyle de bu gruptan sadece H-03 hipotezinin homojen varyans varsayımını sağladığını görüyoruz. H-08 ve H-19 hipotezlerinde ise anlamlı farklılıkların olduğu görülmüştür.

Tablo 38: Okullarda İdarecilerin Etkisi Karşılaştırmalı Tablo

Çoklu Karşılaştırma							
Bağımlı Değişken		(I) okul	(J) okul	Ortalama Fark (I-J)	Standart Hata	Sig.	
H_03	Tukey HSD	İMKB	GAP	-0,0238	0,07677	0,948	
			KÜLTÜR	-0,0381	0,07677	0,873	
		GAP	İMKB	0,0238	0,07677	0,948	
			KÜLTÜR	-0,0143	0,07677	0,981	
		KÜLTÜR	İMKB	0,0381	0,07677	0,873	
			GAP	0,0143	0,07677	0,981	
	Tamhane	İMKB	GAP	-0,0238	0,07795	0,986	
			KÜLTÜR	-0,0381	0,07652	0,945	
		GAP	İMKB	0,0238	0,07795	0,986	
			KÜLTÜR	-0,0143	0,07583	0,997	
		KÜLTÜR	İMKB	0,0381	0,07652	0,945	
			GAP	0,0143	0,07583	0,997	
	H_08	Tukey HSD	İMKB	GAP	,2000*	0,08015	0,034
				KÜLTÜR	0,1381	0,08015	0,197
GAP			İMKB	-,2000*	0,08015	0,034	
			KÜLTÜR	-0,0619	0,08015	0,72	
KÜLTÜR			İMKB	-0,1381	0,08015	0,197	
			GAP	0,0619	0,08015	0,72	
Tamhane		İMKB	GAP	,2000*	0,08124	0,042	
			KÜLTÜR	0,1381	0,08114	0,245	
		GAP	İMKB	-,2000*	0,08124	0,042	

			KÜLTÜR	-0,0619	0,07805	0,813
		KÜLTÜR	İMKB	-0,1381	0,08114	0,245
			GAP	0,0619	0,07805	0,813
H_19	Tukey HSD	İMKB	GAP	-,3333*	0,07541	0
			KÜLTÜR	-,3000*	0,07541	0
		GAP	İMKB	,3333*	0,07541	0
			KÜLTÜR	0,0333	0,07541	0,898
		KÜLTÜR	İMKB	,3000*	0,07541	0
			GAP	-0,0333	0,07541	0,898
	Tamhane	İMKB	GAP	-,3333*	0,07508	0
			KÜLTÜR	-,3000*	0,07218	0
		GAP	İMKB	,3333*	0,07508	0
			KÜLTÜR	0,0333	0,07882	0,965
		KÜLTÜR	İMKB	,3000*	0,07218	0
			GAP	-0,0333	0,07882	0,965

H-08 hipotezine verilen yanıtlarda İMKB ile GAP okulları arasında anlamlı farklılık görülmüştür. GAP ortaokulundaki öğrencilerin %38,6'ı uymaları gereken okul kurallarının daha anlaşılır ve olumlu olduğunu ifade etmişlerdir.

H-19 hipotezine verilen yanıtlarda İMKB ile GAP ve İMKB ile KÜLTÜR okulları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. İMKB ortaokulu öğrencilerin %55,7'i okul idaresinin olumlu davranışlarının öğrenci başarılarının artmasına katkıda bulunduğunu belirtmişlerdir.

3.2.2.3. Rehber Öğretmenlerin Etkisi

Tablo 39: H-14 “Rehber öğretmenlerden faydalanmak için rehberlik servisine gidiyorum.”

			H 14			Toplam
			Katılıyorum	Kısmen katılıyorum	Katılmıyorum	
OKUL	İMKB	SAYI	103	62	45	210
		YÜZDE	49,00%	29,50%	21,40%	100,00%
	GAP	SAYI	76	68	66	210
		YÜZDE	36,20%	32,40%	31,40%	100,00%
	KÜLTÜR	SAYI	102	59	49	210
		YÜZDE	48,60%	28,10%	23,30%	100,00%
TOPLAM		SAYI	281	189	160	630
		YÜZDE	44,60%	30,00%	25,40%	100,00%

“Rehber öğretmenlerden faydalanmak için rehberlik servisine gidiyorum ” ” hipotezine İMKB ortaokulundaki öğrencilerin %49,0’i katılıyorum,%29,5’i kısmen katılıyorum,%21,4’ü katılmıyorum olarak belirtmişlerdir. GAP ortaokulundaki öğrencilerin %36,2’i katılıyorum,%32,4’ü kısmen katılıyorum,%31,4’ü katılmıyorum olarak belirtirken KÜLTÜR ortaokulundaki öğrencilerin ise %48,6’i katılıyorum,%28,1’i kısmen katılıyorum,%23,3’ü katılmıyorum olarak belirtmişlerdir. Analizlerden üç okuldaki öğrencilerin %44,6’ı rehberlik servisinden faydalanabilmek için rehberlik servisine gittiğini belirtmiştir.

Tablo 40: H-15 “Rehber öğretmeninde ancak sınıf öğretmenimiz yönlendirirse yararlanabiliyoruz.”

			H 15			Toplam
			Katılıyorum	Kısmen katılıyorum	Katılmıyorum	
OKUL	İMKB	SAYI	106	61	43	210
		YÜZDE	50,50%	29,00%	20,50%	100,00%
	GAP	SAYI	91	58	61	210
		YÜZDE	43,30%	27,60%	29,00%	100,00%
	KÜLTÜR	SAYI	89	61	60	210
		YÜZDE	42,40%	29,00%	28,60%	100,00%
TOPLAM		SAYI	286	180	164	630
		YÜZDE	45,40%	28,60%	26,00%	100,00%

”Rehber öğretmeninde ancak sınıf öğretmenimiz yönlendirirse yararlanabiliyoruz.” hipotezine İMKB ortaokulundaki öğrencilerin %50,5’i katılıyorum,%29,0’i kısmen katılıyorum,%20,5’i katılmıyorum olarak belirtmişlerdir. GAP ortaokulundaki öğrencilerin %43,3’ü katılıyorum,%27,6’ı kısmen katılıyorum,%29,0’ü katılmıyorum olarak belirtirken KÜLTÜR ortaokulundaki öğrencilerin ise %42,4’ü katılıyorum,%29,0’i kısmen katılıyorum,%28,6’ı katılmıyorum olarak belirtmişlerdir. Analizlerden üç okuldaki öğrencilerin %45,4’ü rehberlik servisinden ancak sınıf öğretmenleri yönlendirirse yararlanabildiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 41: H-16 “Rehber öğretmenimiz bizim sorunlarımız ile ilgilenmektedir.”

			H 16			
			Katılıyorum	Kısmen katılıyorum	Katılmıyorum	Toplam
OKUL	İMKB	SAYI	168	28	14	210
		YÜZDE	80,00%	13,30%	6,70%	100,00%
	GAP	SAYI	137	44	29	210
		YÜZDE	65,20%	21,00%	13,80%	100,00%
	KÜLTÜR	SAYI	157	41	12	210
		YÜZDE	74,80%	19,50%	5,70%	100,00%
TOPLAM		SAYI	462	113	55	630
		YÜZDE	73,30%	17,90%	8,70%	100,00%

“Rehber öğretmenimiz bizim sorunlarımız ile ilgilenmektedir” hipotezine İMKB ortaokulundaki öğrencilerin %80,0’i katılıyorum,%13,3’ü kısmen katılıyorum,%6,7’i katılmıyorum olarak belirtmişlerdir. GAP ortaokulundaki öğrencilerin %62,5’i katılıyorum,%21,0’ı kısmen katılıyorum,%13,8’i katılmıyorum olarak belirtirken KÜLTÜR ortaokulundaki öğrencilerin ise %74,8’i katılıyorum,%19,5’i kısmen katılıyorum,%5,7’i katılmıyorum olarak belirtmişlerdir. Analizlerden üç okuldaki öğrencilerin %73,3’ü rehberlik servisinin öğrencilerin sorunlarıyla ilgilendiğini belirtmektedir.

Tablo 42: Hata Varyans Eşitliği Levene Testi

Hata Varyans Eşitliği Levene Testi				
	F	df1	df2	Sig.
H_14	0,476	2	627	0,622
H_15	0,496	2	627	0,609
H_16	19,923	2	627	0

Yukarıda verilen tabloda varyansların homojenliği için bakılan levene testiyle de bu gruptan sadece H-15 hipotezinin homojen varyans varsayımını sağladığını görüyoruz. H-14 ve H-16 hipotezlerinde ise anlamlı farklılıkların olduğu görülmektedir.

Tablo 43: Rehber Öğretmenlerinin Etkisi Karşılaştırmalı Tablo

Çoklu Karşılaştırma							
Bağımlı Değişken		(I) okul	(J) okul	Ortalama Fark (I-J)	Standart Hata	Sig.	
H_14	Tukey HSD	İMKB	GAP	-,2286*	0,07902	0,011	
			KÜLTÜR	-0,0238	0,07902	0,951	
		GAP	İMKB	,2286*	0,07902	0,011	
			KÜLTÜR	,2048*	0,07902	0,026	
		KÜLTÜR	İMKB	0,0238	0,07902	0,951	
			GAP	-,2048*	0,07902	0,026	
	Tamhane	İMKB	GAP	-,2286*	0,07894	0,012	
			KÜLTÜR	-0,0238	0,07838	0,986	
		GAP	İMKB	,2286*	0,07894	0,012	
			KÜLTÜR	,2048*	0,07975	0,031	
		KÜLTÜR	İMKB	0,0238	0,07838	0,986	
			GAP	-,2048*	0,07975	0,031	
	H_15	Tukey HSD	İMKB	GAP	-0,1571	0,08014	0,123
				KÜLTÜR	-0,1619	0,08014	0,108
			GAP	İMKB	0,1571	0,08014	0,123
				KÜLTÜR	-0,0048	0,08014	0,998
			KÜLTÜR	İMKB	0,1619	0,08014	0,108
				GAP	0,0048	0,08014	0,998
Tamhane		İMKB	GAP	-0,1571	0,07956	0,14	
			KÜLTÜR	-0,1619	0,07917	0,119	
		GAP	İMKB	0,1571	0,07956	0,14	
			KÜLTÜR	-0,0048	0,08166	1	
		KÜLTÜR	İMKB	0,1619	0,07917	0,119	
			GAP	0,0048	0,08166	1	
H_16	Tukey HSD	İMKB	GAP	-,2190*	0,06143	0,001	
			KÜLTÜR	-0,0429	0,06143	0,765	
		GAP	İMKB	,2190*	0,06143	0,001	
			KÜLTÜR	,1762*	0,06143	0,012	
		KÜLTÜR	İMKB	0,0429	0,06143	0,765	
			GAP	-,1762*	0,06143	0,012	
	Tamhane	İMKB	GAP	-,2190*	0,06396	0,002	
			KÜLTÜR	-0,0429	0,05606	0,829	
		GAP	İMKB	,2190*	0,06396	0,002	
			KÜLTÜR	,1762*	0,06392	0,018	
		KÜLTÜR	İMKB	0,0429	0,05606	0,829	
			GAP	-,1762*	0,06392	0,018	

H-14 hipotezine verilen yanıtlarda İMKB ile GAP ve GAP ile KÜLTÜR okulları arasında anlamlı farklılıkların olduğu görülmüştür. GAP ortaokulundaki öğrencilerin %36,2'i Rehber öğretmenlerden faydalanmak için rehberlik servisine gittiklerini belirtmişlerdir.

H-16 hipotezine verilen yanıtlarda İMKB ile GAP ve GAP ile KÜLTÜR okulları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. İMKB ortaokulu öğrencilerinin %80,0'ı rehber öğretmenlerin öğrencilerin sorunları olduğunda ilgili davrandıklarını belirtmişlerdir. GAP ortaokulunda bu oran %65,2'i olarak tespit edilmiştir.

3.2.2.4. Okulun Olanaklarının Etkisi

Tablo 44: H-05 “Okul binasında kendimi güvende ve huzurda hissediyorum”

			H 05			Toplam
			Katılıyorum	Kısmen katılıyorum	Katılmıyorum	
OKUL	İMKB	SAYI	66	75	69	210
		YÜZDE	31,40%	35,70%	32,90%	100,00%
	GAP	SAYI	111	60	39	210
		YÜZDE	52,90%	28,60%	18,60%	100,00%
	KÜLTÜR	SAYI	127	65	18	210
		YÜZDE	60,50%	31,00%	8,60%	100,00%
TOPLAM		SAYI	304	200	126	630
		YÜZDE	48,30%	31,70%	20,00%	100,00%

“Okul binasında kendimi güvende ve huzurda hissediyorum” hipotezine İMKB ortaokulundaki öğrencilerin %31,4'ü katılıyorum,%35,7'i kısmen katılıyorum,%32,9'u katılmıyorum olarak belirtmişlerdir. GAP ortaokulundaki öğrencilerin %52,9'u katılıyorum,%28,6'ı kısmen katılıyorum,%18,6'ı katılmıyorum olarak belirtirken KÜLTÜR ortaokulundaki öğrencilerin ise %60,5'i katılıyorum,%31,0'ı kısmen katılıyorum,%8,6'ı katılmıyorum olarak belirtmişlerdir. Analizlerden üç okuldaki öğrencilerin %48,3'ü okul binasında kendini güvende ve huzurlu hissettiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 45: H-06 “Sınıflar genellikle temiz ve düzenlidir.”

			H_06			Toplam
			Katılıyorum	Kısmen katılıyorum	Katılmıyorum	
OKUL	İMKB	SAYI	43	75	92	210
		YÜZDE	20,50%	35,70%	43,80%	100,00%
	GAP	SAYI	49	84	77	210
		YÜZDE	23,30%	40,00%	36,70%	100,00%
	KÜLTÜR	SAYI	72	94	44	210
		YÜZDE	34,30%	44,80%	21,00%	100,00%
TOPLAM		SAYI	164	253	213	630
		YÜZDE	26,00%	40,20%	33,80%	100,00%

“Sınıflar genellikle temiz ve düzenlidir.”hipotezine İMKB ortaokulundaki öğrencilerin %20,5’i katılıyorum,%35,7’i kısmen katılıyorum,%43,8’i katılmıyorum olarak belirtmişlerdir. GAP ortaokulundaki öğrencilerin %23,3’ü katılıyorum,%40,0’ı kısmen katılıyorum,%36,7’i katılmıyorum olarak belirtirken KÜLTÜR ortaokulundaki öğrencilerin ise %34,3’ü katılıyorum,%44,8’i kısmen katılıyorum,%21,0’ı katılmıyorum olarak belirtmişlerdir. Analizlerden üç okuldaki öğrencilerin %26,0’ı sınıflarının genellikle temiz ve düzenli olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 46: H-07 “Okul bahçesi temiz ve düzenlidir.”

			H_07			Toplam
			Katılıyorum	Kısmen katılıyorum	Katılmıyorum	
Okul	İMKB	SAYI	65	65	79	209
		YÜZDE	31,10%	31,10%	37,80%	100,00%
	GAP	SAYI	82	77	51	210
		YÜZDE	39,00%	36,70%	24,30%	100,00%
	KÜLTÜR	SAYI	51	106	53	210
		YÜZDE	24,30%	50,50%	25,20%	100,00%
TOPLAM		SAYI	198	248	183	629
		YÜZDE	31,50%	39,40%	29,10%	100,00%

“Okul bahçesi temiz ve düzenlidir.” hipotezine İMKB ortaokulundaki öğrencilerin %31,1’i katılıyorum,%31,1’i kısmen katılıyorum,%37,8’i katılmıyorum olarak belirtmişlerdir. GAP ortaokulundaki öğrencilerin %39,0’ı katılıyorum,%36,7’i kısmen katılıyorum,%24,3’ü katılmıyorum olarak belirtirken KÜLTÜR ortaokulundaki öğrencilerin ise %24,3’ü katılıyorum,%50,5’i kısmen katılıyorum,%25,2’i katılmıyorum olarak belirtmişlerdir. Analizlerden üç okuldaki öğrencilerin %31,5’i okul bahçesinin temiz ve düzenli olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 47: H–10 “İlgilendiğim istediğim okul faaliyetinde yer alabiliyorum.”

			H 10			Toplam
			Katılıyorum	Kısmen katılıyorum	Katılmıyorum	
OKUL	İMKB	SAYI	87	77	45	209
		YÜZDE	41,60%	36,80%	21,50%	100,00%
	GAP	SAYI	78	69	63	210
		YÜZDE	37,10%	32,90%	30,00%	100,00%
	KÜLTÜR	SAYI	107	71	32	210
		YÜZDE	51,00%	33,80%	15,20%	100,00%
TOPLAM		SAYI	272	217	140	629
		YÜZDE	43,20%	34,50%	22,30%	100,00%

“İlgilendiğim istediğim okul faaliyetinde yer alabiliyorum.” hipotezine İMKB ortaokulundaki öğrencilerin %41,6’i katılıyorum,%36,8’i kısmen katılıyorum,%21,5’i katılmıyorum olarak belirtmişlerdir. GAP ortaokulundaki öğrencilerin %37,1’i katılıyorum,%32,9’u kısmen katılıyorum,%30,0’ü katılmıyorum olarak belirtirken KÜLTÜR ortaokulundaki öğrencilerin ise %51,0’ı katılıyorum,%33,8’i kısmen katılıyorum,%15,2’i katılmıyorum olarak belirtmişlerdir. Analizlerden üç okuldaki öğrencilerin %43,2’i istediği okul faaliyetinde yer alabildiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 48: H-11: “Okulda her türlü sanatsal ve sportif faaliyetler düzenlenir.”

			H 11			
			Katılıyorum	Kısmen katılıyorum	Katılmıyorum	Toplam
OKUL	İMKB	SAYI	77	82	51	210
		YÜZDE	36,70%	39,10%	24,30%	100,00%
	GAP	SAYI	72	75	63	210
		YÜZDE	34,30%	35,70%	30,00%	100,00%
	KÜLTÜR	SAYI	91	73	46	210
		YÜZDE	43,30%	34,80%	21,90%	100,00%
TOPLAM		SAYI	240	230	160	630
		YÜZDE	38,10%	36,50%	25,40%	100,00%

“Okulda her türlü sanatsal ve sportif faaliyetler düzenlenir.” hipotezine İMKB ortaokulundaki öğrencilerin %36,7’i katılıyorum,%39,1’i kısmen katılıyorum,%24,3’i katılmıyorum olarak belirtmişlerdir. GAP ortaokulundaki öğrencilerin %34,3’ü katılıyorum,%35,7’i kısmen katılıyorum,%30,0’i katılmıyorum olarak belirtirken KÜLTÜR ortaokulundaki öğrencilerin ise %43,3’ü katılıyorum,%34,8’i kısmen katılıyorum,%21,9’u katılmıyorum olarak belirtmişlerdir. Analizlerden üç okuldaki öğrencilerin %38,1’i Okulda her türlü sanatsal ve sportif faaliyetlerin düzenlendiğini belirtmişlerdir.

Tablo 49: H-12 “Okulumuz bahçesinde bir güvenlik görevlisine ihtiyacımız olduğunu düşünüyorum.”

			H 12			Toplam
			Katılıyorum	Kısmen katılıyorum	Katılmıyorum	
OKUL	İMKB	SAYI	168	22	20	210
		YÜZDE	80,00%	10,50%	9,50%	100,00%
	GAP	SAYI	134	37	39	210
		YÜZDE	63,80%	17,60%	18,60%	100,00%
	KÜLTÜR	SAYI	147	37	26	210
		YÜZDE	70,00%	17,60%	12,40%	100,00%
TOPLAM		SAYI	449	96	85	630
		YÜZDE	71,30%	15,20%	13,50%	100,00%

“Okulumuz bahçesinde bir güvenlik görevlisine ihtiyacımız olduğunu düşünüyorum” hipotezine İMKB ortaokulundaki öğrencilerin %80,0’ı katılıyorum,%10,5’i kısmen katılıyorum,%9,5’i katılmıyorum olarak belirtmişlerdir. GAP ortaokulundaki öğrencilerin %63,8’i katılıyorum,%17,6’ı kısmen katılıyorum,%18,6’ı katılmıyorum olarak belirtirken KÜLTÜR ortaokulundaki öğrencilerin ise %70,0’ı katılıyorum,%17,6’ı kısmen katılıyorum,%18,6’ı katılmıyorum olarak belirtmişlerdir. Analizlerden üç okuldaki öğrencilerin %71,3’ü Okullarının bahçesinde bir güvenlik görevlisine ihtiyaç olduğunu düşündüklerini belirtmişlerdir.

Tablo 50: H-13 “Okulda bilişim teknolojileri sınıfını yeterince kullanıyoruz.”

			H_13			
			Katılıyorum	Kısmen katılıyorum	Katılmıyorum	Toplam
OKUL	İMKB	SAYI	55	59	96	210
		YÜZDE	26,20%	28,10%	45,70%	100,00%
	GAP	SAYI	82	56	72	210
		YÜZDE	39,00%	26,70%	34,30%	100,00%
	KÜLTÜR	SAYI	48	61	101	210
		YÜZDE	22,90%	29,00%	48,10%	100,00%
TOPLAM		SAYI	185	176	269	630
		YÜZDE	29,40%	27,90%	42,70%	100,00%

“Okulda bilişim teknolojileri sınıfını yeterince kullanıyoruz.” hipotezine İMKB ortaokulundaki öğrencilerin %26,2’i katılıyorum,%28,1’i kısmen katılıyorum,%45,7’i katılmıyorum olarak belirtmişlerdir. GAP ortaokulundaki öğrencilerin %39,0’ı katılıyorum,%26,7’i kısmen katılıyorum,%34,3’ü katılmıyorum olarak belirtirken KÜLTÜR ortaokulundaki öğrencilerin ise %22,9’u katılıyorum,%29,0’ı kısmen katılıyorum,%48,1’i katılmıyorum olarak belirtmişlerdir. Analizlerden üç okuldaki öğrencilerin %29,4’u Okulda bilişim teknolojileri sınıfını yeterince kullandıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 51: H–21 “Okul atölyelerindeki araç gerecin yeterli olması öğrenci başarısını artırır.”

			H 21			Toplam
			Katılıyorum	Kısmen katılıyorum	Katılmıyorum	
OKUL	İMKB	SAYI	119	56	35	210
		YÜZDE	56,70%	26,70%	16,70%	100,00%
	GAP	SAYI	93	63	54	210
		YÜZDE	44,30%	30,00%	25,70%	100,00%
	KÜLTÜR	SAYI	128	49	33	210
		YÜZDE	61,00%	23,30%	15,70%	100,00%
TOPLAM		SAYI	340	168	122	630
		YÜZDE	54,00%	26,70%	19,40%	100,00%

“Okul atölyelerindeki araç gerecin yeterli olması öğrenci başarısını artırır.” hipotezine İMKB ortaokulundaki öğrencilerin %26,2’i katılıyorum,%28,1’i kısmen katılıyorum,%45,2’i katılmıyorum olarak belirtmişlerdir. GAP ortaokulundaki öğrencilerin %39,0’ı katılıyorum,%26,7’i kısmen katılıyorum,%34,3’ü katılmıyorum olarak belirtirken KÜLTÜR ortaokulundaki öğrencilerin ise %22,9’u katılıyorum,%29,0’ı kısmen katılıyorum,%48,1’i katılmıyorum olarak belirtmişlerdir. Analizlerden üç okuldaki öğrencilerin %54,0’ı Okul atölyelerindeki araç gerecin yeterli olmasının öğrenci başarısını arttırdığını belirtmişlerdir.

Tablo 52: H–22 “Sınıf mevcudunun kalabalık olması başarıyı azaltır.”

			H 22			Toplam
			Katılıyorum	Kısmen katılıyorum	Katılmıyorum	
OKUL	İMKB	SAYI	155	35	20	210
		YÜZDE	73,80%	16,70%	9,50%	100,00%
	GAP	SAYI	107	57	46	210
		YÜZDE	51,00%	27,10%	21,90%	100,00%
	KÜLTÜR	SAYI	147	44	19	210
		YÜZDE	70,00%	21,00%	9,00%	100,00%
TOPLAM		SAYI	409	136	85	630
		YÜZDE	64,90%	21,60%	13,50%	100,00%

“Sınıf mevcudunun kalabalık olması başarıyı azaltır ” hipotezine İMKB ortaokulundaki öğrencilerin %73,8’i katılıyorum,%16,7’i kısmen katılıyorum,%9,5’i katılmıyorum olarak belirtmişlerdir. GAP ortaokulundaki öğrencilerin %51,0’ı katılıyorum,%27,1’i kısmen katılıyorum,%21,9’u katılmıyorum olarak belirtirken KÜLTÜR ortaokulundaki öğrencilerin ise %70,0’u katılıyorum,%21,0’ı kısmen katılıyorum,%9,0’i katılmıyorum olarak belirtmişlerdir. Analizlerden üç okuldaki öğrencilerin %64,9’u sınıf mevcutlarının kalabalık olmasının başarılarını azalttığını belirtmişlerdir.

Tablo 53: Hata Varyans Eşitliği Levene Testi

Hata Varyans Eşitliği Levene Testi				
	F	df1	df2	Sig.
H_05	4,797	2	625	0,009
H_06	1,788	2	625	0,168
H_07	12,343	2	625	0
H_10	0,463	2	625	0,629
H_11	0,125	2	625	0,883
H_12	17,444	2	625	0
H_13	1,151	2	625	0,317
H_21	1,303	2	625	0,272
H_22	18,646	2	625	0

Yukarıda verilen tabloda varyansların homojenliği için bakılan levene testiyle de bu gruptan sadece H-11 hipotezinin homojen varyans varsayımını sağladığını görüyoruz.

H-5,H-6,H-7,H-10,H-12,H-13,H-21,H-22 hipotezlerinde ise anlamlı farklılıkların olduğu görülmektedir.

Tablo 54: Okulun Olanakları Karşılaştırmalı Tablo

Çoklu Karşılaştırma						
Bağımlı Değişken		(I) okul	(J) okul	Ortalama Fark (I-J)	Standart Hata	Sig.
H_05	Tukey HSD	İMKB	GAP	,3525*	0,07297	0
			KÜLTÜR	,5287*	0,07297	0

		GAP	İMKB	-,3525*	0,07297	0
			KÜLTÜR	,1762*	0,07279	0,042
		KÜLTÜR	İMKB	-,5287*	0,07297	0
			GAP	-,1762*	0,07279	0,042
	Tamhane	İMKB	GAP	,3525*	0,07725	0
			KÜLTÜR	,5287*	0,0716	0
		GAP	İMKB	-,3525*	0,07725	0
			KÜLTÜR	,1762*	0,06978	0,035
		KÜLTÜR	İMKB	-,5287*	0,0716	0
			GAP	-,1762*	0,06978	0,035
H_06	Tukey HSD	İMKB	GAP	0,0926	0,07392	0,422
			KÜLTÜR	,3593*	0,07392	0
		GAP	İMKB	-0,0926	0,07392	0,422
			KÜLTÜR	,2667*	0,07375	0,001
		KÜLTÜR	İMKB	-,3593*	0,07392	0
			GAP	-,2667*	0,07375	0,001
	Tamhane	İMKB	GAP	0,0926	0,07502	0,521
			KÜLTÜR	,3593*	0,07349	0
		GAP	İMKB	-0,0926	0,07502	0,521
			KÜLTÜR	,2667*	0,0731	0,001
		KÜLTÜR	İMKB	-,3593*	0,07349	0
			GAP	-,2667*	0,0731	0,001
H_07	Tukey HSD	İMKB	GAP	,2197*	0,07571	0,011
			KÜLTÜR	0,0626	0,07571	0,687
		GAP	İMKB	-,2197*	0,07571	0,011
			KÜLTÜR	-0,1571	0,07552	0,095
		KÜLTÜR	İMKB	-0,0626	0,07571	0,687
			GAP	0,1571	0,07552	0,095
	Tamhane	İMKB	GAP	,2197*	0,07888	0,017
			KÜLTÜR	0,0626	0,07527	0,791
		GAP	İMKB	-,2197*	0,07888	0,017
			KÜLTÜR	-0,1571	0,07277	0,091
		KÜLTÜR	İMKB	-0,0626	0,07527	0,791
			GAP	0,1571	0,07277	0,091
H_10	Tukey HSD	İMKB	GAP	-0,1353	0,0757	0,175
			KÜLTÜR	0,1504	0,0757	0,116
		GAP	İMKB	0,1353	0,0757	0,175
			KÜLTÜR	,2857*	0,07552	0
		KÜLTÜR	İMKB	-0,1504	0,0757	0,116
			GAP	-,2857*	0,07552	0

	Tamhane	İMKB	GAP	-0,1353	0,07762	0,226
			KÜLTÜR	0,1504	0,07344	0,118
		GAP	İMKB	0,1353	0,07762	0,226
			KÜLTÜR	,2857*	0,07579	0,001
		KÜLTÜR	İMKB	-0,1504	0,07344	0,118
			GAP	-,2857*	0,07579	0,001
H_11	Tukey HSD	İMKB	GAP	-0,0389	0,0864	0,894
			KÜLTÜR	0,1326	0,0864	0,276
		GAP	İMKB	0,0389	0,0864	0,894
			KÜLTÜR	0,1714	0,0862	0,116
		KÜLTÜR	İMKB	-0,1326	0,0864	0,276
			GAP	-0,1714	0,0862	0,116
	Tamhane	İMKB	GAP	-0,0389	0,09114	0,964
			KÜLTÜR	0,1326	0,09023	0,37
		GAP	İMKB	0,0389	0,09114	0,964
			KÜLTÜR	0,1714	0,07726	0,079
		KÜLTÜR	İMKB	-0,1326	0,09023	0,37
			GAP	-0,1714	0,07726	0,079
H_12	Tukey HSD	İMKB	GAP	-,2495*	0,06965	0,001
			KÜLTÜR	-0,1257	0,06965	0,169
		GAP	İMKB	,2495*	0,06965	0,001
			KÜLTÜR	0,1238	0,06948	0,176
		KÜLTÜR	İMKB	0,1257	0,06965	0,169
			GAP	-0,1238	0,06948	0,176
	Tamhane	İMKB	GAP	-,2495*	0,07002	0,001
			KÜLTÜR	-0,1257	0,06552	0,158
		GAP	İMKB	,2495*	0,07002	0,001
			KÜLTÜR	0,1238	0,07291	0,247
		KÜLTÜR	İMKB	0,1257	0,06552	0,158
			GAP	-0,1238	0,07291	0,247
H_13	Tukey HSD	İMKB	GAP	,3842*	0,13865	0,016
			KÜLTÜR	0,0842	0,13865	0,816
		GAP	İMKB	-,3842*	0,13865	0,016
			KÜLTÜR	-0,3	0,13832	0,077
		KÜLTÜR	İMKB	-0,0842	0,13865	0,816
			GAP	0,3	0,13832	0,077
	Tamhane	İMKB	GAP	0,3842	0,16107	0,052
			KÜLTÜR	0,0842	0,1598	0,935
		GAP	İMKB	-0,3842	0,16107	0,052
			KÜLTÜR	-,3000*	0,08117	0,001

		KÜLTÜR	İMKB	-0,0842	0,1598	0,935
			GAP	,3000*	0,08117	0,001
H_21	Tukey HSD	İMKB	GAP	-,2085*	0,07602	0,017
			KÜLTÜR	0,0582	0,07602	0,725
		GAP	İMKB	,2085*	0,07602	0,017
			KÜLTÜR	,2667*	0,07584	0,001
		KÜLTÜR	İMKB	-0,0582	0,07602	0,725
			GAP	-,2667*	0,07584	0,001
	Tamhane	İMKB	GAP	-,2085*	0,07723	0,021
			KÜLTÜR	0,0582	0,07395	0,817
		GAP	İMKB	,2085*	0,07723	0,021
			KÜLTÜR	,2667*	0,07664	0,002
		KÜLTÜR	İMKB	-0,0582	0,07395	0,817
			GAP	-,2667*	0,07664	0,002
H_22	Tukey HSD	İMKB	GAP	-,3489*	0,06903	0
			KÜLTÜR	-0,0299	0,06903	0,902
		GAP	İMKB	,3489*	0,06903	0
			KÜLTÜR	,3190*	0,06886	0
		KÜLTÜR	İMKB	0,0299	0,06903	0,902
			GAP	-,3190*	0,06886	0
	Tamhane	İMKB	GAP	-,3489*	0,07159	0
			KÜLTÜR	-0,0299	0,06362	0,953
		GAP	İMKB	,3489*	0,07159	0
			KÜLTÜR	,3190*	0,07132	0
		KÜLTÜR	İMKB	0,0299	0,06362	0,953
			GAP	-,3190*	0,07132	0

H-05 hipotezine verilen yanıtlar İMKB ile GAP ve İMKB ile KÜLTÜR okulları arasında anlamlı farklılıkların olduğu görülmüştür. İMKB ortaokulu öğrencilerinin %31,4'ü okul binası içinde kendilerini güvende hissedemediklerini belirtmişlerdir. Okulların bulunduğu sosyal çevre düşünüldüğünde İMKB ortaokulu öğrencileri onları olumsuz yönde etkileyebilecek sosyal çevreye sahiptir.

H-06 hipotezine verilen yanıtlarda İMKB ile KÜLTÜR ve GAP ile KÜLTÜR okulları arasında anlamlı farklılıkların olduğu görülmüştür. KÜLTÜR ortaokulu öğrencilerinin %34,3'ü diğer iki okulun öğrencilerine kıyasla sınıflarının temiz ve düzenli olduğunu düşünmektedirler.

H-07 hipotezine verilen yanıtlarda İMKB ile GAP okulları arasında anlamlı farklılıkların olduğu görülmüştür. GAP ortaokulu öğrencilerinin %39,0'ı okullarının bahçesinin temiz ve düzenli olduğunu belirtmişlerdir.

H-10 hipotezine verilen yanıtlarda GAP ile KÜLTÜR okulları arasında anlamlı farklılıkların olduğu görülmüştür. KÜLTÜR ortaokulundaki öğrencilerin %51,0'ı ilgilendiği, istediği okul faaliyetlerinde yer alabildiklerini belirtmişlerdir.

H-12 hipotezine verilen yanıtlarda İMKB ile GAP okulları arasında anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Özellikle İMKB ortaokulundaki öğrencilerin %80,0'ı okullarında bir güvenlik görevlisine ihtiyaç olduğunu düşünmektedirler. H-12 hipotezine verilen yanıtlar H-05 hipotezine verilen yanıtları doğrular niteliktedir. İMKB ortaokulunun sahip olduğu olumsuz çevre şartları öğrencilerin kendilerini güvende hissettirmemekte ve bir güvenliğe daha fazla ihtiyaç duymaktadırlar.

H-13 hipotezine verilen yanıtlarda İMKB ile GAP okulları arasında anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Özellikle GAP ortaokulundaki öğrencilerin %39,0'ı okullarında bilişim teknolojileri sınıfını yeterince kullanabildiklerini belirtmişlerdir. Genel olarak değerlendirildiğinde ise üç okulda da bilişim teknolojileri sınıfının yeterince kullanılmadığı görülmüştür.

H-21 hipotezine verilen yanıtlarda İMKB ile GAP ve GAP ile KÜLTÜR okulları arasında anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. GAP ortaokulundaki öğrencilerin %44,3'ü okul atölyelerindeki araç gerecin yeterli miktarda olmasının başarılarının artmasına katkı sağladığını belirtmişlerdir.

H-22 hipotezine verilen yanıtlarda İMKB ile GAP ve GAP ile KÜLTÜR okulları arasında anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. İMKB(%73,8) ve KÜLTÜR (%70,0) ortaokulundaki öğrencilerin büyük çoğunluğu Sınıf mevcudunun kalabalık olmasının başarıyı azalttığını belirtmişlerdir. Anketimizin 13. sorusu olan sınıf mevcudunuz sorusu bu farklılığı açıklar niteliktedir çünkü İMKB ve KÜLTÜR Ortaokullarındaki sınıf mevcutları en az 45 kişi olarak tespit edilmiştir.

3.2.2.5. Aile, Arkadaş Ve Diğer Çevresel Etmenlerin Etkisi

Tablo 55: H-09 “Ailem okuldaki toplantılara ve diğer faaliyetlere genelde katılır.”

			H_09			Toplam
			Katılıyorum	Kısmen katılıyorum	Katılmıyorum	
OKUL	İMKB	SAYI	109	77	23	209
		YÜZDE	52,20%	36,80%	11,00%	100,00%
	GAP	SAYI	113	68	29	210
		YÜZDE	53,80%	32,40%	13,80%	100,00%
	KÜLTÜR	SAYI	130	72	8	210
		YÜZDE	61,90%	34,30%	3,80%	100,00%
TOPLAM		SAYI	352	217	60	629
		YÜZDE	56,00%	34,50%	9,50%	100,00%

“Ailem okuldaki toplantılara ve diğer faaliyetlere genelde katılır” hipotezine İMKB ortaokulundaki öğrencilerin %52,2’i katılıyorum,%36,8’i kısmen katılıyorum,%11,0’ı katılmıyorum olarak belirtmişlerdir. GAP ortaokulundaki öğrencilerin %53,8’i katılıyorum,%32,4’ü kısmen katılıyorum,%13,8’i katılmıyorum olarak belirtirken KÜLTÜR ortaokulundaki öğrencilerin ise %61,9’u katılıyorum,%34,3’ü kısmen katılıyorum,%3,8’i katılmıyorum olarak belirtmişlerdir. Analizlerden üç okuldaki öğrencilerin %56,0’ı Ailelerinin okuldaki toplantılara ve diğer faaliyetlerde genelde katılımcı olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 56: H-25 “Annemin ve Babamın benimle ve derslerinle ilgilenmesi başarıımı artırır.”

			H 25			Toplam
			Katılıyorum	Kısmen katılıyorum	Katılmıyorum	
OKUL	İMKB	SAYI	166	32	12	210
		YÜZDE	79,00%	15,20%	5,70%	100,00%
	GAP	SAYI	145	46	19	210
		YÜZDE	69,00%	21,90%	9,00%	100,00%
	KÜLTÜR	SAYI	183	20	7	210
		YÜZDE	87,10%	9,50%	3,30%	100,00%
TOPLAM		SAYI	494	98	38	630
		YÜZDE	78,40%	15,60%	6,00%	100,00%

“Annemin ve Babamın benimle ve dersleriyle ilgilenmesi başarıyı artırır” hipotezine İMKB ortaokulundaki öğrencilerin %79,0’ı katılıyorum,%15,0’ı kısmen katılıyorum,%5,7’i katılmıyorum olarak belirtmişlerdir. GAP ortaokulundaki öğrencilerin %69,0’ı katılıyorum,%21,9’u kısmen katılıyorum,%9,0’ı katılmıyorum olarak belirtirken KÜLTÜR ortaokulundaki öğrencilerin ise %87,1’i katılıyorum,%9,5’i kısmen katılıyorum,%3,3’ü katılmıyorum olarak belirtmişlerdir. Analizlerden üç okuldaki öğrencilerin %78,4’ü Ailesi’nin onunla ve dersleriyle ilgilenmesi’nin başarılarını arttırdığını belirtmektedirler.

Tablo 57: H–26 “Sosyal ve Kültürel etkinliklere katılmak başarıyı artırır.”

		H 26			Toplam	
		Katılıyorum	Kısmen katılıyorum	Katılmıyorum		
OKUL	İMKB	SAYI	153	46	10	209
		YÜZDE	73,20%	22,00%	4,80%	100,00%
	GAP	SAYI	105	70	35	210
		YÜZDE	50,00%	33,30%	16,70%	100,00%
	KÜLTÜR	SAYI	149	49	12	210
		YÜZDE	71,00%	23,30%	5,70%	100,00%
TOPLAM		SAYI	407	165	57	629
		YÜZDE	64,70%	26,20%	9,10%	100,00%

“Sosyal ve Kültürel etkinliklere katılmak başarıyı artırır” hipotezine İMKB ortaokulundaki öğrencilerin %73,2’i katılıyorum,%22,0’ı kısmen katılıyorum,%4,8’i katılmıyorum olarak belirtmişlerdir. GAP ortaokulundaki öğrencilerin %50,0’ı katılıyorum,%33,3’u kısmen katılıyorum,%16,7’i katılmıyorum olarak belirtirken KÜLTÜR ortaokulundaki öğrencilerin ise %71,0’ı katılıyorum,%23,3’ü kısmen katılıyorum,%5,7’i katılmıyorum olarak belirtmişlerdir. Analizlerden üç okuldaki öğrencilerin %64,7’i Sosyal ve Kültürel etkinliklere katılmanın başarılarını arttırdığını belirtmektedirler.

Tablo 58: H-27 “Arkadaş çevresi okul başarısını olumsuz etkiler.”

			H 27			Toplam
			Katılıyorum	Kısmen katılıyorum	Katılmıyorum	
OKUL	İMKB	SAYI	105	63	42	210
		YÜZDE	50,00%	30,00%	20,00%	100,00%
	GAP	SAYI	80	76	54	210
		YÜZDE	38,10%	36,20%	25,70%	100,00%
	KÜLTÜR	SAYI	83	69	58	210
		YÜZDE	39,50%	32,90%	27,60%	100,00%
TOPLAM		SAYI	268	208	154	630
		YÜZDE	42,50%	33,00%	24,40%	100,00%

“Arkadaş çevresi okul başarısını olumsuz etkiler” hipotezine İMKB ortaokulundaki öğrencilerin %50,0’ı katılıyorum,%30,0’ı kısmen katılıyorum,%20,0’ı katılmıyorum olarak belirtmişlerdir. GAP ortaokulundaki öğrencilerin %38,1’i katılıyorum,%36,2’i kısmen katılıyorum,%25,7’i katılmıyorum olarak belirtirken KÜLTÜR ortaokulundaki öğrencilerin ise %39,5’i katılıyorum,%32,9’u kısmen katılıyorum,%27,6’ı katılmıyorum olarak belirtmişlerdir. Analizlerden üç okuldaki öğrencilerin %42,5’i Arkadaş çevresinin okul başarısını olumsuz etkileyebileceğini belirtmişlerdir.

Tablo 59: Hata Varyans Eşitliği Levene Testi

Hata Varyans Eşitliği Levene Testi				
	F	df1	df2	Sig.
H_09	11,652	2	625	0
H_25	30,737	2	625	0
H_26	24,517	2	625	0
H_27	0,418	2	625	0,658

Yukarıda verilen tabloda varyansların homojenliği için bakılan levene testiyle de bu gruptan sadece H-27 hipotezinin homojen varyans varsayımını sağladığını görüyoruz. H-09,H-25,H-26 hipotezlerinde ise anlamlı farklılıkların olduğu görülmektedir.

Tablo 60: Aile, Arkadaş Ve Diğer Çevresel Etmelerin Etkisi Karşılaştırmalı Tablo

Çoklu Karşılaştırma							
Bağımlı Değişken		(I) okul	(J) okul	Ortalama Fark (I-J)	Standart hata	Sig.	
H_09	Tukey HSD	İMKB	GAP	-0,0135	0,06453	0,976	
			KÜLTÜR	,1675*	0,06453	0,026	
		GAP	İMKB	0,0135	0,06453	0,976	
			KÜLTÜR	,1810*	0,06438	0,014	
		KÜLTÜR	İMKB	-,1675*	0,06453	0,026	
			GAP	-,1810*	0,06438	0,014	
	Tamhane	İMKB	GAP	-0,0135	0,06863	0,996	
			KÜLTÜR	,1675*	0,06139	0,02	
		GAP	İMKB	0,0135	0,06863	0,996	
			KÜLTÜR	,1810*	0,06324	0,013	
		KÜLTÜR	İMKB	-,1675*	0,06139	0,02	
			GAP	-,1810*	0,06324	0,013	
	H_25	Tukey HSD	İMKB	GAP	-,1356*	0,05469	0,036
				KÜLTÜR	0,1025	0,05469	0,147
GAP			İMKB	,1356*	0,05469	0,036	
			KÜLTÜR	,2381*	0,05456	0	
KÜLTÜR			İMKB	-0,1025	0,05469	0,147	
			GAP	-,2381*	0,05456	0	
Tamhane		İMKB	GAP	-0,1356	0,05926	0,066	
			KÜLTÜR	0,1025	0,04965	0,114	
		GAP	İMKB	0,1356	0,05926	0,066	
			KÜLTÜR	,2381*	0,05461	0	
		KÜLTÜR	İMKB	-0,1025	0,04965	0,114	
			GAP	-,2381*	0,05461	0	
H_26		Tukey HSD	İMKB	GAP	-,3494*	0,06228	0
				KÜLTÜR	-0,0303	0,06228	0,878
	GAP		İMKB	,3494*	0,06228	0	
			KÜLTÜR	,3190*	0,06213	0	
	KÜLTÜR		İMKB	0,0303	0,06228	0,878	
			GAP	-,3190*	0,06213	0	
	Tamhane	İMKB	GAP	-,3494*	0,06457	0	
			KÜLTÜR	-0,0303	0,05606	0,931	
		GAP	İMKB	,3494*	0,06457	0	
			KÜLTÜR	,3190*	0,0655	0	
		KÜLTÜR	İMKB	0,0303	0,05606	0,931	
			GAP	-,3190*	0,0655	0	

H_27	Tukey HSD	İMKB	GAP	-0,1695	0,07786	0,076	
			KÜLTÜR	-0,1742	0,07786	0,066	
		GAP	İMKB	0,1695	0,07786	0,076	
			KÜLTÜR	-0,0048	0,07767	0,998	
		KÜLTÜR	İMKB	0,1742	0,07786	0,066	
			GAP	0,0048	0,07767	0,998	
		Tamhane	İMKB	GAP	-0,1695	0,07702	0,083
				KÜLTÜR	-0,1742	0,07808	0,077
			GAP	İMKB	0,1695	0,07702	0,083
				KÜLTÜR	-0,0048	0,07826	1
	KÜLTÜR		İMKB	0,1742	0,07808	0,077	
			GAP	0,0048	0,07826	1	

H-09 hipotezine verilen yanıtlarda İMKB ile KÜLTÜR ve GAP ile KÜLTÜR okulları arasında anlamlı farklılıkların olduğu görülmüştür. KÜLTÜR ortaokulu öğrencilerinin %61,9'u Ailelerinin okuldaki toplantı ve diğer faaliyetlere katıldığını belirtmişlerdir.

H-25 hipotezine verilen yanıtlarda İMKB ile GAP ve GAP ile KÜLTÜR okulları arasında anlamlı farklılıkların olduğu görülmüştür. KÜLTÜR ortaokulu öğrencilerinin %87,1'i diğer iki okulun öğrencilerine kıyasla Ailelerinin kendileri ve dersleriyle ilgili olmasının başarılarının artışı daha fazla etkilediğini belirtmişlerdir.

H-26 hipotezine verilen yanıtlarda İMKB ile GAP ve GAP ile KÜLTÜR arasında anlamlı farklılıkların olduğu görülmüştür. GAP ortaokulu öğrencilerinin sadece %50,0'ı Sosyal-Kültürel etkinliklere katılmanın başarılarını arttırdığını belirtmektedirler.

3.2.3.Okul İklimi Hipotezleri İçin Yapılan Genel Karşılaştırma

3.2.3.1. İdarecilerin Etkisi

İdarecilerin okullardaki etkisi için aşağıdaki tabloya baktığımızda. Diğer etkenler sabit tutulduğunda İdarecilerin okulların başarı düzeyi üzerindeki etkisi 0,032 olarak tespit edilmiştir.

Tablo 61: İdarecilerin Etkisi

Çok Değişkenli Çözümleme							
Etki		Değer	F	Hipotez değ.	Hata	Sig.	Kısmi Anlamlılık Değeri
OKUL	Pillai's Trace	0,062	6,631	6	1238	0	0,031
	Wilks' Lambda	0,938	6,728 ^a	6	1236	0	0,032
	Hotelling's Trace	0,066	6,825	6	1234	0	0,032
	Roy's Largest Root	0,066	13,645 ^b	3	619	0	0,062

3.2.3.2. Öğretmenlerin Etkisi

Öğretmenlerin okullardaki etkisi için aşağıdaki tabloya baktığımızda. Diğer etkenler sabit tutulduğunda Öğretmenlerin okulların başarı düzeyi üzerindeki etkisi 0,052 olarak tespit edilmiştir.

Tablo 62: Öğretmenlerin Etkisi

Çok Değişkenli Çözümleme							
Etki		Değer	F	Hipotez değ.	Hata	Sig.	Kısmi Anlamlılık Değeri
OKUL	Pillai's Trace	0,103	4,163	16	1224	0	0,052
	Wilks' Lambda	0,899	4,161 ^a	16	1222	0	0,052
	Hotelling's Trace	0,109	4,159	16	1220	0	0,052
	Roy's Largest Root	0,066	5,016 ^b	8	612	0	0,062

3.2.3.3. Rehber Öğretmenlerin Etkisi

Rehber Öğretmenlerin okullardaki etkisi için aşağıdaki tabloya baktığımızda. Diğer etkenler sabit tutulduğunda Rehber Öğretmenlerin okulların başarı düzeyi üzerindeki etkisi 0,020 olarak tespit edilmiştir.

Tablo 63: Rehber Öğretmenlerin Etkisi

Çok Değişkenli Çözümleme							
Etki		Değer	F	Hipotez değ.	Hata	Sig.	Kısmi Anlamlılık Değeri
OKUL	Pillai's Trace	0,039	4,143	6	1238	0	0,02
	Wilks' Lambda	0,961	4,157 ^a	6	1236	0	0,02
	Hotelling's Trace	0,041	4,171	6	1234	0	0,02
	Roy's Largest Root	0,035	7,127 ^b	3	619	0	0,033

3.2.3.4. Okul Olanaklarının Etkisi

Okul olanaklarının okullardaki etkisi için aşağıdaki tabloya baktığımızda. Diğer etkenler sabit tutulduğunda Okulların sahip olduğu olanakların okulların başarı düzeyi üzerindeki etkisi 0.118 olarak tespit edilmiştir.

Tablo 64: Okul Olanaklarının Etkisi

Çok Değişkenli Çözümleme							
Etki		Değer	F	Hipotez Değ.	Hata	Sig.	Kısmi Anlamlılık Değeri
OKUL	Pillai's Trace	0,236	9,097	18	1222	0	0,118
	Wilks' Lambda	0,778	9,084 ^a	18	1220	0	0,118
	Hotelling's Trace	0,268	9,071	18	1218	0	0,118
	Roy's Largest Root	0,142	9,623 ^b	9	611	0	0,124

3.2.3.5. Aile Arkadaş Ve Çevresel Etmenlerin Etkisi

Aile, Arkadaş ve Çevresel etmenlerin okullardaki etkisi için aşağıdaki tabloya baktığımızda. Diğer etkenler sabit tutulduğunda Aile, Arkadaş ve Çevresel etmenlerin okulların başarı düzeyi üzerindeki etkisi 0.046 olarak tespit edilmiştir.

Tablo 65: Aile Arkadaş Ve Çevresel Etmenlerin Etkisi

Çok Değişkenli Çözümleme							
Etki		Değer	F	Hipotez değ.	Hata	Sig.	Kısmi Anlamlılık Değeri
OKUL	Pillai's Trace	0,092	7,456	8	1232	0	0,046
	Wilks' Lambda	0,909	7,479 ^a	8	1230	0	0,046
	Hotelling's Trace	0,098	7,502	8	1228	0	0,047
	Roy's Largest Root	0,071	10,895 ^b	4	616	0	0,066

Üç okulda öğrencilerin akademik başarısına etki eden beş değişkenin etkileri karşılaştırıldığında en önemli etkinin okulların sahip olduğu fiziki, sosyal vb. olanakların etkisi olduğu belirlenmiştir. Akademik başarı üzerinde en az etkiyi ise Rehber öğretmenlerin oluşturduğu tespit edilmiştir.

SONUÇ

Sonuç ve Değerlendirme

Ergenlik döneminde bulunan gençler, genellikle fizyolojik ve psikolojik çalkantılarla yaşamlarını yeniden düzenleme çabası içindedirler ve bu dönemde aileden sonra onları en fazla etkileyen unsur okul yaşantıdır. Çünkü okul sadece öğrenim görülen bir yer değil, aynı zamanda yeni arkadaşlıkların kurulduğu, öğretmeniyle, idarecisiyle, fiziki-sosyal olanaklarıyla gencin üzerinde önemli etkileri olan toplumsal bir ortamdır. İşte bu toplumsal ortamda yaşanan ve etkilenilen olumlu-olumsuz bir çok faktör ergenin akademik başarısında da önemli etkiye sahiptir. Özellikle Okulun sahip olduğu fiziki imkânlarındaki yetersizlikler(bilişim teknolojileri sınıfı, laboratuvar, kütüphane vb.), sınıfların teknik donanım ve fiziki koşullarının yetersiz olması, öğrenci sayısının kapasitenin üstünde olması, Okulun katı, kuralcı, yaratıcı ve özgür düşünceye imkan tanımayan disiplin anlayışına sahip olması, Ders, programlarının kısa zamana çok fazla ünite sığdıracak şekilde planlanması, öğretmenlerin ders işleyiş tarzları ve takındıkları tutumlar, okulların bulunduğu fiziki ve sosyal çevre şartları akademik başarıyı etkileyen okuldaki kaynaklı faktörlerdir.

Buradan hareket ile çalışmamızda ergenlik döneminde bulunan 12–15 yaş arası ilköğretim ikinci kademedeki okuyan öğrencilerin akademik başarısında okulun rolü ortaya konulmaya çalışıldı. Okul iklimini ölçmeye yönelik hipotezlerimiz; öğretmenin etkisi, İdarecilerin etkisi, Okulun olanaklarının etkisi, Rehber öğretmenlerin etkisi, Aile, Arkadaş ve Çevrenin etkisi olarak beş grup ta toplanmıştır. Değerlendirmemizde üç okulda da akademik başarıda en büyük etkinin okulun sahip olduğu fiziki ve sosyal şartlar olduğu görülmüştür. Yani öğrencilerin okula karşı olumlu bakış açısı oluşturma ve akademik olarak başarı kazanmalarında okulların öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılayacak ölçüde teknik donanıma sahip olabilmesi, hijyen koşullarına uygun olması, güvenli olması,sınıf mevcutlarının istenilen düzeyde olması,yeterli sosyo kültürel faaliyetlerin okulda olması ve her öğrencinin istediği faaliyette yer alabilmesinin rolü yadsınamayacak önemdedir.Özellikle ikinci kademe de öğrenim gören öğrencilerin okuldaki beklentileri dönemin genel özellikleri itibariyle fazladır ve okulun imkanlarına yönelik kanaatleri başarılarına da yansımaktadır ki araştırmamızın verileride bunu doğrular niteliktedir.

Okulun olanaklarının etkisi incelendiğinde; Öğrencilerin sadece %48,3'ü okul binasında kendilerini güvende ve huzurlu hissettiklerini belirtmiştir okullar bazında da İMKB ortaokulundaki öğrencilerin sadece %31,4'ü okulda kendilerini güvende hissettiklerini belirtirken öğrencilerin kendilerini en güvende hissettikleri okul KÜLTÜR ortaokulu olmuştur(%60,5).GAP ortaokulunda bu oran %52,9'dur. Okulların bulunduğu sosyal çevre düşünüldüğünde İMKB ortaokulu öğrencileri onları olumsuz yönde etkileyebilecek sosyal çevre şartlarına sahiptir. İMKB ortaokulu batmanın sosyo-ekonomik ve eğitim seviyesi en düşük göçlerle oluşturulmuş şiddet olaylarının en fazla yaşandığı bir semtte bulunmasından dolayı bu sonucun çıkması tesadüf değildir.

Öğrencilerin %26,0'ı sınıfların temiz ve düzenli olduğunu düşünmektedir. Okullar yönünde İMKB ortaokulun öğrencilerinin %20,5'ne göre sınıf temizliği öğrenciler tarafından istenilen düzeyde değildir. En fazla yüzdeye sahip KÜLTÜR ortaokulunda da sadece %34,4 öğrenci sınıflarının temizliğinden memnundur. GAP ortaokulundaki öğrencilerin ise %23,3'ü temiz bir sınıf ortamlarının olduğunu düşünmektedirler. Genel itibariyle üç okulda da sınıflarda temizlik sorunun yaşandığı görülmektedir. Yaşanılan ortamın temizliğinin de başarı üzerinde etkisi vardır nitekim ortamdaki oksijen azlığı motivasyonu düşürerek anlamayı zorlaştırmaktadır.

Öğrencilerin %31,5'i okul bahçesinin temiz ve düzenli olduğunu belirtmişlerdir. Okulun temizliği açısından KÜLTÜR ortaokulu öğrencilerinin %24,3'ü okullarının temiz ve düzenli olduğunu düşünmektedirler en fazla yüzdeye sahip GAP ortaokulunda ise öğrencilerin %39,0'ı okul bahçesinin temiz olduğunu düşünmektedir. İMKB ortaokulunda bu oran %31,1'dir.

Öğrencilerin %43,2'i ilgilendiği istediği okul faaliyetinde yer alabildiğini belirtirken okullar bazında en fazla KÜLTÜR ortaokulu öğrencilerinin %51,0'ı okul faaliyetlerinde yer alabildiklerini belirtmişlerdir. İMKB ortaokulundaki öğrencilerin%41,6'ı, GAP ortaokulunda ki öğrencilerin ise %37,1'i ilgilendiği istediği okul faaliyetinde yer alabildiğini ifade etmiştir. KÜLTÜR ortaokulun bulunduğu çevre itibariyle ve okul olanakları anlamında daha fazla imkâna sahip olmasının bu sonuçta etkisi gözlemlenebilmektedir.

Analizlerden üç okuldaki öğrencilerin %38,1'i Okulda her türlü sanatsal ve sportif faaliyetlerin düzenlendiğini belirtmişlerdir. İMKB ortaokulundaki öğrencilerin %36,7'i GAP ortaokulundaki öğrencilerin %34,3'ü, en fazla sosyal olanağa sahip KÜLTÜR ortaokulundaki öğrencilerinin %43,3'ü okullarında çeşitli faaliyetler düzenlendiğini belirtmişlerdir. Okullar da organize edilen sosyal ve sanatsal birtakım çalışmalar öğrenciyi daha fazla okula bağlamakta ve başarının artışında, özgüvenin oluşmasında önemli etkide bulunmaktadır.

Üç okuldaki öğrencilerin %71,3'ü Okullarının bahçesinde bir güvenlik görevlisine ihtiyaç olduğunu düşündüklerini belirtmişlerdir. İMKB ortaokulundaki öğrencilerin %80,0'ı GAP ortaokulundaki öğrencilerin %63,8'i, KÜLTÜR ortaokulundaki öğrencilerin ise %70,0'ı okullarında güvenlik görevlisine ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir. H-12 hipotezine verilen yanıtlar H-05 hipotezine verilen yanıtları doğrular niteliktedir. İMKB ortaokulunun sahip olduğu olumsuz çevre şartları öğrencilerin kendilerini güvende hissettirmemekte ve bir güvenliğe daha fazla ihtiyaç duyabilmektedirler.

Okullardaki öğrencilerin %29,4'u Okulda bilişim teknolojileri sınıfını yeterince kullandıklarını belirtmişlerdir. İMKB ortaokulundaki öğrencilerin %26,2'i, GAP ortaokulundaki öğrencilerin %39,0'ı KÜLTÜR ortaokulundaki öğrencilerin ise %22,9'u bilişim teknoloji sınıfının yeterince kullanıldığını belirtmişlerdir. Genel manada bakıldığında ister çok ister az olanaklara sahip olsun bütün okullarda teknoloji sınıflarını kullanmak konusunda ciddi eksikliklerin olduğu görülmektedir.

Analizlerden üç okuldaki öğrencilerin %54,0'ı Okul atölyelerindeki araç gerecin yeterli olmasının öğrenci başarısını arttırdığını belirtmişlerdir. İMKB ortaokulundaki öğrencilerin %26,2'i GAP ortaokulundaki öğrencilerin %39,0'ı KÜLTÜR ortaokulundaki öğrencilerin ise %22,9'u Okul atölyelerindeki araç gerecin yeterli olmasının başarılarını arttırdığını belirtmişlerdir. Öğretimde kalıcılığın sağlanmasında en önemli unsurlardan birisi de öğrencinin görerek, dokunarak öğrenmesidir onun içindir ki okulların ders araç gereç anlamında yeterli bir donanıma sahip olmasının da başarının artışındaki etkisi büyüktür.

Öğrencilerin %64,9'u sınıf mevcutlarının kalabalık olmasının başarılarını azalttığını belirtmişlerdir. İMKB ortaokulundaki öğrencilerin %73,8'i, GAP ortaokulundaki öğrencilerin %51,0'ı KÜLTÜR ortaokulundaki öğrencilerin ise %70,0'ı

sınıf mevcutlarının kalabalık olmasının başarılarını azalttığını belirtmişlerdir. Nitekim anketimizin 13. sorusu olan sınıf mevcudunuz sorusu bu farklılığı açıklar niteliktedir çünkü İMKB ve KÜLTÜR Ortaokullarındaki sınıf mevcutları en az 45 kişi olarak tespit edilmiştir.

Öğrencilerin akademik başarısında ikinci büyük etkiyi ise öğretmenlerin tutum ve davranışlarının belirlediği araştırma bulguları ile ortaya konulmuştur. Öğretmenlerin etkisi incelendiğinde; Üç okuldaki öğrencilerin %61,5'i öğretmenlerinin anlayışlı olduğunu,%64,0'ı sorunlara daha sabırla yaklaştığını %53,8'i öğretmenlerinin derste aktif katılımı sağlayıp ödüllendirdiğini,%64,3'ü öğrencileri öğrenmeye motive ettiğini,%68,2'i öğretmenin yaklaşımlarının onların başarılarını arttırdığını,%61,6'ı okul başarısında öğretmene karşı hislerinin etkili olduğunu,%75,0'ı öğretmenin dersi anlaşılır biçimde aktarmasının başarılarını arttırdığını belirtmişlerdir.

Üçüncü sıradaki etkiyi, Aile, Arkadaş ve Çevresel etmenlerin oluşturduğu görülmüştür. Aile, arkadaş ve çevresel etmenlerin etkisi incelendiğinde,üç okuldaki öğrencilerin %56,0'ı Ailesinin okuldaki toplantılara, faaliyetlere katıldığını,%78,4'ü Ailesinin onunla ve dersleriyle ilgilenmesinin başarısını arttırdığını,%42,5'i arkadaş çevresinin okul başarısını olumsuz etkilediğini,%64,7'i sosyal ve kültürel etkinliklere katılmanın okul başarısını arttırdığını belirtmişlerdir.

Dördüncü sıradaki etkiyi, idarecilerin oluşturduğu tespit edilmiştir. İdarecilerin etkisi incelendiğinde, üç okuldaki öğrencilerin %45,1'i idarecilerin öğretmenlerin şikâyetlerini duymaya istekli ve anlayışlı olduğunu,%44,8'i okul idarecilerinin her türlü davranışlarının başarılarını etkilediğini ve sadece %35,6'ı okul kurallarının anlaşılır ve olumlu olduğunu belirtmişlerdir.

Üç okulda da öğrencilerin başarısında en az etki rehber öğretmenlere aittir. Rehber öğretmenlerin etkisi incelendiğinde; öğrencilerin %44,6'ı Rehber öğretmenden faydalanmak için rehberlik servisine başvurduklarını, hatta %45,4'ü ancak sınıf öğretmenleri yönlendirirse rehber öğretmenin yanına gittiklerini,%73,3'ü sorunları olduğunda rehber öğretmenin onlarla ilgilendiğini belirtmişlerdir. Genel itibariyle okullarda rehberlik servisine sorunlu öğrencilerin gittiğine dair yanlış bir kanı söz konusudur bunun içindir ki öğrencilerin birçoğu sınıf öğretmenleri yönlendirirse rehberlik servisinden faydalanabilmektedir. Ailelerin tutumlarının da etkisi hiç kuşkusuz büyüktür özellikle sosyo-kültürel olarak düşük seviyede olan bölgelerde

Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden yararlanılmasına kültür itibariyle olumsuz yaklaşılmakta ve kişisel sorunların başka insanlara anlatılması ayıp karşılamaktadır. Son yıllarda bu algı sosyal medyanın ve rehber öğretmenlerin verdiği 7–19 yaş aile eğitimleriyle büyük ölçüde aşılmıştır.

Anketimizi uyguladığımız üç okul, farklı sosyo-ekonomik ve başarı seviyelerine sahip okullardan seçilmiştir. İMKB ortaokulu Batmanın sosyo-ekonomik düzeyi düşük ücra bir semtinde bulunan ve akademik başarının düşük olduğu bir okul iken, GAP ortaokulu, orta düzeyde sosyo-ekonomik ve akademik yapıya sahiptir. KÜLTÜR ortaokulu ise Batmanın en iyi semtlerinden birinde sosyo-ekonomik düzeyi yüksek çoğunluğu memur olan ailelerden oluşan, akademik başarısı en yüksek okullardan biridir.

Okullar bazında bir değerlendirme yaptığımızda, akademik başarının ve sosyo-ekonomik seviyenin düşük olduğu İMKB ortaokulunda örneklem grubundaki 210 öğrencinin %71,4'ü öğretmenlerinin anlayışlı ve kibar olduğunu, %68,6'sı öğrenme sorunları olduğunda öğretmenlerinin sabırla dinlediklerini, %55,7'si okul idaresinin olumlu davranışlarının okul başarılarını arttırdığını, %32,3'ü okul binasında kendilerini güvende hissetmediklerini, %80,0'ı okullarında bir güvenlik görevlisine ihtiyaç duyduklarını belirtirken, %43,8'i sınıfların temiz ve düzenli olmadığını, %45,7'i bilişim teknolojileri sınıfının yeterince kullanılmadığını, %73,8'i sınıf mevcutlarının fazla olmasının başarılarını düşürdüğünü, %56,7'i ise okuldaki araç-gereç'in yeterli miktarda olması ve işlevsel olmasının başarılarının artışında rol oynadığını belirtmişlerdir.

Orta düzeyde bir akademik başarı ve sosyo-ekonomik yapıya sahip olan, GAP ortaokulundaki örneklem grubundaki 210 öğrencinin,%40,0'ı sınıfların kısmen temiz ve düzenli olduğunu,%45,2'i idarecilerin öğrencilerin şikayetlerini duymaya istekli ve olumlu olduklarını,%38,6'ı okul kurallarının anlaşılır ve olumlu olduğunu düşünürken,%52,9'u okul binasında kendilerini güvende hissettiklerini,%63,8'i okulda bir güvenlik görevlisine ihtiyaç hissettiklerini,%39,0'ı bilişim teknolojileri sınıfını yeterince kullandıklarını,%51,0'ı sınıf mevcudunun fazla olmasının başarılarını azalttığını belirtmişlerdir. Okullar içinde en az sınıf mevcuduna GAP ortaokulunun sahip olduğunu belirtmenin faydalı olacağını düşünüyorum.

En yüksek akademik başarıya ve sosyo-ekonomik yapıya sahip çoğunluğu eğitilmiş ailelerinin çocuklarının eğitim gördüğü Batmanın en seçkin semtlerinden

birinde bulunan KÜLTÜR ortaokulunda örneklem grubunda ki 210 öğrencinin,%66,7'i öğretmenlerinin bir öğrenme sorunu yaşadıklarında sabırlı davrandığını,%63,8'i öğretmenlerinin derste aktif katılımı sağlayıp, ödüllendirdiğini, %83,3'ü öğretmenlerinin derste bilgileri anlaşılır biçimde aktarmasının başarılarını arttırdığını belirtirken,%60,5'i okul binasında kendilerini güvende hissettiklerini,%70,0'ı okulda bir güvenlik görevlisine ihtiyaç hissettiklerini ,%51,0'ı istedikleri okul faaliyetlerine katılabildiklerini,%70,0'ı sınıf mevcutlarının kalabalık olmasının başarılarını azalttığını,%61,9'u Ailelerin okuldaki her türlü toplantı ve faaliyetlere katıldıklarını belirtmişlerdir.

Araştırma bulgularından da açıkça görüldüğü gibi, okulların sosyal ve fiziksel olanakları, okulun bulunduğu çevre, öğretmen ve idarecilerin etkisi öğrencilerin başarılarında büyük öneme sahiptir.

İMKB ortaokulu'nun bulunduğu olumsuz çevre koşulları sebebiyle öğrencilerin büyük çoğunluğu kendilerini okul binasında güvende hissetmemekte ve bir güvenlik görevlisine ihtiyaç duymaktadırlar. Ayrıca Tablo 4 ve Tablo 5'te görüldüğü üzere anne-babalarının eğitim seviyesi en düşük olan okul olması sebebi ile öğrenciler evde gerekli akademik desteği ailelerinden görememektedirler. Tüm bunların yanında düşük gelir seviyelerine sahip olmalarının da etkisiyle öğrencilerin %62,4'ü takviye bir eğitim almadıklarını belirtmişlerdir. Sınıf mevcutlarının da 45'in üstünde olması da akademik başarılarını olumsuz etkilemektedir.

GAP ortaokulundaki öğrencilerin ailelerinin eğitim seviyesi İMKB ortaokulu öğrencilerinininkinden daha iyi bir durumdadır. Anne-Babaları'nın eğitim seviyesi ve gelir durumları İMKB ortaokulundakilerden daha yüksektir. Ayrıca ailelerin okul durumuyla ilgisi de diğer okuldan daha fazladır (%78,1).Ancak üç okul içinde en az sınıf mevcuduna sahip okul GAP ortaokuludur.

KÜLTÜR ortaokulundaki öğrencilerin ailelerinin eğitim seviyesi ve gelir düzeyi diğer iki okuldan daha yüksektir. Ailelerin birçoğu(%89,5) çocuklarının okul durumuyla ilgililerdir. Üç okul içinde Annenin çalışma oranının en yüksek olduğu okuldur. KÜLTÜR ortaokulunda Ailelerin eğitime önem verici yaklaşımlarının yanın da gelir seviyelerinin de yüksek olmasının etkisiyle öğrencilerin %42,9'u dershaneye gittiklerini belirtmişlerdir.

Çalışmamızda okullarının imkânları hakkında üç okulun da farklı kanaatleri olduğu görülmüştür. İMKB ortaokulu zayıf, GAP ve KÜLTÜR ortaokulları orta seviyede olarak kanaatlerini derecelendirmişlerdir. Verilerle, üç okulun öğrencilerinin okul imkânları ile okul iklimi arasında çok sıkı bir ilişkinin var olduğu görülmektedir. Okul imkânları daha yüksek seviyede olan okuldaki öğrenciler daha düşük imkânlara sahip okuldaki öğrencilerden daha olumlu okul iklimi algısına sahip oldukları görülmüştür.

Öneriler

Çalışmamızın sonucunda aşağıdaki önerileri sunmamız mümkündür:

1.Okulların fiziksel ve sosyal çevresi öğrencilerin zamanının büyük çoğunu okulda geçirmesini sağlayacak şekilde düzenlenmelidir. Bu konuda eksikleri olan okulların bu eksikleri giderici önlemler almaları gerekmektedir. Amaç öğrencinin okulda kalma süresini arttırıp, kontrol olanağı olmayan sosyal çevrenin olumsuz etkisinin en aza indirilmesidir.

2.Okulların sahip olduğu bütün alanlardaki(bilgisayar laboratuvarı, spor salonları vb.)araç-gereçlerin sayısı artırılmalı ve her zaman kullanıma açık olmalı öğrencilerin istedikleri zaman bu alanlardan yararlanması sağlanmalıdır. Böylece çalışmalar için gerekli sosyal şartlara sahip olamayan öğrencilerin faydalanabilmeleri sağlanacaktır.

3.Okul-Aile işbirliği öğrencilerin akademik ve sosyal başarılarının artırılmasında temel unsurlardan birisidir. Okulun hedeflediği amaçlara ulaşabilmesi için ailelerin okulda verilen eğitim sürecine katılması sağlanmalıdır.

4.Okullarda öğrencilerin başarısında öğretmen ve idarecilerin yaklaşım ve söylemlerinin etkisi de azımsanmayacak ölçüdedir. Bunun için özellikle ergenlik döneminde olan öğrencilere sahip öğretmen ve idarecilerin onların yaşadığı gelişim özelliklerini de dikkate alarak öğrenciyi kazanmaya ve motive etmeye dönük bir tutum izlemesi gerekmektedir.

5.Okullarda eğitimin gerektiği şekilde gerçekleşebilmesi için en önemli unsurlardan biri de “Güvenlik” tir. Kendini güvende hissetmeyen hiçbir birey o ortamdan gerekli verimi alamaz. Bunun için okulların bahçesinde okula giriş ve çıkışları

denetim altında tutan bir güvenlik görevlisine ihtiyaç vardır. Tüm okullarda güvenlik sorununun halledilmesi için gerekli çalışmalar yapılmalıdır.

6.Bir ergenin psiko-sosyal gelişiminde ve okul başarısında ana-baba tutumları önemlidir. Baskıcı, otoriter bir ebeveynin çocuğu ile destekleyici, güven veren ebeveynin çocuğu muhakkak ki farklı olacaktır. Ergenlik döneminde ailenin rolü bireyi anlamak, onun karşısında değil yanında olmak ve şartsız kabullenerek desteklemektir. Bu anlamda ailelere de büyük görev düşmektedir.

KAYNAKLAR

- ABALI, Osman (2004) *Ergenlik Dönemi Sorunları*, İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- ADA, Şükrü, KÜÇÜKALİ, Rıdvan (2009) *Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- ADAMS, James F. (1995) *Ergenliği Anlamak*, Ed: Bekir Onur, Ankara: İmge Kitabevi.
- AKSOY, Ayşe, TEMEL, Fulya (2001) *Ergen ve Gelişimi*, Ankara: Nobel Yayınları.
- ALICIGÜZEL, İzzettin (2001) *Çağdaş Okulda Eğitim ve Öğretim*, İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- ALKAN, Cevat, HACIOĞLU, Fatma (1997) *Öğretmenlik Uygulamaları “Öğretim Teknolojisi”*, Ankara: Alkim Yayınevi.
- ALTINTAŞ, Ersin, GÜLTEKİN, Mücahit (2005) *Psikolojik Danışma Kuramları*, İstanbul: Alfa Yayıncılık.
- ANTAR, Saliha (2008) *Öğrenmede Sen Neredesin?*, İstanbul: Diclem Sahaf Kitabevi.
- AYDIN, Ayhan (1998) *Sınıf Yönetimi*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- AYDIN, Ayhan (2003) *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*, Ankara: Alfa Yayıncılık.
- AYDIN, Betül (2005) *Çocuk ve Ergen Psikolojisi*, İstanbul: Nobel Basım.
- AYDIN, M. (2002) *Okul-Çevre İlişkileri*, Eğitim Kurumları Yönetici Adaylarının “Eğitim Yönetimi” Ders Notları, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- BALCI, Ali (1993) *Etkili Okul Uygulama ve Araştırma*, Ankara: Yavuz Dağıtım.
- BALCI, Ali (2007) *Etkili Okul*, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- BASTİNGL, John Joy (2000) *Kalite Okulları*, çev: Hayal Köksal, İstanbul: Dünya Yayınları.
- BAŞAR, Hüseyin (1999) *Sınıf Yönetimi*, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- BAYHAN, Pınar, İŞILTAN, Sonnur (2010) Ergenlik Döneminde İlişkiler, *Aile ve Toplum Dergisi*, Sayı:20.
- BAYMUR, Feriha (1996) Genel Psikoloji, İnkılâp Kitabevi, İstanbul.

- BAYRAKTAR, Fatih (2007) Olumlu Ergen Gelişiminde Ebeveyn Akran İlişkilerinin Önemi, *Çocuk ve Gençlik Ruh sağlığı Dergisi*, Ankara,14.03.2007.
- BERBER, Şakir (1990) *Sosyo-Ekonomik Faktörlerin ve Ana-Baba Tutumlarının Okul Başarısına Etkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- BLOOM, Benjamin (1995) *İnsan Nitelikleri ve Okulda Öğrenme*, Çev: Durmuş Ali Özçelik, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- CANAT, Saynur (2010) *Okul Başarısı*, www.egitimogrencikocu.blogspot.com/2010/03/okul-basars.html, Erişim Tarihi: 29.02.2012.
- CELEP, Cevat (2000) *Eğitimde Örgütsel Adama ve Öğretmenler*, Ankara: Anı yayıncılık.
- CEYLAN, Kader (2011) *Ergenlik*, [www.zihinsel basari.com](http://www.zihinselbasari.com), Erişim Tarihi:08.03.2012.
- CLOUTEIR, Richard (1982) *Theoriesde l'adolesance*,Ed: Bekir Onur.
- ÇAVUŞ, Remzi (2005) *Çocuğumun Okul Başarısı*, İstanbul: Güven der Yayınları.
- ÇELEN, Nermin (2011) *Ergenlik ve Genç Yetişkinlik*, İstanbul: Papatya Yayıncılık.
- ÇELENK, Süleyman (2003) Okul Başarısının Önkoşulu: Okul-Aile Dayanışması, www.ilkogretim-online.org.tr, Erişim Tarihi: 30.12.2012.
- ÇELİK, Vehbi (2002) *Okul Kültürü ve Yönetimi*, Ankara: Pegem Akademi yayıncılık.
- ÇELİK, Vehbi (2003) *Sınıf Yönetimi*, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- ÇINAR, İ., DEMİRTAŞ, H. (2004) *Yönetici, Öğretmen, Veli ve Öğrencilerin Başarı Algısı ve Eğitime İlişkin Görüşleri*, XIII. Eğitim Bilimleri Kurultayı.
- ÇINKIR, Şakir (1996) *Okul Büyüklüğünün Öğrenci Başarısı İle İlişkisi*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ÇİLELİ, Meral (1986) *Ahlak Psikolojisi ve Eğitimi*, Ankara: V Yayıncılık.
- DEMİREL, Özcan, ŞOKEL, Melek (2002) *Türkçe Öğretimi*, Ankara: Pegem A yayıncılık.

- DERMAN, Orhan (2008) Ergenlerde Psikososyal Gelişim, *İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri*, Adölesan Sağlığı II, Sempozyum Dizisi, No:63, Mart 2008; sf:19–21.
- DURMUŞ, Ayten (2005) *Ergenlik Dönemi*, İstanbul: Nesil Yayınları.
- EKŞİ, Aysel (1990) *Çocuk, Genç, Ana Babalar*, Ankara: Bilgi Kitabevi.
- ELMACIOĞLU, Tuncer (1998) *Başarıda Aile Faktörü*, İstanbul: Hayat Yayınları.
- ERDEN, M., FİDAN, N. (1999) *Eğitime Giriş*, İstanbul: Alkım Yayınları.
- ERDEN, Münire (2005) *Sınıf Yönetimi*, İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- ERGİN, Hatice, KÖSE, Salim (2008) *Ergenlik Döneminde Kızlarımızın Okul Psikolojisi*, İstanbul: Hepsi Çocuk Yayınevi.
- ERWIN, Phill (2000) *Çocuklukta ve Ergenlikte Arkadaşlık*, Çev: Osman Akınhay, İstanbul: Alfa Yayınları.
- GANDER, M.J., GARDINAR, H.W. (1993) *Çocuk ve Ergen Gelişimi*, Çev: A.Dönmez, N.Çelen, B.Onur, Ankara: İmge yayınları.
- GENÇTAN, Engin (1995) *İnsan Olmak*, Ankara: Remzi Kitabevi.
- GENÇTAN, Engin (1995) *Psikodinamik Psikiyatri ve Normal Dışı Davranışlar*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- GLASSER, William (1999) *Başarısızlığın Olmadığı Okul*, Çev.Kıvılcım Teksöz, İstanbul: Beyaz Yayınları.
- GLASSER William (1999) *Okulda Kaliteli Eğitim*, Çev. Ulaş Kaplan, İstanbul: Beyaz Yayınları.
- GLENN, S. ,NELSAN, J. ,LOTT L. (2003) *Sınıfta Pozitif Disiplin*, Çev.Miyase Koyuncu, İstanbul: Hayat Yayıncılık.
- GROTEVANT (1995) *Kişilik Gelişimi*, J.F.Adams, Ergenliği Anlamak, Çev. Ö.Hakan Ersever, B.Onur, Ankara: İmge yayınevi.
- GÜNÖZ, Hülya, OLCAY, Neyzi (1986) *0–6 Yaş Arası Çocukların Korunması*, İstanbul.

- KARAÇALI, Ayşe (2006) Sınıf Yönetimini Etkileyen Fiziksel Değişkenlerin Değerlendirilmesi, *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt:7, Sayı:1(145–155)
- KARAÇAM, Ali (2001) *Başarılı Öğretmenin Portresi*, İstanbul: Bilge Yayıncılık.
- KARAKÜTÜK, Kazım, TUNÇ, Binali (2004) Okul Büyüklüğü-Sınıf Büyüklüğü, *Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı:1(9–22).
- KARSLI, Mehmet Durdu (2009) *İlköğretimde Sınıf Yönetimi*, Kök Yayıncılık, Ankara.
- KASATURA, İlkay (1991) *Okul Başarısından Hayat Başarısına*, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- KAYA, Alim (2009) *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- KAYISILI, B.K. (2008) Akademik Başarının Arttırılmasında Aile Katılımı, *Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Özel Eğitim Dergisi*, sayı: 9(69–83).
- KAZU, İbrahim, Y.,ASLAN, Serkan, *A Comparative Approach to Multigrade Class Implementation*, www.firat.edu.tr/personel/yayinlar/fua_35/35-71327.pdf, Erişim tarihi: 24.08.2012.
- KEPÇEOĞLU, Muharrem (1973) *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*, İstanbul: Alkım Yayınevi.
- KILIÇÇI, Yedigâr (2006) *Okulda Ruh Sağlığı*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- KOÇ, Mustafa (2004) Gelişim Psikolojisi Açısından Ergenlik Dönemi ve Genel Özellikleri, *Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı:17(231–256)
- KOÇAK, Salim, (2002) *Ağaç Yaşken Doğrulur*, Konya: NKM Yayınları.
- KORKUT, Hüseyin (2001) *Sorgulanan Yüksek Öğretim*, Ankara: Nobel yayınları.
- KULAKSIZOĞLU, Adnan (1985) *Ergen-Aile Çatışmaları İle Annelerin Tutumları Arasındaki İlişki ve Ergenin Problemleri*, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, İstanbul: Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- KULAKSIZOĞLU, Adnan (1998) *Ergenlik Psikolojisi*, Ankara: Remzi Kitabevi.
- KULAKSIZOĞLU, Adnan, (2001) *Ergin Psikolojisi*, Ankara: Remzi Kitabevi.
- KÜÇÜKAHMET, Leyla (2001) *Öğretim İlke ve Yöntemleri*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- KÜÇÜKALİ, Rıdvan, ADA, Şükrü (2009) *Türk eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- NELSON, J. ,LOTT, L., GLENN, S. (2003) *Sınıfta Pozitif Disiplin*, Çev:Miyase Koyuncu, İstanbul: Hayat Yayınları.
- ODACI, Hatice, ULUDAĞ, Zekeriya (2002) Eğitim Faaliyetlerinde Fiziksel Mekan, *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı:153-154.
- ONUR, Bekir (1987) *Ergenlik Psikolojisi*, Ankara: Hacettepe Taş Kitapçılık.
- ÖZBAY, Yaşar, ŞAHİN, Mustafa (1999) Üniversite Öğrencilerinin Empatik Sınıf Atmosferine İlişkin Algılamaları, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*,15: 74-83.
- ÖZDEN, Yüksel (2010) *Eğitimde Yeni Değerler Eğitimde Dönüşüm*, Ankara: Pegem A yayıncılık.
- ÖZKAN, İshak (1987) *Gençliğin Akademik Başarısını Etkileyen Zihinsel ve Ruhsal Faktörler*, 1.Milletlerarası Gençlik Kongresi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- ÖZODAIŞIK,M. (1989) *Yalnızlığın Çeşitli Değerlerle İlişkisi*, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya: Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- ÖZTÜRK, E.Kılıç (1994) Ergenlik Döneminde Aile ve Arkadaş İlişkileri, *Türk Psikiyatri Dergisi*, 5(2), 113-118.
- ÖZTÜRK, Emine, ÖZBAY, Haluk (1997) *Gençlik*, İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- RAZON, N. (1987) Okul öncesi Çocukta Sık Rastlanan Uyum ve Davranış Sorunlarından Bazıları ve Anaokulunda Çözüm Önerileri, *Ya-Pa 5.Okul Öncesi Eğitim ve Yaygınlaştırma Semineri*, Ankara.
- Schultheiss,D.P. and Blustein,D.L. (1994) Contributions of Family Relationship Factors To The Identity Formation Process, *Journal of Counseling and Development*,73,November-December,159-166.
- SEMERCİ, Bengi (2007) *Ergen Ruh Sağlığı Aileler ve Ergenler için*, İstanbul: Alfa Basım Yayım.
- SENEMOĞLU, Nuray (1997) *Gelişim, Öğrenme, Öğretim*, Ankara: Ertem Matbacılık.

- SEVERİN, Gerard (2000) *Ergenlik Çağının Tehlikeleri*, Çev: Kurtuluş Bıçakçı, Ankara: Çocuk ve Aile Kitapları.
- SÖNMEZ, Veysel (2010) *Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- SÖYLEMEZ, Sebahat (2004) *Bu çocuk Ne zaman Büyüdü*, İstanbul: Morpa Kültür yayınları.
- STEINBERG, Laurence (2007) *Ergenlik*, Ankara: İmge Kitabevi.
- ŞEN, Yüksel, TOKAY, Semra (1998) Türkiye’de 8 yıllık Kesintisiz Eğitim Kapsamı İçinde İlköğretim Binalarının Değerlendirilmesi, *Türkiye’de İlköğretim Sorunları Paneli*, Mimar Sinan Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi.
- ŞENTÜRK, Haydar (2012) *Ergenlikte Okul Başarısı Düşebilir*, www.cağınpolisi.com.tr/112/32-33/34/35/36html, sayı:112, sf:32-36, Erişim Tarihi: 18.01.2012.
- ŞENTÜRK, Haydar (2011) Ergenlik Dönemi ve Özellikleri, *Çağın Polisi Dergisi*, Sayı:112, ss. 32-37.
- TAN, Hasan (1989) Türk Eğitiminde Kalite Sorunu, Marmara Üniversitesi, *Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Dergisi*, Sayı:1.
- TAN, Hasan (1992) *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- TANRIÖĞEN, Abdurrahman (1988) *Okul Müdürlerinin Etkililiği İle Öğretmen Morali Arasındaki İlişkiler*, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- TEMEL Ali (2012) *Eğitimde Toplam Kalite Yönetimi*, www.pdrciyiz.biz/egitimde-toplam-kalite-yonetimi-t3622.html, Erişim Tarihi:03.02.2012.
- TEZCAN, Mahmut (1981) *Eğitim Sosyolojisi*, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- TEZCAN, Mahmut (1992) *Eğitim Sosyolojisi*, Ankara: Zirve Ofset.
- TİTREK, Osman (2004) *Öğrenen Örgütlerde Duygusal Zekâyı Geliştirme*, Ankara: Sandal Yayınları.
- TOLAN, B., ÜNVER, Ö., BULUT, I., DAĞDAŞ C., (1986) *12-24 Yaş Gençlerin Sosyo-Ekonomik Sorunları*, Ankara: MEGSB Yayını.

- TÖREMEN, Fatih (2001) *Öğrenen Okul*, Ankara: Nobel Yayıncılık.
- TUTKUN,Ö.F. (2000) Yeniden Yapılanma Sürecinde Fakülte-Uygulama Okulu İşbirliği Ve Uygulamada Karşılaşılabacak Sorunlar, *II.Ulusal Öğretmen Yetiştirme Sempozyumu*(10-12 mayıs 2000) Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi.
- TUTKUN, Ömer Faruk (2003) *Sınıf Yönetimi*, Ankara: Pegem Yayıncılık.
- ULUĞ, Feyzi (1999) *Okulda Başarı*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- VURAL, Birol (2005) *Öğrenci Merkezli Eğitim ve Çoklu Zekâ*, İstanbul: Hayat Yayınları.
- YAPICI Mehmet (2007) *Okul ve Başarı*, www.blogspot.com/2007/04/Okul-ve-Basari.html, Erişim Tarihi:27.02.2012.
- YAVRU, Mehmet (1996) *Eğitimde Rehberlik*, Konya: Rehberlik Araştırma Merkezi Yayını.
- YAVUZER, Haluk (1993) *Çocuk Psikolojisi*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- YAVUZER, Haluk (2000) *Okul Çağı Çocuğu*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- YAYCIOĞLU, Nur (2007) *Başarı Çocuklarımız ve Biz*, İstanbul: Resital Yayınları.
- YEŞİLYAPRAK, Binnur (2006) *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*, Ankara: Pegem Yayıncılık.
- YÖRÜKOĞLU, Atalay (2000) *Gençlik Çağı*, İstanbul: Özgür Yayınları.
- YÖRÜKOĞLU, Atalay, (2001) *Eğitimde Başarı*, *Yaşadıkça Eğitim Dergisi*, Sayı:33(Mayıs-Haziran)

Sevgili öğrenciler,

Bu anket “**Ergenlik Dönemindeki Öğrencilerin Akademik Başarısında Okulun Rolünü**” ölçmeye yönelik araştırmanın temelini oluşturacaktır. Anket sadece tez çalışmasında kullanılacak başka kişi ve kurumlara verilmeyecektir. Soruların tamamını cevaplandırmanız değerlendirmenin daha eksiksiz yapılmasına yardımcı olacaktır. Göstereceğiniz ilgi ve yardımlarınız için teşekkür eder, okul hayatınızda başarılar dilerim.

Yasemin TAŞCI

Okulunuzun adı:

1. Sınıfınız: 6.Sınıf ( ) 7.Sınıf ( ) 8.Sınıf ( )

2. Cinsiyetiniz ( )KIZ ( )ERKEK

3. Kardeş sayınız: Yok ( ) 1( ) 2( ) 3( ) 4( ) 5( ) 6 ve üstü( )

4. Annenin Eğitim Durumu nedir?

- a. Okuryazar olmayan ( )
- b. Okuryazar ( )
- c. İlköğretim ( )
- d. Lise ( )
- e. Üniversite ( )
- g. Lisans Üstü ( )

5. Babanın eğitim durumu nedir?

- a. Okuryazar olmayan ( )
- b. Okuryazar ( )
- c. İlköğretim ( )
- d. Lise ( )
- e. Üniversite ( )
- g. Lisans Üstü ( )

6. Annenizin iş durumu nedir?

- a. Çalışmıyor ( )
- b. İşçi ( )
- c. Devlet Memuru ( )
- d. Ticaretle uğraşiyor ( )
- e. Çiftçi ( )
- f. Diğer ..... ( )

7. Babanızın iş durumu nedir?

- a. Çalışmıyor ( )
- b. İşçi ( )
- c. Devlet Memuru ( )
- d. Ticaretle uğraşiyor ( )
- e. Çiftçi ( )
- f. Diğer ..... ( )

8. Ailenizin ortalama geliri nedir?

- a. ( ) 0–500 YTL
- b. ( ) 500–1000 YTL
- c. ( ) 1000–1500 YTL
- d. ( ) 1500-2500 YTL
- e. ( ) 2500 YTL ve üzeri

10. Evde kendinize ait odanız var mı?

- a. ( ) Var
- b. ( ) Yok

12. Dershane gidiyor veya özel ders alıyor musunuz?

- a. ( ) Özel ders alıyorum
- b. ( ) Dershaneye gidiyorum
- c. ( ) Hem özel ders alıyorum hem dershaneye gidiyorum
- d. ( ) Takviye bir eğitim almıyorum
- e. ( ) Aile fertlerim yardım ediyor

14. Genel olarak okulunuzun imkânları hakkındaki kanaatiniz?

- a. ( ) Zayıf
- b. ( ) Orta
- c. ( ) İyi

16. İlköğretimi bitirdiğinizde hangi okul türüne gitmek istiyorsunuz?

- a. ( ) Bir fikrim yok
- b. ( ) Genel Lise
- c. ( ) Anadolu Lisesi

9. Nerede Kalıyorsunuz?

- a. ( ) Yurtta
- b. ( ) Ailemle
- c. ( ) Bir akrabamın yanında
- d. ( ) Diğer .....

11. Okulda verilen eğitimin yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?

- a. ( ) Yeterli
- b. ( ) Yetersiz

13. Sınıf mevcudunuz?

- a. ( ) 20–25 kişi
- b. ( ) 25–35 kişi
- c. ( ) 35–45 kişi
- d. ( ) 45 üstü

15. Neden bu okulu tercih ettiniz?

- a. ( ) Arkadaşlarım bu okula geldiği için
- b. ( ) Bu okul diğerlerinden daha başarılı olduğu için
- c. ( ) Ailem istediği için
- d. ( ) Evimize yakın olduğu için
- e. ( ) Sınav kazanarak hak ettiğim için
- f. ( ) Diğer.....

- d. ( ) Fen Lisesi

- e. ( ) Meslek Lisesi

- f. ( ) Diğer .....

17. Üniversiteyi kazanacağına inanıyor musunuz?

- a. ( )Evet
- b.( )Hayır
- c. ( )Fikrim yok

19. Arkadaş seçiminde neye dikkat edersin?

- a. ( ) Başarısına göre
- b. ( ) Terbiyesine, yardımseverliğine göre
- c. ( ) Sınıftakiler tarafından sevilmesine göre
- d. ( ) Ailesine göre
- e. ( ) Diğer.....

21. Aileniz sizin okul durumunuzla ilgilenir mi?

- a. ( )İlgilenir
- b.( )İlgilenmez
- c.( )Az ilgilenir

23. Ailenin sana karşı genel tavrı nasıldır?

- a. ( )Anlayışlı, sabırlı, sıcak.
- b. ( )Katı, Baskıcı.
- c. ( )Tutarsız, çelişkili.
- d. ( ) Diğer.....

18. Kendi fiziksel özelliklerini nasıl değerlendiriyorsun?

- a. ( )Kendimi beğeniyorum
- b. ( )Kendimi beğenmiyorum
- c. ( )Kısmen beğeniyorum
- d. ( )Hiç düşünmedim

20. Karşı cinsten özel bir arkadaşınız var mı?

- a. ( ) Evet
- b. ( )Hayır

22. İlgileniyorsa en fazla kim ilgilenir?

- a. ( )Annem
- b. ( )Babam
- c. ( )Ablam-Abim
- d. ( )Diğer .....

OKUL İKLİMİ ÖĞRENCİ FORMU		Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılmıyorum
HİPOTEZLER				
H-01	Öğretmenlerimiz bize karşı anlayışlı ve kibardır.			
H-02	Öğretmenler, bir öğrencinin öğrenme sorunu olduğunda sabırlı davranırlar.			
H-03	Bu okuldaki idareciler öğrencilerin şikâyetlerini duymaya istekli ve anlayışlıdır.			
H-04	Öğretmenlerimiz bizim derse aktif katılmamızı sağlar ve ödüllendirir.			
H-05	Okul binasında kendimi güvende ve huzurlu hissediyorum.			
H-06	Sınıflar genellikle temiz ve düzenlidir.			
H-07	Okulun bahçesi düzenli ve güzeldir.			
H-08	Bu okuldaki öğrencilerin uyması gereken kurallar anlaşılır ve olumludur.			
H-09	Ailem okuldaki toplantılara ve diğer faaliyetlere genelde katılır.			
H-10	İlgilendiğim, istediğim okul faaliyetlerinde yer alabiliyorum.			
H-11	Okulda her türlü sanatsal ve sportif faaliyet düzenlenir			
H-12	Okulumuzun bahçesi içinde bir güvenlik görevlisine ihtiyacı olduğunu düşünüyorum			
H-13	Okulda Bilişim Teknolojileri Sınıfını yeterince kullanıyoruz			
H-14	Rehber öğretmenlerden faydalanmak için rehberlik servisine gidiyorum			
H-15	Rehber öğretmenlerden faydalanmak için sınıf öğretmenimiz yönlendirirse gidiyoruz			
H-16	Rehber öğretmen bizim sorunlarımızla ilgilenmektedir.			
H-17	Öğretmenlerimiz merak uyandırıcı ilginç sorularıyla bizi motive ederek derse katılmaya ve öğrenmeye teşvik ediyorlar.			
H-18	Öğretmenlerimizin davranışları başarımızın artmasına katkı sağlıyor.			
H-19	Okul idarecilerimizin davranışları başarımızın artmasına katkı sağlıyor.			
H-20	Okul başarıyı öğretmenime karşı olan davranışlarım etkiler.			
H-21	Okul atölyelerindeki araç gerecin yeterli olması öğrenci başarısını artırır.			
H-22	Sınıf mevcudunun kalabalık olması başarıyı azaltır.			
H-23	Öğretmenlerimin derste bilgileri anlaşılır biçimde aktarması başarıyı artırır			
H-24	Öğretmenlerimin bana karşı sevgi duyması başarıyı artırır			
H-25	Annemin ve babamın benimle ve derslerimle ilgilenmesi başarıyı artırır			
H-26	Sosyal ve kültürel etkinliklere katılmak başarıyı artırır			
H-27	Arkadaş çevresi okul başarısını olumsuz etkiler			

ANKET İZİN BELGESİ

T.C.
BATMAN VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı :B.08.4.MEM.4.72.00.06.839/ 9199

16.05/2012

Konu : Araştırma İzni (Anket Çalışması)

VALİLİK MAKAMINA
BATMAN

İlgi : Kırıkkale Üniversitesi Rektörlüğünün 04/05/2012 tarih ve 3586 sayılı yazıları.

Kırıkkale Üniversitesi Rektörlüğünün ilgi yazılarında, Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Yasemin TAŞÇI' nın " Ergenlik Döneminde Bulunan (12 – 15 Yaş) Öğrencilerinin Akademik Başarılarında Okulun Rolü Batman İli Örneği konulu anketi İlimiz Merkez Kültür İlköğretim Okulu, İMKB İlköğretim Okulu ve GAP İlköğretim Okulu Öğrencilerine yönelik anket düzenlemek istedikleri ile ilgili yazıları ve anket formu ilişikte sunulmuştur.

İlgi yazı ekindeki anket formu Müdürlüğümüz Araştırma İzinleri İnceleme ve Değerlendirme Komisyonunca incelenmiş olup; Eğitim Öğretim Faaliyetlerinin engellenmemesi için eğitim – öğretimin bitimine en az 3 hafta kalıncaya kadar adı geçen okullarda uygulanması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde Olurlarınıza arz ederim.

Şerif AKBOĞA
Millî Eğitim Müdürü

15
.../05/2012

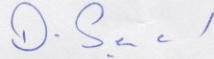
Mustafa Adil TEKELİ
Vali a.
Vali Yardımcısı

T.C
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

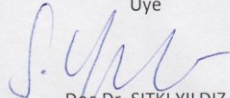
Yasemin TAŞÇI tarafından hazırlanan "Ergenlik döneminde bulunan (12-15 yaş) öğrencilerin Akademik Başarısında okulun Rolü –Batman İli Örneği-" tez çalışması, jürimiz tarafından, Sosyoloji Ana bilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

15/08/2013

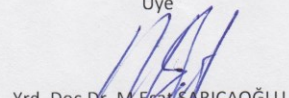
Başkan (Danışman)

Prof. Dr. Dolunay ŞENOL

Üye

Doç. Dr. SITKI YILDIZ

Üye

Yrd. Doç. Dr. M. Esat SARICAOĞLU